

<https://doi.org/10.52340/gbasb>

ISSN 2233-3606 (print)
ISSN:2960-981X (online)

საქართველოს ბიზნესის მეცნიერებათა აკადემია
GEORGIAN ACADEMY OF BUSINESS SCIENCES

საერთაშორისო რეფერირებადი და რეცენზირებადი
სამეცნიერო-პრაქტიკული ჟურნალი

მოამბე
51
MOAMBE

**INTERNATIONAL PRECISED AND REVIEWED
SCIENTIFIC-PRACTICAL MAGAZINE**

თბილისი 2024 TBILISI

**„მოამბე“ გამომცემის 1995 წლიდან
„MOAMBE“ IS PUBLISHED SINCE 1995**

სტატიები მიიღება შემდეგი მოთხოვნების გათვალისწინებით

1. ტექსტი აკრეფილი უნდა იყოს Word-ში, Sylfaen-ში, შრიფტის ზომა 12, ინტერვალური სტრიქონებს შორის 1.5, ველების დაშორება მარჯვენა-მარცხენა მხარეს 2 და 3 სმ. შესაბამისად, ზედა და ქვედა 2.5 და 2.5 სმ. ტექსტი უნდა აიკრიფოს გადატანების გარეშე. ცხრილები გადაყვანილი JPEG ფორმატში. სტატიის მინიმალური მოცულობა უნდა იყოს არანაკლებ 5 გვერდი A4 ფორმატის.
2. ავტორის სახელი, გვარი, სამეცნიერო წოდება და თანამდებობა, საკონტაქტო კოორდინატები (ტელეფონები, ელ-ფოსტა).
3. სტატიას უნდა ახლდეს სტატიის სათაური და რეზიუმე ქართულ და ინგლისურ ენებზე. რეზიუმე უნდა იყოს მოცულობით 120-150 სიტყვა, აკრეფილი შესაბამისად Sylfaen-ში და Times New Roman-ში, შრიფტის ზომა 12, სამეცნიერო სტატიას უნდა დაერთოს გამოყენებული ლიტერატურის სია.
4. სტატია შეიძლება გამოქვეყნდეს ნებისმიერ უცხო ენაზეც. ასეთ შემთხვევაში, ჩვენი მოთხოვნაა რეზიუმე მოგვანოდოთ ქართულ და ინგლისურ ენებზე.

სტატიების გადმოგზავნა შესაძლებელია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე:

temur.babunashvili@mail.ru; mariizoria@mail.ru;

ტელეფონები: 593 23 99 58; 593 95 92 47

ვებ-გვერდი: www.sbma.ge

Continues taking articles according to this requests:

1. Text must be gathered in Word, size of AcadNusx font 12, interval between lines – 1.5; borders in right and left side – 3 and 2 sm. Also, up and down borders – 2,5 and 2,5 sm. Text must be picked up without transferring. Tables should be in JPEG. The minimal size of article is Spages of A4 format.
2. The first name of author, last name, scientific rank and post, coordinates (telephone number, e-mail).
3. The article must have reziume in Georgian and English languages. The size should be 120-150 words, it must be picked up in AcadNusx and in Times New Roman, size of font – 12. Scientific article must have list of used literature.
4. The article may be published in any foreign language. So, it is also our request to prepare rezi-ume in Georgian and English languagues too.

E-mail: temur.babunashvili@mail.ru; mariizoria@mail.ru;

Tel: 593 239 958; 593 959 247

www.sbma.ge

საქართველოს ბიზნესის მეცნიერებათა აკადემია დაფუძნდა 1995 წლის 23 მარტს. აკადემია საქართველოს იუსტიციის სამინისტრომ რეგისტრაციის ბაზარა 1995 წლის 9 აპრილს, რეგისტრაციის სერტიფიკატის №1982

THE GEORGIAN ACADEMY OF BUZINESS SCIENCES WAS ESTABLISHED ON MARCH 23, 1995. THE ACADEMY WAS REGISTERED ON APRIL 9, 1995 BY MINISTRY OF GEORGIA (CERTIFICATE #1982)

მთავარი რედაქტორის მიმართვა ჟურნალ მოამბის ახალ სტატუსთან
დაკავშირებით

პატივცემულო სარედაქციო კოლეგის წევრებო, სამეცნიერო სტატიების ავტორებო და ჩვენი საერთაშორისო სამეცნიერო ჟურნალ „მოამბის“ მკითხველთა ფართო წრის წარმომადგენლებო, მაქვს პატივი მოგილოცოთ ჩვენი ჟურნალის საერთაშორისო სტატუსის ახალ საფეხურზე აღზევება, სულ ცოტა ხნის წინ ჟურნალ მოამბეს მიენიჭა „დოის ინდექსი“, ასევე ყველა გამოქვეყნებულ სტატიას ინდივიდუალურად მიენიჭება დოის ინდექსი და ეს ინფორმაცია განთავსდება ქვემოთ ჩამოთვლილ ინდექსაციის რეგისტრირებულ ბაზებში:

- SCILIT INDEXING DATABASE
- ACADEMIC RESOURCE INDEX/RESEARCHLIB
- WORLDCAT.ORG
- INTERNATIONAL SCIENTIFIC INDEXING
- COSMOS IMPACT FACTOR
- SCIENTIFIC JOURNAL IMPACT FACTOR
- INDEX COPERNICUS INTERNATIONAL
- GOOGLE SCHOLAR
- EUROPUB

მინდა გაცნობოთ, რომ ჟურნალ მოამბეს ასევე მიენიჭა ელექტრონული ISSN ვერსია. ჟურნალის დოის ინდექსია: <https://doi.org/10.52340/gbasb>

ხოლო ISSN-ებია:

ISSN:2233-3606 (print) და ISSN:2960-981X (online)

ასევე ინფორმაციის გაცნობა შეგიძლიათ ჩვენს „Facebook გვერდზე „საქართველოს ბიზნესის მეცნიერებათა აკადემია“ -

<https://www.facebook.com/profile.php?id=100066389803059> .

ყველა დაინტერესებულ ფიზიკურ პირს ან ორგანიზაციას შეგიძლიათ დამიკავშირდეთ მობილურ ტელეფონზე : 593239958 ან ელექტრონული ფოსტის მეშვეობით: temur.babunashvili@mail.ru

ჩვენი ჟურნალის სარედაქციო კოლეგიის სახელით გამოვთქვამ მზაობას ურთიერთ თანამშრომლობის გაგრძელებასთან დაკავშირებით ახალ პირობებზე.

პატივისცემით,
ჟურნალ მოამბის მთავარი რედაქტორი
და სარედაქციო კოლეგიის თავჯდომარე,
ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი,
პროფესორი, ქ.თბილისის საპატო მოქალაქე
თეიმურაზ ბაბუნაშვილი

**ADDRESS OF THE EDITOR-IN-CHIEF
REGARDING THE NEW STATUS OF “MOAMBE” JOURNAL**

Dear editorial board members, authors, and representatives of a wide circle of readers of our international scientific journal “Moambe”! I have the honor to congratulate you on the rise of our magazine to a new level of international status. The journal was recently awarded a Digital Object Index (DOI). Also, all articles published in it will be individually assigned a DOI and this information will be placed in the following indexing bases:

- SCILIT INDEXING DATABASE
- ACADEMIC RESOURCE INDEX/RESEARCHLIB
- WORLDCAT.ORG
- INTERNATIONAL SCIENTIFIC INDEXING
- COSMOS IMPACT FACTOR
- SCIENTIFIC JOURNAL IMPACT FACTOR
- INDEX COPERNICUS INTERNATIONAL
- GOOGLE SCHOLAR
- EUROPUB

Journal DOI: <https://doi.org/10.52340/gbasb>

Print version ISSN:2233-3606

Electronic version ISSN:2960-981X

Information can be found on the “Georgian Academy of Business Sciences” Facebook page - <https://www.facebook.com/profile.php?id=100066389803059>

All interested individuals or organizations can contact me by mobile phone at 593-23-99-58, or via e-mail: temur.babunashvili@mail.ru

On behalf of the editorial board of our magazine, I express my readiness to continue cooperation under new conditions.

Sincerely,
Editor-in-Chief of “Moambe” magazine,
Chairman of the editorial board,
Doctor of Economic Sciences, Professor
Teimuraz Babunashvili

„მოამბე“

საერთაშორისო რეპორაჟაჟი და რეცენზირებადი
სამეცნიერო ჟურნალი, №51, 2024 წელი

თეიმურაზ ბაბუნაშვილი - მთავარი რედაქტორი და სარედაქციო კოლეგიის თავმჯდომარე,
ეკონომიკურ მეცნიერებათა დოქტორი,
პროფესორი, საქართველოს ბიზნესის
მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდენტი,
ქ. თბილისის საპატრიო მოქალაქე.

სარედაქციო კოლეგია მეცნიერებათა დოქტორები, პროფესორები

აბდუშელიშვილი გივი, აბუსაძე რამაზი, აბრალავა ანზორი, არნანი თამილა, ბაბუნაშვილი გიორგი (აშშ), ბაკაშვილი ნიკოლოზი, ბარათაშვილი ევგენი, ბერიძე თეიმურაზი, გვალია ნარგიზი, გომოხია რევაზი, გველესიანი მერაბი, გეგუაძე ანდრეი, ელიაშვილი, თურნაშვილი, იზორია მარინა, კოჭლამაზაშვილი ლეო, კურთანიძე დავითი (აშშ), კვლიაშვილი ვაჟა, ლაბარტყავა გულთაზი, ლოხვაძე გივი, ლეკაშვილი ეკა, მელაქსეაძე, მძევაბიშვილი ელგუჯა, ნარმანი დავითი, პაიჭაძე ნუგზარი, როკატლიშვილი მიხეილ (აშშ), სილაგაძე ავთანდილი (საქ. მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის აკადემიკოსი), სოლომონიშვილი დავითი, უბრახელიძე მინდია, ქარჩავა ლეონი, ქეშელაშვილი მარია, ქუთათელაძე რუსუდანი, ყიფიანი გელა, ყურაშვილი გუგული, შენგელია თეიმურაზი, შენგელია რევაზი, ჩაბელიშვილი ლალი, ჩაქვალიშვილი მარია, ჩხეიძე ნიკო, ჭითანაშვილი ნოდარი, ჭუმბურიძე მამია, ხელაშვილი იოსებო, მამედოვი ფიზული (აზერბაიჯანის რესპუბლიკა), მელნიკი ტატიანა (უკრაინა), სერძანიანი ნაიკი (სომხეთი), ალირზაევი ალი (აზერბაიჯანის რესპუბლიკა), ბორჯღოძე ტატიანა (ბელორუსია), ალუხანოვი ესპერანო (ყაზახეთის რესპუბლიკა), ბალიანი ლევონი (უკრაინა), ზალდანიანი ინგო (ესტონეთი), ვლოჟენკო ნატალია (უკრაინა), მიხაილ ვარჩოლა (სლოვაკეთი), ბალიანი კუზმენკო (უკრაინა), ტაღუშვილი ტროციკოვსკი (პოლონეთი). ანატოლი შიშკოვი (რუსეთი), იანკო სტროჟნი (პოლონეთი), ალიონა ალინიკოვა (უკრაინა), ევგენი შუკოვი (რუსეთი), მანტაშვილი რასკაუსკას (ლიეტუვა), ვიტორია ბრიგალივანა (ლიეტუვა).

შეიქმნა რედაქციის ყოველთვიის არ იზიარებდეს ავტორის აზრს

№51, 2024 წელი

„MOAMBE“
QUARTELY INTERNATIONAL SCIENTIFIC MAGAZINE,
PRECISED AND REVIEWED №51, 2024

TEIMURAZ BABUNASVILI- Editor-in-Chief and Head of Editorial Board,
Doktor of Economic Science, President of
Georgian Academy of Business Science,
Honored citizen of Tbilisi

E EDITORIAL BOARD
Doctors of science, Professors

ABDUSHELISHVILI GIVI, ABESADZE RAMAZI, ABRALAVA ANZORI, ARNANIA TAMILA, BABUNASHVILI GIORGI (USA), BAKASHVILI NIKOLOZI, BARATASHVILI EVGENI, BERIDZE TEIMURAZI, GVALIA NARGIZI, GOGOKHIA REVAZI, GVELESIANI MERABI, GECHBAIA BADRI, ELIAVA LIA, TURNAVA NATIA, IZORIA MARINA, KURTANIDZE DAVITI (USA), KUTATELADZE RUSUDANI, KVALIASHVILI VAJA, LABARTKAVA GULTAZI, LOBJANIDZE GIVI, LEKASHVILI EKA, MELADZE SERGO, MEQVABISHVILI ELGUJA, NARMANIA DAVITI, PAICHADZE NUGZARI, ROKETLISHVILI MIKHEILI (USA), SILAGADZE AVTANDILI (Member of Georgian national Academy of Science), SOLOGASHVILI DALI, UGREKHELIDZE MINDIA, KARCHAVA LOIDI, KESHELASHVILI OMARI, KIFIANI GELA, KOCHLAMAZASHVILI LELA, KURASHVILI GUGULI, SHENGELIA TEIMURAZI, SHENGELIA REVAZI, CHAGELISHVILI LALI, CHECHELASHVILI MAIA, CHIKHLADZE NIKO, CHITANAVA NODARI, CHUMBURIDZE MAMIA, KHELASHVILI IOSEBI, MAMEDOVI FIZULI (AZERBAIDJAN), MELNIKI TATIANA (UKRAINA), SERKHAIANI NAIKI (ARMENIA), ALIRZAEVI ALI (AZERBAIDJAN), BORZDOVA TATIANA (BELORUSIA), ALUKHANOVI ESBERGI (KAZAKHSTAN), GALINA LOPUSHNIAK (UKRAINA), ZALENIENI INGA (ESTONIA), VDOVENKO NATALIA (UKRAINA), VARCHOLA MICHAL (SLOVAKIA), GALINA KUZMENKO (UKRAINA), TADEUSZ TROCIKOWSKI (POLAND), ANATOLI SHEVCHUK (RUSSIA), IACEK STROJNI (POLAND), ALIONA ALENIKOVA (UKRAINA), EVGENI DJUKOV (RUSSIA). MANTAUTAS RASKAUSKAS (LITHUANIA), VIKTORIA GRIGALIVANAITE (LITHUANIA).

შინაარსი

1. შალვა კერესელიძე, ნინო გელიაშვილი	9
ევროკავშირთან საქართველოს კავშირების ისტორია	
2. ლაშა გაღილია	14
შავი ზღვის აუზში საზღვაო სამგზავრო მომსახურების განვითარება	
3. გიორგი აბაჯაძე	19
რელიგიური კონფლიქტების გაუქმების პრობლემა ქართულ მედიაში	
4. ნინო ფართლაძე, ეკატერინე მარუაშვილი	26
ვარინტულოზის ტიპოლოგია	
5. ნინო გელიაშვილი	30
ევროკავშირის სუპრანაციონალური ბუნება და ერთიანი ზეპროექტი ინტერენების აღიარება	
6. თეიმურაზ ყანდაშვილი, მარიკა სვანაგინი	34
დასაქმების ციფრული ტრანსფორმაცია	
7. ირაკლი მიქაძე	39
ალტერნატიული ელექტროენერგეტიკა (მზის, ქარის, გეოთერმული და ბიომასის ენერჯიები	
8. გურამ მარსულია	44
აერთაშორისო ორგანიზაციების როლი და მნიშვნელობა მსოფლიო პოლიტიკაში	
9. მაია ჯამგაზიშვილი	53
კულტურული მემკვიდრეობის პოტენციალის ეფექტურობა ბიზნეს ბარემოს ფორმირებისთვის	
10.სათუნა კაჭარავა, ფატი მამიაშვილი	58
სოციალური მედიის როლი კრიზისულ კომუნიკაციაში - პროფესიული მედიის გამომწვევები	
11.EKATERINE MARUASHVILI	66
STYLISTICS AND CONTEMPORARY FICTION	
12. მარიკა სვანაგინი	70
ქ. თბილისის მართვის მუნიციპალური ორგანოს - მერიის ქალისხმევაები მოსახლეობის დასაქმების უზრუნველყოფაში	
13. ზვიად იაკობიძე	81
საზღვაო ტრანსპორტი: განვითარების ტენდენციები მსოფლიოში და საქართველოს ეკონომიკაში	
14. მარინა იზორია	88
საერთაშორისო ტერორიზმი, როგორც გეოპოლიტიკური მიზნების მისაღწევი ფაქტორი	
15. ირაკლი ზაზას ქე მიქაძე	94
პროფესიული განათლების დონის ამაღლება - ქვეყნის ეკონომიკური განვითარების საწინდარი	

CONTENTS

1. SHALVA KERESLIDZE, NINO GELIASHVILI	9
HISTORY OF RELATIONS OF GEORGIA WITH THE EUROPEAN UNION	
2. LASHA GADILIA	14
DEVELOPMENT OF MARITIME PASSENGER SERVICES IN THE BLACK SEA BASIN	
3. GIORGI ABAZADZE	19
THE PROBLEM OF COVERAGE OF RELIGIOUS CONFLICTS IN THE GEORGIAN MEDIA	
4. NINO FARTLADZE, EKATERINE MARUASHVILI	26
DYNAMIC STUDY OF CRANE VEHICLES	
5. NINO GELIASHVILI	30
THE SUPRANATIONAL NATURE OF THE EUROPEAN UNION AND THE RECOGNITION OF COMMON SUPRANATIONAL INTERESTS	
6. TEIMURAZ KANDASHVILI, MARIKA KHVADAGIANI	34
DIGITAL TRANSFORMATION OF EMPLOYMENT	
7. IRAKLI MIKADZE	39
ALTERNATIVE ELECTRIC ENERGY (SOLAR, WIND, GEOTHERMAL AND BIOGAS ENERGIES)	
8. GURAM MARKHULIA	44
THE ROLE AND SIGNIFICANCE OF INTERNATIONAL ORGANIZATIONS IN WORLD POLITICS	
9. MAIA JAMBAZISHVILI	53
EFFECTIVENESS OF CULTURAL SURVEILLANCE POTENTIAL FOR THE FORMATION OF BUSINESS ENVIRONMENT	
10. KHATUNA KACHARAVA, PATI MAMIASHVILI	58
THE ROLE OF SOCIAL MEDIA IN CRISIS COMMUNICATION - CHALLENGES OF PROFESSIONAL MEDIA	
11. EKATERINE MARUASHVILI	66
STYLISTICS AND CONTEMPORARY FICTION	
12. MARIKA KHVADAGIANI	70
EFFORTS OF THE MUNICIPAL GOVERNMENT OF THE CITY OF TBILISI - THE MAYOR'S OFFICE TO ENSURE EMPLOYMENT OF THE POPULATION	
13. ZVIAD IAKOBIDZE	81
SEA TRANSPORTATION: DEVELOPMENT TRENDS IN THE WORLD AND GEORGIAN ECONOMY	
14. MARINA IZORIA	88
INTERNATIONAL TERRORISM AS A FACTOR IN SOLVING GEOPOLITICAL GOALS	
15. IRAKLI MIKADZE	94
RAISING THE LEVEL OF PROFESSIONAL EDUCATION IS A PREREQUISITE FOR THE COUNTRY'S ECONOMIC DEVELOPMENT	

ევროკავშირთან საქართველოს კავშირების ისტორია

შალვა კერესელიძე
საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი

ნინო გელიაშვილი
საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი

DOI: <https://doi.org/10.52340/gbsab.2024.51.11>

საკვანძო სიტყვები: ევროკავშირი; საქართველო; კავშირების ისტორია.

ცნობილი მენცნიერი ჟაკ ლე გოლფი თავის ნაშრომში [Le Golff J. 2005] აღნიშნავს, რომ ევროპა XI-XIII საუკუნეებში გაჩნდა და თავისი იდენტობის გარკვეული ასპექტები ევროპამ ანტიკური ცივილიზაციიდან მიიღო. ერთ-ერთ ასეთ ასპექტად იგი მმართველობის დემოკრატიულ მოდელს ასახელებს. მეორე მეცნიერი - კრისტიან მეიერი ევროპისა და მისი პოლიტიკური კულტურის საწყისებში საბერძნეთის დიდ წვლილს ხედავს და ამ გაგებით იგი აიგივებს ბერძნებს ევროპასთან [Meier Chr. 2012]. ამ კონტექსტში საინტერესოა მეცნიერ ა. პაგდენის წერილიც, რომელიც 2002 წელს გამოსულ კრებულში - „The Idea of Europe From Antiquity to the European Union“ - დაიბეჭდა, და, რომელშიც ის ევროპის იდენ-ტობას შორეულ წარსულს უკავშირებს და ეს კავშირი ანტიკურობამდე მიდის [ნადარეიშვილი ქ., ჭეიშვილი თ. 2014].

ამავე აზრს გამოთქვამდნენ მთელი რიგი სხვა მეცნიერები, მწერლები და ფილო-სოფოსები. მწერალი პოლ ვალერი ევროპული იდენტობის განუ-ყოფელ კომპონენტებად მოიაზრებდა რომაულ კანონმდებლობას, ქრისტიანულ რწმენას და ბერძნების კრიტიკულ სულს. მსგავს აზრებს გამოთქვამდა მეცნიერი ნ. ვილტერდიკი. იგი ასახელებს ძველი ბერძნების და რომაელების წვლილს ევროპული ცივილიზაციის შექმნაში - ბერძნებისგან მათ მიიღეს პიროვნული ღირსების ფენომენი, რომაელებისგან კი - კანონმდებლობა [Wilterdiki N. 1993]. ფილოსოფოსი ჰუსერლისთვის კი ევროპული სულის დაბადების აკვანი VII საუკუნის საბერძნეთი იყო.

თუ ევროპული სივრცის ფორმირების საკითხს ჩვენც ამ თვალთა-ხედვით განვი-ხილავთ, მაშინ უნდა გავიხსენოთ ჩვენი მჭიდრო კავშირები, როგორც საბერძ-ნეთთან, ისე იტალიასთან, არათუ VII საუკუნეში, არამედ, მის წინა საუკუნეებშიც. კერძოდ, ახალი წელთაღრიცხვის 14 წელს იბერიამ „რომის მეგობრის“ სტატუსი მიიღო, ხოლო იმპერატორ ანტონინუს პიუსის მეფობის წლებში (138-161 წ.წ.) საქართველოს მეფე ფარსმან II, იგივე „ფარსმან ქველი“, მეუღლით, შვილებით და წარჩინებულებით ჩადის რომში, სადაც მას დიდი პატივით იღებენ. იმპერატორმა გაუდიდა მას სამფლობელო, ნება დართო კაპიტოლიუმში მსხვერპლი შეეწირა, მისი ცხენოსანი ქანდაკება ენიალიონზე დაადგმევინა და უყურებდა ფარსმანის, მისი ვაჟის და წარჩინებულთა სამხედრო ვარჯიშს კოლიზოუმში [მუსხელიშვილი დ., სამსონაძე მ., დაუშვილი ა. 2012]. ეს ხომ უსაფუძვლოდ არ იქნებოდა! შემდეგ იყო თამარაშვილის მოღვაწეობა იტალიაში (და საფრანგეთში), შემდეგ სულხან-საბასი და სხვების და სხვების.

კიდევ უფრო ძველია საქართველოს კავშირები ბერძნულ სამყაროსთან. ძვ. წ. აღ. VIII-VI საუკუნეები არის ე. წ. „დიდი ბერძნული კოლონიზაციის პერიოდი“, როდესაც საბერძნეთის მოსახლეობის ნაწილი დასახლებას იწყებს „ფაზისიდან

ვიდრე ჰერაკლეს სვეტამდე“ (პლატონი). ანტიკურ წყაროებში დასახელებულია შავი ზღვის აღმოსავლეთ სანაპიროზე მათ მიერ დაარსებული სამი სავაჭრო ფაქტორი: ფაზისში, დიოსკურიაში (სოხუმთან) და გიონოსში (ოჩამჩირესთან). ქართველმა არქეოლოგებმა ბერძნების მსგავსი დასახლებები აღმოაჩინეს ქობულეთთან, ბათუმის ციხესთან და ეშერის ნაქალაქარზე [მუსხელიშვილი დ., სამსონაძე მ., დაუშვილი ა. 2012]. ამის გარდა, არსებობს არგონავტების მითოსი, რომელიც რა თქმა უნდა, ცარიელ ადგილზე არ შეიქმნებოდა. უკვე III-IV საუკუნეებში საქართველოში ფოთის მახლობლად არსებობდა კოლხეთის რიტორიკული სკოლა, სადაც სწავლება ქართულ და ბერძნულ ენებზე მიმდინარეობდა [მეტრეველი რ. 2018].

ეს ურთიერთობები შემდეგ საუკუნეებშიც გრძლდებოდა. მეტიც, ურთი-ერთობა იყო არა მხოლოდ პოლიტიკური ან სამხედრო, არამედ, ახალგაზრდების აღზრდა-განათ-ლებისა და ოჯახური დანათესავებისაც. 1116 წელს დავით აღმაშენებლის ასული კატაი დაქორწინებულა ბერძენთა მეფის ვაჟზე. დავით აღმაშენებელს 40 ბავშვი აურჩევია და საბერძნეთში გაუგზავნია, რათა ესწავლათ [მეტრეველი რ. 2018]. ეს ცნობა ერთ-ერთ ქართულ ხალხურ ლექსში ასეა გალექსილი:

„...ათენსა სწვრთნიდის ჭაბუკთა
იყალთოს მონასმენთასა...“

ეს ურთიერთობები შემდეგში საბერძნეთსა და იტალიასთანაც გაგრძელდა და ევროპის სხვა ქვეყნებთანაც - საფრანგეთთან, გერმანიასთან, რუმინეთთან, პოლონეთთან და სხვებთან. მოვიყვანოთ რამდენიმე ყველაზე მეტად ცნობილ ფაქტებს:

სულხან-საბა ორბელიანის მოგზაურობა ევროპაში. ეს არის სულხან-საბა ორბელიანის დღიურები, რომელიც ეხება მის მოგზაურობას ევროპაში, რომელიც არის იმის დასტური, რომ საქართველოს დღევანდელი მისწრაფება ევროპისკენ არ არის ნაუცბათევი, ნაჩქარევი და ამწუთიერი. ეს მოგზაურობა სულხან-საბამ როგორც საქართველოს მეფის - ვახტანგ VI-ის ელჩმა 1719 წლის 17 აგვისტოს დაიწყო. როგორც თვითონ ვახტანგს, ისე სულხან-საბას დიდი იმედი ჰქონდათ, რომ ევროპის ორი დიდი ლიდერი - რომის პაპი და საფრანგეთის მეფე ლუი XIV - საქართველოს მფარველობას გაუწევდნენ სპარსეთიდან და ოსმალეთიდან გადარჩენაში [ნაცვლიშვილი პ. 2014]. საქართველოს სიმპათიები ევროპისადმი მანამდისაც არაერთხელ გამოვლენილა სხვადასხვა ფორმით, მაგრამ პოლიტიკური თვალთახედვით ვახტანგ VI-ის ეს ნაბიჯი საქართველოს ისტორიაში იყო უპრეცედენტო. ფაქტიურად, ამ ნაბიჯით დაიწყო სერიოზული და მასშტაბური სვლა ევროპისკენ. სულხან-საბას ელჩობას ევროპაში არანაირი შედეგი არ მოჰყოლია. მან ვერ შეასრულა ის როლი, რაზეც იგი მოწოდებული იყო, რადგან ვერ შემოიტანა საქართველოში ევროპული ღირებულებები, როგორც სპარსული და ოსმალური ღირებულებების საპირწონე. მაშინ საფრანგეთის პოლიტიკურ-ეკონომიკური მდგომარეობა არ იყო სახარბიელო. გაუთავებელმა ომმა არმია მოქანცა, სახელმწიფო მმართველობის აპარატი მოშალა, ეკონომიკა გააჩანაგა. იმ დროს საფრანგეთისთვის ქართლი ნაკლებად საინტერესო იყო და მისი გულისთვის ასეთ საქმეებში ჩასარევად არ ეცალა [მენაბდე ლ. 2011]. ეს „მოუცლელობა“ ასე გამოთქვა ქართველმა პოეტმა მუხრან მაჭავარიანმა [მაჭავარიანი მ. 1979]: „რაც შეიტანა, ისევე ის გამოიტანა, იმ სახელგანთქმულ ვერსალიდან ელჩმა ქართლისამ...“

ეს ჩანართი მაინცდამაინც დადებითად არ ახასიათებს იმდროინდელი ევროპის დამოკიდებულებას საქართველოს მიმართ, მაგრამ ჩვენი საკვლევი პრობლემის კონტექსტში იგი გამოყენებადია. ეს არის კიდევ ერთი მაგალითი იმისა, რომ საქართველო ყოველთვის მიისწრაფოდა ევროპისკენ და თუ მაშინ, დღევანდელი მდგომარეობისგან განსხვავებით, ვერ იღებდა მის მხარდაჭერას, ეს საკითხი

ცალკე კვლევის საგანია და შორსაა ჩვენი კვლევის პრობლემიდან.

საქართველოს სასულიერო კავშირები რუმინეთთან. იმავე პერიოდში (1708-1716 წ.წ.) ევროპაში, კერძოდ, რუმინეთში ვლახეთის მთავარეპისკოპოსის რანგში მოძღვრულ-მისიონერულ მოღვაწეობას ეწეოდა ანთიმოზ ივერიელი. მისი მოღვაწეობა მოიცავს ფართო სპექტრის საქმიანობებს - საეკლესიო სამართალშემომქმედი, ევროპული ენებიდან მთარგმნელი, სალიტერატურო ენის რეფორმატორი, ხუროთმოძღვარი, განათლების ორგანიზატორი და სხვა. ანთიმოზ ივერიელი იყო საქართველოსა და ევროპას შორის სულიერი ხიდის მშენებელი. მან დაგვანახა ევროპული ცივილიზაციის სულიერი განვითარების მოდელი და დაამტკიცა, რომ ერებს შორის დიალოგი და ინტეგრაცია შესაძლებელი და აუცილებელია [საქართველო და ევროპული... 2017].

გერმანელი კოლონისტები საქართველოში. აუცილებლად აღსანიშნავია საქართველოში მცხოვრები გერმანელების როლის გააზრება საქართველოში ევროპული ღირებულებების დამკვიდრებაში. XVIII საუკუნეში, კერძოდ, 1819 წლის ბოლოს, გერმანელების 6 კოლონია დაარსდა საქართველოში. მათ შორის ყველაზე დიდი იყო კატერინენფელდი (საბჭოური „ლუქსემბურგი), ანუ დღევანდელი ბოლნისი. ცხადია, აქ ჩამოსულ გერმანელ კოლონისტებს იმ პირობების ერთი პროცენტიც არ დახვდათ, რასაც მათ თავდაპირველად ეკატერინე II, ხოლო შემდეგ ალექსანდრე I დაჰპირდა. მაგრამ კოლონისტები თავიანთი ენერგიულობით და მოწესრიგებულობით მალევე კარგად მოეწყვნენ - აითვისეს მიწები, განავითარეს მევენახეობა, მეაბრეშუმეობა, ლუდის დაყენება, ეტლების დამზადება, ორ და სამ სართულიანი სახლების მშენებლობა და ა. შ. კოლონისტები თავიანთი შრომისმოყვარეობით, მიზანდასახულებით და დისციპლინით აღტაცებას იწვევდნენ ქართველებში.

გერმანელი კოლონისტები დიდ გავლენას ახდენდნენ საქართველოს, კერძოდ, კი, ქ. თბილისის სოციალურ და კულტურულ ცხოვრებაზე. მათ შორის იყვნენ მხატვრები, მოქანდაკეები, არქიტექტორები, მუსიკოსები, მწერლები, მასწავლებლები და სხვა პროფესიის ადამიანები. გერმანელების აშენებულია რუსთაველის თეატრი, ქაშუეთის ეკლესია, ალექსანდროვის ბაღი, ცისფერი გალერია, ოპერის ნაგებობა, საქართველოს ეროვნული მუზეუმი და სხვა. ყველა მათგანის ფასადებზე აღმოსავლური სტილი შერწყმული იყო ევროპულ სტილთან. გერმანელებმა (კერძოდ, ა. ლაისტმა) თარგმნა „ვეფხისტყაოსანი“, გამოიკვლიეს წიაღისეული საბადოები, გააშენეს თბილისის ბოტანიკური ბაღი, დაარსეს ეთნოგრაფიის მუზეუმი და სხვა. ისინი მასწავლებლობდნენ გიმნაზიებში, კონსერვატორიაში (32 მასწავლებლიდან 12 იყო გერმანელი) და სხვა მრავალი [ხუბაშვილი ლ. 2014].

ევროპასთან საქართველოს ადრეული კავშირების ამ მცირე მიმოხილვითაც აშკარად ჩანს საქართველოს დაინტერესება და მისწრაფება ევროპისკენ (და არა აზიისკენ). საქართველოს მეფეები და მთავრები (მაგალითად, სამეგრელოს მთავრის დავით დადიანის ოჯახის კავშირი საფრანგეთში მიურატების ოჯახთან და სხვა) ევროპაში ხედავდნენ თავიანთ ადგილს და დიდი სიამოვნებით მასპინძლობდნენ იქიდან მოსულ დროებით სტუმარსაც (დიუმა, ჟაკ ფრანსუა გამბა და სხვები) და ხანგრძლივად აქ საცხოვრებლად მოსულებსაც (გერმანელები, პოლონელები და სხვები).

საქართველოსა და ევროკავშირს შორის ახალი ურთიერთობები 90-იან წლებში დაიწყო, როდესაც საქართველო გამოვიდა საბჭოთა კავშირიდან და დამოუკიდებელი სახელმწიფო გახდა. ამ წლებში დაიწყო და დღესაც გრძელდება ევროპის დიდი თანად-გომა საქართველოსადმი სხვადასხვა პროგრამების და პროექტების

მეშვეობით. მისი მიზანი იყო დაემკვიდრებინა საქართველოში დემოკრატია და საბაზრო ეკონომიკა.

1995 წლიდან საქართველო სარგებლობს ევროკავშირის პრეფერენციების გენერალიზებული სისტემით (GSP). ეს ნიშნავს იმას, რომ საქართველოს კომპანიები ევროკავშირის ბაზარზე შედიან შემცირებული ტარიფებით.

1990 წლის 22 აპრილს ევროკავშირსა და საქართველოს შორის გაფორმდა პარტნიორობის და თანამშრომლობის შეთანხმება (PCA). ეს მოხდა ლუქსემბურგში. ამ საკითხზე მსჯელობა ამ ორ ქვეყანას ჯერ კიდევ 1994 წელს ჰქონდა, თუმცა, მისი გაფორმება 1996 წელს მოხდა, ამუშავება-ამოქმედება კი, კიდევ უფრო გვიან - 1999 წელს. ამ შეთანხმებით ორივე მხარემ აიღეს ვალდებულებები, რომ ორმხრივად იმუშავებენ პოლიტიკური, ეკონომიკური და სოციალური მიზნების მისაღწევად. აღნიშნული შეთანხმების მიზანი იყო საქართველოს და ევროკავშირის დაახლოება და ჰარმონიზაცია.

დასახელებული ხელშეკრულების მოქმედება თავდაპირველად 10 წლით განისაზღვრა, თუმცა, შემდეგ იგი ავტომატურად გაგრძელდა, მაგრამ, როგორც აღმოჩნდა ამ შეთანხმებამ თავისი როლი ვერ შეასრულა, რადგან მასში საქართველოში განსახორციელებელი რეფორმების დეტალური გეგმა და თარიღები არ იყო გაწერილი. როგორც აღმოჩნდა საქართველოს მაშინდელი მთავრობა არც თეორიულად და არც პრაქტიკულად არ იყო მზად ამ დავალების გასაგებად და შესასრულებლად. საქართველოში ეს პერიოდი იყო ქაოსის, შიდა ომის, ფინანსური გაჭირვების პერიოდი. ყოვლიევე ამის შედეგად, ამ შეთანხმების მიხედვით საქართველოს მიერ აღებული ბევრი ვალდებულება შეუსრულებელი დარჩა. გამოვყოფთ მათგან ერთ-ერთს, რომელიც ამ შეთანხმების 43-ე მუხლში არის ჩაწერილი და, რომელიც ითვალისწინებდა საქართველოს კანონმდებლობის დაახლოვებას ევროკავშირის კანონმდებლობის სტანდარტებთან. ამ ვალდებულების არ შესრულებით საქართველომ ევროპისგან კრიტიკა დაიმსახურა [საქართველო-ევროპის კავშირის ურთიერთობები. მასალა ვიკიპედიიდან].

უფრო მოგვიანებით, კერძოდ, 2006 წლის 14 ნოემბერს ქ. ბრიუსელში საქართველო-ევროკავშირის ერთობლივი საბჭოს შეხვედრაზე ხელი მოეწერა შეთანხმებას - „ევროპის სამეზობლო პოლიტიკა: სამოქმედო გეგმა ევროკავშირის-საქართველო. 2014 წელს ევროპის სამეზობლო პოლიტიკის სამოქმედო გეგმას ევროკავშირის-საქართველოს ასოცირების შეთანხმების გეგმა ჩაენაცვლა. ამჟამად, ამ გეგმის 2021-2027 წლების განახლებული დღის წესრიგი ხორცილდება.

დასკვნა. სტატიაში წარმოდგენილი ლიტერატურული წყაროების განხილვით კეთდება დასკვნა იმის შესახებ, რომ საქართველოს და ევროპის ქვეყნებს შორის ყოველთვის იყო როგორც პოლიტიკური, ისე ეკონომიკური სიახლოვე და ასოცირების იმ შეთანხმებას, რომელიც 2014 წელს გაფორმდა და 2016 წელს ამუშავდა ევროკავშირის ქვეყნებსა და საქართველოს შორის ურთიერთობის მყარი საფუძველი აქვს.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. Le Golff J., The Birth of Europe, Blackwell Publishing, 2005.
2. Meier Chr, A culture of Freedom: Ancient Greece and the Origins of Europe. New-York. 2012.
3. ნადარეიშვილი ქ., ჭეიშვილი თ. ევროპული იდენტობა ანტიკურ კონტექსტში.

- მოხსენება საერთაშორისო კონფერენციაზე - ევროპული ღირებულებები და იდენტობა“. თსუ. თბ., 16-18 ივნისი. 2014. გვ. 106.
4. Wilterdiki N. An Examination and National Identity, European Journal of Sociology. 34. 1993. pp. 119-136.
 5. მუსხელიშვილი დ., სამსონაძე მ., დაუშვილი ა. საქართველოს ისტორია, თბ., 2012. გვ. 59.
 6. მეტრეველი რ. დავით აღმაშენებელი. თბ., 2018. გვ. 266.
 7. ნაცვლიშვილი პ. სულხან-საბა ორბელიანის მოგზაურობა ევროპაში და თანამედროვეობა. მოხსენება საერთაშორისო კონფერენციაზე - ევროპული ღირებულებები და იდენტობა. თსუ. 2014. 16-18 ივნისი. გვ. 147.
 8. მენაბდე ლ. ვახტანგ VI. თბ., 2011. გვ. 57.
 9. მაჭავარიანი მ. ერთტომეული. თბ., 1979. გვ. 20-21.
 10. საქართველო და ევროპული სამყარო - ფილოსოფიურ-კულტურული დიალოგი. ტ. 2. თსუ. თბ., 2017. გვ. 10.
 11. ხუბაშვილი ლ. გაზიარებული ისტორია: გერმანელების როლი საქართველოში ევროპული ღირებულებების დამკვიდრებაში, მოხსენება საერთაშორისო კონფერენციაზე - ევროპული ღირებულებები და იდენტობა. თსუ. თბ., 2014. 16-18 ივნისი. გვ. 198-209.
 12. საქართველო-ევროპის კავშირის ურთიერთობები. მასალა ვიკიპედიიდან.

რეზიუმე

სტატია - „ევროკავშირთან საქართველოს კავშირების ისტორია“ - ეძღვნება საქართველოს და ევროპის ქვეყნების ურთიერთობის პრაქტიკას წინარე საუკუნეებში. დახასიათებულია იგი სხვადასხვა წყაროებით. მათ რიცხვშია ქართველი მეცნიერებიც და უცხოელებიც.

სტატიაში აღწერილია ბერძენთა კოლონიზაციის ფაქტები შავი ზღვის აღმოსავლეთ ნაპირზე, ქართველთა მეფის - ფარსმან ქველის და იმპერატორ ანტონიუს პიუსის მეგობრობა, სულხან-საბა ორბელიანის ელჩობა საფრანგეთის მეფესთან, ანთიმოზ ივერიელის მოღვაწეობა რუმინეთში და სხვა.

HISTORY OF RELATIONS OF GEORGIA WITH THE EUROPEAN UNION

Shalva kereselidze

Associate Professor of Georgian Technical University

Nino Geliashvili

PhD Student at Technical University of Georgia

The article – “History of Relations of Georgia with the European Union” is devoted to the practice of relations of Georgia with European countries in previous centuries. It is characterized with different sources. Among them are Georgian scientists and foreigners.

The article describes the facts of Greek colonization on the eastern coast of the Black Sea, the friendship of the Georgian king Farsman Kveli and Emperor Anthony Pius, the embassy of Sulxhan-Saba Orbelian to the French king, the work of Antimoz Iveriel in Romania and others.

Keywords: European Union; Georgia; History of relationships

DEVELOPMENT OF MARITIME PASSENGER SERVICES IN THE BLACK SEA BASIN

Lasha Gadilia

Doctoral Student of Georgian Technical University

DOI:<https://doi.org/10.52340/gbsab.2024.51.07>

Keywords: maritime passenger transportation, international recreational area, ship role.

Introduction

The sustainable development of maritime passenger communications faces many problems; in this regard, the issues and directions for the development of maritime passenger communications in the Black Sea basin are very relevant.

Discussion

1. Transport potential of the Black Sea basin of Georgia in the field of maritime passenger transportation

The transport complex of Georgia has direct access to international sea routes. The prospect for the development of Georgia is the development of international maritime passenger traffic between the countries of the Black Sea basin, as well as between the resort towns of the Black Sea coast. It is here that the largest ports in Georgia are located: Batumi, Poti, Kulevi, and, in the future, the deep-water sea channel of Anaklia. The development of maritime passenger traffic can become a real factor in creating new jobs, the influx of investment, and the renewal of maritime transport. The regions of Adjara and Samegrelo have the richest potential opportunities to attract tourists and create a recreational area of international level. This is all the Georgian Black Sea coast. It is necessary to create all the conditions for private investors to come to the region and invest in the creation of maritime passenger services. Georgia, having the sea, rivers, and lakes, should not remain aloof from the development of sea tourism.

2. Regulatory documents governing the transportation of passengers

Transportation of passengers and baggage by sea is regulated by international and national legislation, among which are:

- IMO – International Maritime Organization;
- 1982 UN Convention – 1982 United Nations Convention on the Law of the Sea;
- Customs Code of the Customs Union (TC CU) (annex to the Agreement on the Customs Code of the Customs Union, adopted by the Decision of the Interstate Council of the Eurasian Economic Community of November 27, 2009 No. 17; with amendments and additions).

One of the international organizations dealing with maritime navigation issues is the international maritime organization IMO (International Maritime Organization), created in 1958 [6]. It develops international acts in the field of maritime transport, including those related to the safety of navigation and the protection of the marine environment from pollution. As a result of the activities of this organization, several conventions regulating international maritime transport were signed, among them:

- “International Convention for the Safety of Life at Sea” (1974);
- “International Convention for the Unification of Certain Rules for the Carriage of Baggage and Passengers by Sea” (1967);
- “International Convention for the Unification of Certain Rules Relating to the Carriage of

Passengers by Sea” (1981);

– “International Convention on Search and Rescue at Sea” (1979);

– “Convention on the Prevention of Marine Pollution by Dumping of Wastes and Other Materials” (1972), etc.

One of the important chapters of the KTM is the chapter on the contract for chartering a vessel for a time (time charter). The Georgian Merchant Shipping Code of 1999 No. 8 (as amended and supplemented) is of interest to travel agencies and other organizations using sea vessels for mass transportation for tourism and other purposes. Under a contract for chartering a vessel for a time (time charter), the shipowner undertakes, for a set fee (freight), to provide the charterer with the vessel and the services of the vessel’s crew members for use for a certain period for the transportation of passengers, cargo and other purposes of merchant shipping. When drawing up such an agreement, the following must be indicated: names of the parties; purpose of chartering; name of the vessel, its technical and operational data (carrying capacity, speed, etc.); navigation area; time and place of transfer and return of the vessel; freight cost; duration of the time charter.

Maintaining the vessel in good condition during the entire time charter period is the responsibility of the shipowner. The charterer is obliged to promptly pay the fee for using the vessel; usually, the fee is paid in advance for a certain period (half a month, a month). In cases of non-compliance with payment terms, the shipowner has the right to terminate the contract and recall the vessel.

Under a time charter agreement, the captain and other crew members must obey the orders of the shipowner relating to the management of the ship, its internal regulations, and the composition of the crew. Orders regarding the commercial operation of the vessel are given by the charterer. In this case, the charterer does not have the right to use the vessel for purposes not provided for by the agreement, or in a navigation area not provided for by the agreement.

3. Competitiveness of Georgian maritime passenger transport

Creating conditions that increase the competitiveness of domestic seaports and improving public management in the field of seaports is a strategy for the development of Georgia’s seaport infrastructure until 2030. For passenger transportation to be economically attractive, it is necessary to approach this problem with government support in the form of subsidies for private entrepreneurs to open passenger transportation.

Also, in our opinion, it is necessary to create conditions for the introduction of international cargo and passenger transportation, as this will increase the attractiveness of this type of activity. The decision of the Parliament of Georgia notes that Georgia, as a party to the Convention on Facilitation of International Maritime Traffic of 1965, has undertaken to take all appropriate measures to facilitate and expedite international maritime traffic and prevent unnecessary delays of ships. However, the by-laws and instructions of the Georgian state control bodies do not comply with the International Convention to Facilitate International Maritime Traffic (FAL-65 Convention) in terms of limiting the list of documents required for processing ship calls.

Currently, the main document required by government authorities and containing data on the number and composition of the crew upon arrival and departure of a ship is the ship’s role. The ship’s role by Form 5 FAL IMO Addendum 1 to the Convention is presented by the captain of the ship upon the ship’s arrival at the seaport bottom the port, it is allowed to present the ship’s role presented upon the ship’s arrival at the port, unless changes are made in the composition of the ship’s crew [5].

4. Unified logistics center for collection and issuance of documentation

In our opinion, all these procedures could be simplified by creating a new body, the “Unified Logistics Center for the Collection and Issuance of Documentation.” To this center, the maritime agent would provide in advance all the necessary documents for the opening of new maritime passenger transportation for the control services of seaports and also various third-party organizations related to logistics procedures. Subsequently, all received documentation from the center was automatically forwarded to the place of requirement. All document management operations can be carried out via the Internet.

Maintaining the vessel in good condition throughout the entire time charter period is the responsibility of the shipowner; creating conditions that increase the competitiveness of domestic seaports is a strategy for the development of seaport infrastructure.

All control services must work with the data from the “Unified Logistics Center for the Collection and Issuance of Documentation”. To do this, it is necessary to create a unified network for the interchange of all necessary documentation. It should be noted that control services, as a rule, request all documents endorsed by the seals of organizations and the signatures of managers.

As a rule, it may take a long time to complete all these procedures. To simplify and save time, it is necessary to introduce the practice of certifying all documents with electronic signatures, seals of heads of organizations, and captains of sea vessels.

The creation of a “Unified Logistics Center for the Collection and Issuance of Documentation” would facilitate the timely exchange of necessary documentation between shipowners, seaport control services, and similar organizations of other states. The introduction of such a scheme would simplify the exchange of information and take a minimum amount of time.

It is also worth highlighting the problem associated with the technical condition and equipment of seaports. Let’s consider it using the example of the port in Poti. Thus, at present, in the port of Poti, there are no berths equipped to receive cargo-passenger sea vessels. As a rule, there are temporary schemes for implementing border and customs control of sea cargo and passenger ships arriving in Georgia from abroad. Unfortunately, cargo berths are currently in use. The cost of removing a vessel from one berth (cargo) to another (passenger - Batumi), specially equipped to receive passengers arriving by sea from abroad, is quite a large amount. In this regard, it is not economically profitable for shipowners to carry passengers, which requires increased attention from the state and private investors to solve the problem of restoration and construction of passenger berths.

Conclusion

The measures we propose will contribute to:

- 1) Reduction of unproductive delays and downtime of vessels in the seaports of Georgia due to the simplification of rudimentary administrative procedures;
- 2) Accelerating the movement of passenger flows through Georgian ports;
- 3) Increasing the attractiveness of the Georgian sections of multimodal transport corridors and the efficiency of the work of state control bodies at sea checkpoints;
- 4) Opening of new maritime passenger and cargo-passenger transportation; inflow of investment and creation of new jobs.

References:

1. Alan Greenspan. “International Financial Risk Management”, remarks before the Council on Foreign Relations, 2012.
2. Barton, Thomas and William G. Shenkir. Making Enterprise Risk Management Pay Off. Financial Times Prentice Hall, 2022.

3. Borge, Dan. The Book of Risk. John Wiley & Sons, 2021. «Budgeting for Risk», ERisk.com, March 2002.
4. Frankel, Marc T, «Strategy, Risk, and the Way Forward», The CEO Refresher, 2022. FRBSF Economic Letter, No. 2; 2022.
5. Guthrie, Vernon H.; David A. Walker; and Bert N. Macesker, «Enterprise Risk Management», 17th International System Safety Conference, 2022.
6. Herts D.B., Thomas H. Evaluating the Risk in Acquisition. LRP, vol.15, 2022.
7. Hillson, David, «Know Your Business Risk, « Strategic Risk, www.strategicrisk. co.uk, April 2013.
8. Johnstone-Bryen I.M. Managing Risk: How to work successfully with risk. London, 2016.
9. Markowitz H.M. Portfolio selection. Efficient diversification of investments. Oxford, New York: Blackwell, 2021.
10. Meitzer S. Limits on a company's ability to manage risk // Risk management (USA). 2017. V. 44. N 1 (Jan).
11. Risk Management: Practical Techniques to Minimise Exposure to Accidental Losses. 2nd ed. / Jardine Insurance Brokers Ltd. London, 2017.
12. Sharpe W.F. Investor Wealth Measures and Expected Return/Quantifying the Market Risk Premium Phenomenon for Investment Decision Making/Ed. Sparpe W.F. Charlottesville, Virginia: The Institute of Chartered Financial Analysts, 2020.
13. Todd W.L. An integrated approach to risk management // Risk management (USA). 2016. V. 43. N7.
14. Toevs, Alden L. “Negotiating the Risk Mosaic” presentation by the Risk Management Association, Annual Conference on Capital Management, April 9, 2013.360
15. Williams C. A. Jr., Heins R.M. Risk Management and Insurance. New York, 2015.

Development of Maritime Passenger Services in the Black Sea Basin

Abstract

The article discusses the problems and directions of the development of sea passenger communications in the Black Sea basin. To improve their quality and efficiency, it is proposed to create a new body - a single logistics center for the collection and issuance of documentation, which will speed up the processing of passenger traffic through the ports of Georgia and increase the competitiveness of the sections. multimodal transport corridor of Georgia. The article mentions that all procedures can be simplified by creating a new body - the “Unified Logistics Center for the Collection and Issuance of Documentation.” To this center, the forwarder will provide in advance all the necessary documents for the opening of a new sea passenger transportation to various third-party organizations related to sea port control services and logistics procedures. In the future, all documents received from the center will be automatically sent to the place of request. All document management operations can be carried out via the Internet. According to the author, all regulatory services should work with data from the “Unified Logistics Center for the Collection and Issuance of Documentation.” To do this, it is necessary to create a unified network of exchange and free access to all necessary documents. The author notes that control services, as a rule, require that all documents be certified by the seals of organizations and the signatures of managers. As a rule, performing all these procedures takes a lot of time. Therefore, according to the author, to simplify the procedure and save time, it is necessary to introduce the practice of certifying all documents with an electronic signature and the seal of heads of organizations and

captains of sea vessels. The creation of a “Unified Logistics Center for the Collection and Issuance of Documentation” will facilitate the timely exchange of necessary documentation between shipowners, seaport control services, and similar organizations of other states. The introduction of such an institution will simplify the exchange of information and minimize the time required for document flow.

Keywords: maritime passenger transportation, international recreational area, ship role.

შავი ზღვის აუზში საზღვაო სამგზავრო მომსახურების განვითარება აბსტრაქტი

ლაშა გადილია
საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი

სტატიაში განხილულია შავი ზღვის აუზში საზღვაო სამგზავრო კომუნიკაციების განვითარების პრობლემები და მიმართულებები. მათი ხარისხისა და ეფექტურობის გაუმჯობესების მიზნით, შემოთავაზებულია შეიქმნას ახალი ორგანო - ერთიანი ლოგისტიკური ცენტრი დოკუმენტაციის შეგროვებისა და გაცემისათვის, რომელიც დააჩქარებს საქართველოს პორტების გავლით სამგზავრო ნაკადების დამუშავებას და გაზრდის საქართველოს მულტიმოდალური სატრანსპორტო დერეფნის სექციების კონკურენტუნარიანობას. სტატიაში აღნიშნულია, რომ ყველა პროცედურის გამარტივება შესაძლებელია ახალი ორგანოს, „დოკუმენტაციის შეგროვებისა და გაცემის ერთიანი ლოგისტიკური ცენტრის“ შექმნით. ამ ცენტრს საზღვაო აგენტი წინასწარმიაწვდის ყველა საჭირო დოკუმენტს ახალი საზღვაო სამგზავრო გადაზიდვის გასახსნელად საზღვაო ნავსადგურების კონტროლის სერვისებსა და ლოჯისტიკურ პროცედურებთან დაკავშირებულ სხვადასხვა მესამე მხარის ორგანიზაციებს. შემდგომში ცენტრიდან მიღებული ყველა დოკუმენტაცია ავტომატურად გადაიგზავნება მოთხოვნის ადგილზე. დოკუმენტების მართვის ყველა ოპერაცია შეიძლება განხორციელდეს ინტერნეტის საშუალებით. ავტორის მოსაზრებით, ყველა მაკონტროლებელმა სამსახურმა უნდა იმუშაოს „დოკუმენტაციის შეგროვებისა და გაცემის ერთიანი ლოგისტიკური ცენტრის“ მონაცემებით. ამისათვის აუცილებელია ერთიანი ქსელის შექმნა ყველა საჭირო დოკუმენტაციის გაცვლისა და თავისუფალი წვდომისათვის. ავტორი აღნიშნავს, რომ კონტროლის სამსახურები, როგორც წესი, ითხოვენ ყველა დოკუმენტს, რომელიც დამოწმებულია ორგანიზაციების ბეჭდებითა და მენეჯერების ხელმოწერებით. როგორც წესი, ყველა ამ პროცედურის დასრულებას დიდი დრო სჭირდება. ამრიგად, ავტორის აზრით, პროცედურის გამარტივებისა და დროის დაზოგვის მიზნით, აუცილებელია დაინერგოს ყველა დოკუმენტის ელექტრონული ხელმოწერით, ორგანიზაციების ხელმძღვანელებისა და საზღვაო გემების კაპიტნების ბეჭდით დამოწმების პრაქტიკა. „დოკუმენტაციის შეგროვებისა და გაცემის ერთიანი ლოგისტიკური ცენტრის“ შექმნა ხელს შეუწყობს საჭირო დოკუმენტაციის დროულ გაცვლას გემთმფლობელებს, საზღვაო ნავსადგურის კონტროლის სამსახურებსა და სხვა სახელმწიფოების მსგავს ორგანიზაციებს შორის. ასეთი ინსტიტუტის დანერგვა გაამარტივებს ინფორმაციის გაცვლას და მოახდენს დოკუმენტბრუნვაზე გათვალისწინებული დროის მინიმიზაციას.

საკვანძო სიტყვები: საზღვაო სამგზავრო გადაყვანა, საერთაშორისო რეკრეაციული ზონა, გემის როლი.

რელიგიური კონფლიქტების გაშუქების პრობლემა ქართულ მედიაში

გიორგი აბაზაძე -

კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის მასობრივი კომუნიკაციის
დოქტორანტი

DOI: <https://doi.org/10.52340/gbsab.2024.51.03>

საკვანძო სიტყვები: რელიგია, მედია, კონფლიქტები, კომისია, მანდატი, შენობა, რეგიონი, მოხი.

ჩვენი საკვლევი სფეროა, ქართულ მედიაში რელიგიური კონფლიქტების გაშუქების პროცესები ადიგენის რაიონის სოფელ მოხში განვითარებული პროცესების ფონზე.

იმისათვის, რომ ჩვენი კვლევა სიღრმისეული და საინტერესო ყოფილიყო, გამოვიყენეთ თვისებრივი კვლევის - ისტორიული და კომპარატიული მიდგომა, რამაც საშუალება მოგვცა, გაგვეკეთებინა ლოგიკური და ობიექტური შეფასებები.

ჩვენი მიზანია, შევისწავლოთ რელიგიური კრიზისების გაშუქების პროცესი ქართულ მედიაში და საზოგადოებაზე მედიის გავლენები.

ჩვენ მიერ შესწავლილი მასალების ფონზე მივედით იმ შედეგამდე, რომ მედია საშუალებები დიდ გავლენას ახდენს რელიგიური კონფლიქტების მიმდინარეობის პროცესებზე; თუმცა კვლევამ აჩვენა ისიც, რომ მედია ლანდშაფტი ყოველთვის არ არის დაცული მიკერძოებისგან.

შესწავლილი მასალების ფონზე მივედით იმ დასკვნამდე, რომ რელიგიური პრობლემების გაშუქება ქართული მედიისთვის პრინციპულად მნიშვნელოვანი პრობლემაა და მეტ მხარდაჭერას საჭიროებს.

გლობალურ საინფორმაციო საზოგადოებაში რელიგიის თანამედროვე ფორმების თავისებურებების კვლევამ გვაჩვენა, რომ რელიგიამ და რელიგიურობამ დღეს არათუ დაკარგა აქტუალობა, არამედ, პირიქით, ხელახლა დაიბადა და ახალი შესაძლებლობების, გამოწვევების წინაშეა.

გამოხატვის თავისუფლება არის ადამიანის ფუნდამენტური უფლება, რომელიც წარმოადგენს დემოკრატიული საზოგადოებების ქვაკუთხედს და საშუალებას აძლევს ადამიანებს, გამოხატონ თავიანთი აზრები, იდეები და რწმენა ცენზურის ან რეპრესიების შიშის გარეშე. იმის მიუხედავად, რომ ეს უფლება გადამწყვეტია ღია დიალოგისა და ჰარმონიული საზოგადოების ჩამოსაყალიბებლად, ის სულ უფრო რთული და კომპლექსური ხდება რელიგიურ მრწამსთან ერთად. რელიგიური კონფლიქტი, რომელიც ხშირად წარმოიქმნება გამოხატვის თავისუფლებასა და წმინდა რელიგიურ პრინციპებს შორის შეტაკების შედეგად, მნიშვნელოვან გამოწვევას უქმნის საზოგადოებას; ადამიანებს, რომლებიც ცდილობენ, დაამყარონ დელიკატური ბალანსი ინდივიდუალურ თავისუფლებასა და რელიგიურ სენსიტიურობას შორის.

თემა ქართული რეალობისთვისაც უდავოდ აქტუალურია, რადგან საქართველო რელიგიური მრავალფეროვნებით გამოირჩევა.

2014 წელს ადიგენის მუნიციპალიტეტის სოფელ მოხში რელიგიური ნაგებობის გამო შეიქმნა კონფლიქტი ქრისტიანსა და მუსლიმ თემებს შორის.

მოცემული კონფლიქტი მომდინარეობს სტრუქტურის ბუნებისა და დანიშნულების შესახებ განსხვავებული ისტორიული პერსპექტივიდან, რაც იწვევს

დამაბულობასა და უთანხმოებას (ჟურნალი „ლიბერალი“, 2018).

სოფელ მოხში არსებული შენობა რელიგიური მრავალფეროვნების ერთგვარ სიმბოლოა. თუმცა, მისი გაურკვეველი სტატუსი იქცა ქრისტიანულ და მუსლიმანურ თემებს შორის მტრობის კატალიზატორად. შენობის ისტორიის ირგვლივ არსებული ურთიერთგამომრიცხავი ნარატივები ამდაფრებს დამაბულობას; მუსლიმები ამტკიცებენ, რომ ის ისტორიულად მეჩეთია; ქრისტიანები ამტკიცებენ, რომ შენობა, რომელიც აგებულია ეკლესიის ქვებით, ქრისტიანული არქიტექტურული მემკვიდრეობის მნიშვნელოვანი მასალაა.

დამაბულობის კვალდაკვალ მთავრობამ 2014 წელს შექმნა სპეციალური კომისია, რომელსაც დაევალა შენობის პრობლემის შესწავლა. დაპირისპირების მოგვარებისა და სამართლიანი გადაწყვეტილების მიღების მიზნით, კომისიამ ჩაატარა ყოვლისმომცველი ორწლიანი გამოძიება. კომისიის მანდატი ნათელი იყო: გამოეკვლია მოხის ნაგებობის ისტორიული წარმომავლობა და ამ გზით დაესრულებინა კონფლიქტი.

ორწლიანი მუშაობის შემდეგ კომისიამ მიიღო გადაწყვეტილება, რომ შენობა არ დაეთმო არც ქრისტიანული და არც მუსლიმანური თემისათვის. საბოლოო გადაწყვეტილებით, შენობა-ნაგებობა დარჩა სამართლებრივ და რელიგიურ გაურკვეველობაში (ჟურნალი „ლიბერალი“, 2018).

მოხის დაპირისპირების შესახებ 2018 წელს ჟურნალმა „ლიბერალმა“ მოამზადა ვიდეო-სიუჟეტი „თოვლში მოყოლილი მოხის ამბავი“. მისი ავტორია დათო ფარულავა.

სიუჟეტი 24:58 წამი გრძელდება; 1:00 წუთზე რეპორტაჟში საუბრობს სოფლის ერთ-ერთი მცხოვრები - თამაზ ბერიძე: „აქ არ იგრძნობოდა, ვინ მართლმადიდებელი იყო და ვინ - მუსლიმი; აქ იყო მხოლოდ ადამიანურ ურთიერთობებზე აგებული სიტუაცია. ახლა ხდება მუსლიმი თემის მარგინალიზაცია სახელმწიფოს მხრიდან; ჩემი მართლმადიდებელი მეგობრებიც ფეხის ხმას აჰყვენენ“ (ჟურნალი „ლიბერალი“, 2018).

ვიდეო-რეპორტაჟიდან ვიგებთ, რომ სოფელ მოხის იმამი - თემგის ბერიძე პარასკევის ღამეს ე.წ. სადავო ნაგებობის წინ აღავლენდა, რადგან სადავო შენობაში შესვლა მუსლიმ თემს სასტიკად აუკრძალა მართლმადიდებელმა მოსახლეობამ. იმამი ყვება, რომ „მუსლიმთა სამმართველომ“ გაათავისუფლა და ხელფასი შეუწყვიტა მას შემდეგ, რაც ახალ მეჩეთში გადასვლის მოთხოვნას არ დაემორჩილა.

ვიდეო-რეპორტაჟში 16:07 წუთზე საუბრობს მეთორმეტე კლასელი თეონა ბერიძე; გოგონა აღნიშნავს, რომ ქრისტიანმა დირექტორმა მას სკოლაში თავსაფრის ტარება აუკრძალა.

მოხის ნაგებობის ირგვლივ განვითარებული მოვლენები აისახა სოფელ მოხის სასკოლო გარემოზეც.

რეპორტაჟი გაშუქებულია მხოლოდ მუსლიმური თემის გადმოსახედიდან. ვიდეო-რეპორტაჟის მიხედვით, ქრისტიანი თემი ავიწროებს მუსლიმ თემს.

2014 წელს, სოფელ მოხში მწვავე დაპირისპირება - სიტყვიერი და ფიზიკური შელაპარაკება მოხდა ქრისტიანსა და მუსლიმ მოსახლეებს შორის.

იმავე საღამოს „პირველი არხის“ ეთერში 20:02 წუთზე გავიდა სიუჟეტი - „ინციდენტი სოფელ მოხში“. სიუჟეტიდან ირკვევა, რომ ინციდენტის გამო დააკავეს 14 ადამიანი; კადრში ისმის მოსახლეობის კომენტარები: „მოლაპარაკება არ არის! ხმის გაღება არ არის და პირდაპირ ცემა-ტყეპით დაიწყეს“. 20:04 წუთზე სიუჟეტში ვხედავთ დაპირისპირებული მხარეების სიტყვიერ შელაპარაკებას კონფლიქტის დროს.

რეპორტიორი მაყურებელს აწვდის დეტალურ ინფორმაციას იმის შესახებ, რომ სოფელ მოხის ადგილობრივი მუსლიმების გაღიზიანება გამოიწვია სადავო შენობა-ნაგებობაზე განთავსებულმა ბანერმა, რომლის მიხედვითაც აღნიშნული შენობა-ნაგებობა სახელმწიფოს საკუთრებაა და იქ ტარდება სოფ. მოხის ბიბლიოთეკის სარეაბილიტაციო სამუშაოები („პირველი არხი“, 2014).

20:05 წუთზე რეპორტიორს ინტერვიუს აძლევს სამცხე-ჯავახეთის გუბერნატორი, რომელიც აღნიშნავს, რომ მოსახლეობასთან 4 საათიანი მოლაპარაკებების შემდეგ სარესტავრაციო სამუშაოები გაგრძელდება.

რეპორტაჟში იგრძნობა მოსახლეობის უკმაყოფილება მთავრობისადმი. მართლმადიდებელი თემი იმედოვნებს, რომ სადავო შენობა-ნაგებობის გადაცემა არ მოხდება მუსლიმი თემისათვის.

უნდა აღინიშნოს, რომ „პირველი არხის“ ეთერში მაყურებელმა შეძლო, ვრცლად მოესმინა კონფლიქტის წარმოშობისა და გამწვავების მიზეზები. ობიექტურად არის გადმოცემული როგორც მუსლიმი, ასევე მართლმადიდებელი მოსახლეობის პოზიცია; არც ტელეწამყვანი და არც რეპორტიორი მიკერძოებული არ არის.

„სსიპ რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტო“ სოფელ მოხში განვითარებულ მოვლენებს იმავე საღამოს, ანუ 2014 წლის 22 ნოემბერს გამოეხმაურა სააგენტოს ოფიციალურ ვებ-გვერდზე -

„განცხადება ადიგენის რაიონის სოფელ მოხში დღეს განვითარებულ მოვლენებთან დაკავშირებით“. განცხადებაში აღნიშნულია, რომ რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტო წუხს ადიგენის რაიონის სოფელ მოხში განვითარებული მოვლენების გამო; რელიგიის საკითხთა სააგენტო მიიჩნევს, რომ წარმოქმნილი კონფლიქტი ქრისტიანულ და მუსლიმ თემს შორის, გაურკვეველი წარმოშობის შენობა-ნაგებობის საფუძველზე, უნდა გადაიჭრას ყველა შესაბამისი მხარის ჩართულობით. სააგენტო მოუწოდებს საზოგადოებას სიმშვიდისა და კეთილგონიერებისაკენ, რათა პროცესის ესკალაციამ არ დააზიანოს სახელმწიფო ინტერესები (სსიპ რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტო, 2014).

„ტოლერანტობისა და მრავალფეროვნების ინსტიტუტმა“ გამოაქვეყნა სტატია - „სოფელ მოხში განვითარებული მოვლენების ანალიზი“; სტატიაში შესწავლილია მოვლენების განვითარების პროცესები და შეფასებულია მოსალოდნელი საფრთხეები. (ტოლერანტობისა და მრავალფეროვნების ინსტიტუტი, 2014).

შესავალში ნაჩვენებია დაპირისპირება ადგილობრივ მუსლიმებსა და სამართალდამცავებს შორის იმ სადავო შენობის დემონტაჟთან დაკავშირებით, რომელიც, მუსლიმი თემის რწმენით, ოდესღაც მეჩეთი იყო. ფონური ინფორმაცია ქმნის საფუძველს შემდგომი დეტალური ანალიზისთვის.

სტატიაში აღწერილია ისტორიული კონტექსტი და ფაქტობრივი გარემოებები; ავტორი, ადგილობრივი უხუცესების ნაამბობზე დაყრდნობით, გვიამბობს, როგორ გადაკეთდა საბჭოთა პერიოდში შენობა კლუბად; როგორ ცდილობდნენ მუსლიმები შენობის შენარჩუნებასა და მის აღდგენას; გვაჩვენებს ხელისუფლების მხრიდან კონკრეტული რეაგირების ნაკლებობას (ტოლერანტობისა და მრავალფეროვნების ინსტიტუტი, 2014). სტატიაში დეტალურადაა მეჩეთის დემონტაჟის პროცესი და სამართალდამცავების მიერ ძალის გამოყენება.

ავტორი უყურადღებოდ არ ტოვებს კონფლიქტის დროს დაკავებულ იმ მუსლიმ მოქალაქეებს, რომლებიც საუბრობენ სამართალდამცავების მხრიდან არასათანადო მოპყრობაზე.

სტატიაში ნაჩვენებია ადგილობრივი და ცენტრალური ხელისუფლების წარმომადგენლების, რელიგიის საკითხთა სააგენტოსა და საქართველოს

საპატრიარქოს პოზიციებიც.

ავტორი ხაზს უსვამს წინააღმდეგობრივ პრეტენზიებსა და განსხვავებულ პერსპექტივებს.

სოფლის ქრისტიანული თემის წარმომადგენელი - ბეჟან რეხვიაშვილი ხაზგასმით აღნიშნავს: „წინააღმდეგი ვარ, რომ მეჩეთი აშენდეს; ქართული მიწა-წყალია! ქრისტიანი ვარ და არ უნდა ვიყო წინააღმდეგი? ხომ აქვთ მეჩეთი? ერთი, ორი... რად უნდათ კიდევ?“. კიდევ უფრო კატეგორიულია სოფლის მკვიდრის - ტარიელ ხარშილაძის პოზიცია; მისი აზრით, მეჩეთის აშენებით მუსლიმი ქრისტიანს „აგდებს გარეთ, და თვითონ შემოდის ჩემს ოჯახში.“ (ტოლერანტობისა და მრავალფეროვნების ინსტიტუტი, 2014).

სტატია სრულდება ტოლერანტობისა და მრავალფეროვნების ინსტიტუტის ანალიზზე დაფუძნებული რეკომენდაციებით - სავარაუდო ძალის გამოყენების სამართლიანი შეფასება; მუსლიმთა დევნის საქმეების ხელახალი გადაფასება; რელიგიურ საკუთრებასთან დაკავშირებული რესტიტუციის საკითხების შესასწავლად სამთავრობო კომისიის შექმნა.

ავტორი დეტალურად განიხილავს ხელისუფლების წარმომადგენლების საჯარო განცხადებებს და გვთავაზობს მათ ანალიზს; ნაჩვენებია მთავრობის შიგნით არსებული საპირისპირო შეხედულებები; პრემიერ-მინისტრი ამ საკითხს არ შეხებია და პასუხისმგებლობას ანიჭებს მუსლიმთა თემს; ხოლო სახელმწიფო მინისტრი შერიგებისა და სამოქალაქო თანასწორობის საკითხებში მხარს უჭერს გუბერნატორის გადაწყვეტილებას, სადავო შენობაში კულტურული ცენტრის დაარსებასთან დაკავშირებით; ის აღნიშნავს, რომ მათ „ინტერესებს ლეგიტიმური საფუძველი არ გააჩნია“ (ტოლერანტობისა და მრავალფეროვნების ინსტიტუტი, 2014).

სტატიაში მხარეთა პოზიციები მეტ-ნაკლებად დაბალანსებულია; ნაჩვენებია როგორც მუსლიმთა, ასევე ქრისტიანთა შეხედულებები. თუმცა, ზოგადი განწყობითა და ტონით ტოლერანტობისა და მრავალფეროვნების ინსტიტუტი მაინც იხრება მუსლიმი თემის მხარდაჭერისკენ. მართლმადიდებლური საზოგადოების განწყობა კი ნაწილობრივად მხოლოდ და მხოლოდ შესწავლილი და წარმოდგენილი.

მოხის პრობლემებს ინტერნეტ ჟურნალი „Netgazeti.ge“ 2021 წლის 13 მაისს - ანუ 7 წლის შემდეგ შეეხმიანა სტატიით: „კონფლიქტიდან 7 წლის შემდეგ: „მოხის ისტორიული მეჩეთი კვლავ გაპარტახებულია“ (Netgazeti.ge, 2021).

სტატიაში შესწავლილია ადიგენის მუნიციპალიტეტის სოფელ მოხის წარმომავლობის ისტორია. აღნიშნულია, რომ სოფელში მოსახლეობის უმრავლესობა მუსლიმია; ზოგადი ისტორიული კონტექსტიდან ავტორი გადადის 2014 წლის კონფლიქტსა და რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტოს მოთხოვნით შექმნილი კომისიის დასკვნაზე;

კომისიის მიერ 2016 წლის 3 ნოემბერს გამოცხადებული დასკვნის საფუძველზე შენობა არ დაეთმო არც მუსლიმურ და არც ქრისტიანულ მრევლს. კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნულ სააგენტოს კი დაევალა შენობის სამომავლო გამოყენების კონცეფციის შემუშავება (Netgazeti.ge, 2021).

ავტორი მიიჩნევს, რომ კონცეფცია 2021 წლისთვისაც არ იყო შემუშავებული.

წერილში ხაზგასმულია, რომ მუსლიმი სასულიერო პირები და უფლებადამცველები აკრიტიკებენ სახელმწიფოს პოლიტიკას და გულგრილობაში ადანაშაულებენ;

საკითხში უკეთ გარკვევისათვის ავტორი ეყრდნობა სპეციალისტებისა და ექსპერტების შეხედულებებს; „სოციალური სამართლიანობის ცენტრის“

თანასწორობის პოლიტიკის პროგრამის დირექტორის - თამთა მიქელაძის აზრით: „სახელმწიფოს არ აღმოაჩნდა მისი განვითარების იმგვარი ხედვა, რომელიც, ერთი მხრივ, კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ინტერესებს უპასუხებდა და, ამავდროულად, ამ ძეგლის მომავალს მინიმუმ მულტიკულტურული რელიგიათაშორისი დიალოგის და მრავალფეროვნების წახალისების სივრცედ აქცევდა“. მიქელაძე აკრიტიკებს ხელისუფლების მიერ სიტუაციის მართვას და ხაზს უსვამს, რომ ძველი მეჩეთის მოუგვარებელმა პრობლემებმა კონფლიქტი გააღრმავა.

„თუკი კონცეფცია ასეთი იქნებოდა, შესაძლოა, ძალიან საინტერესო გზა ყოფილიყო პრობლემის მოგვარების, კონფლიქტის გადაჭრისთვის. თუმცა ეს, რა თქმა უნდა, მუსლიმი თემის და მუსლიმი ორგანიზაციების რეალური ნება და არჩევანი უნდა ყოფილიყო, იმიტომ, რომ მათ აქვთ უფლება, ისტორიული ძეგლები დაიბრუნონ“ (Netgazeti.ge, 2021).

თამთა მიქელაძის აზრით, ხელისუფლების ხედვის ნაკლებობამ კონფლიქტი გაართულა და ძეგლი ვერ გადაიქცა მულტიკულტურული რელიგიათაშორისი დიალოგის სივრცედ. შემოთავაზებული გამოსავალი გულისხმობს იმ საერთო კულტურული სივრცის შექმნას, რომელიც მოიცავს როგორც ისლამურ, ისე ქრისტიანულ მემკვიდრეობას, მრავალფეროვნების ხელშეწყობას გამოფენებისა და საერთო ღონისძიებების საშუალებით (Netgazeti.ge, 2021).

„Netgazeti.ge“ ნათელს ჰფენს მოხის რელიგიურ კონფლიქტს და გვთავაზობს ისტორიული, კულტურული და სამართლებრივი პროცესების დეტალურ შესწავლას. სტატია მოუწოდებს მკითხველს, დაფიქრდეს სახელმწიფოს როლზე კულტურული მემკვიდრეობის შენარჩუნების პროცესში, რელიგიათაშორისი დიალოგის ხელშეწყობაში, თითოეული მოქალაქისთვის რელიგიური თავისუფლების უზრუნველყოფაში.

წერილში მოხის პრობლემები დაბალანსებულად და მიუკერძოებლადაა ასახული;

შესწავლილია საკითხის ისტორიული კონტექსტი, რაც მკითხველს საშუალებას აძლევს, უფრო მეტი გაიგოს მოვლენათა შესახებ (Netgazeti.ge, 2021).

ავტორი გვაჩვენებს მუსლიმური თემის პოზიციას; გვთავაზობს მუსლიმი სასულიერო პირების, უფლებადამცველებისა და „საქართველოს მუსლიმთა კავშირის“ თავმჯდომარის - იმამ ჯამბულ აბულაძის განცხადებებს - „მხოლოდ მოხის მეჩეთზე არ არის საუბარი. სამცხე-ჯავახეთში უამრავი ისტორიული მეჩეთია, რომლებიც გადაცემულია სახელმწიფოსთვის, რომელიც არაფერს აკეთებს მათ შესანარჩუნებლად“.

Netgazeti.ge-მ ეფექტურად გააშუქა მუსლიმთა პერსპექტივა და ნათელი მოჰფინა მათ პოზიციას სადავო შენობის კონსერვაციისა და აღდგენის ირგვლივ (Netgazeti.ge, 2021).

სტატიაში გაანალიზებულია მართლმადიდებელი მოსახლეობისა და საქართველოს მართლმადიდებლური ეკლესიის პოზიცია, რომელსაც ამყარებს მეუფე თეოდორეს განცხადება; საკითხის გადაჭრის პროცესში საპატრიარქოს ჩართულობა მნიშვნელოვანია იმდენად, რამდენადაც ის წარმოადგენს დავაში ჩართული მართლმადიდებელი საზოგადოების თვალსაზრისს (Netgazeti.ge, 2021).

სტატია წარმოადგენს მოხის პრობლემის ობიექტურად გაანალიზების მცდელობას როგორც მუსლიმი, ისე მართლმადიდებელი თემის თვალსაწიერიდან. ექსპერტთა მოსაზრებებისა და სამართლებრივი ასპექტების ჩართულობა კიდევ უფრო ამტკიცებს

ნარატივს (Netgazeti.ge, 2021).

დასკვნის სახით შეგვიძლია, ვთქვათ, რომ პრობლემის მოგვარების უმთავრესი გზა დამოუკიდებელ მედიაზე გადის; მედიის პოლიტიკური თავისუფლება დემოკრატიული საზოგადოების ქვაკუთხედი. დამოუკიდებლობა გადამწყვეტია მედიის სანდოობისა და საზოგადოების ნდობის შესანარჩუნებლად. რელიგიური კონფლიქტების გაშუქებისას პოლიტიკური თავისუფლება საშუალებას აძლევს მედიას, ობიექტურად წარმოაჩინოს ფაქტები - პოლიტიკური დღის წესრიგისა და მიკერძოების გარეშე. დამოუკიდებელი მედია უნდა იყოს ინფორმაციის სანდო წყარო საზოგადოებისთვის, რითაც ხელს შეუწყობს ინფორმირებულ დისკუსიებსა და დებატებს.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. ჟურნალი „ლიბერალი“, 2014, თოვლში მოყოლილი მოხის ამბავი. <https://shorturl.at/krCGU>;
2. სსიპ რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტო, 2014, „განცხადება ადიგენის რაიონის სოფელ მოხეში დღეს განვითარებულ მოვლენებთან დაკავშირებით“. <https://shorturl.at/dnsDH>;
3. „ტოლერანტობისა და მრავალფეროვნების ინსტიტუტი“, 2014, „სოფელ მოხში განვითარებული მოვლენების ანალიზი“; <https://shorturl.at/EGILX>;
4. „Netgazeti.ge“, 2021, კონფლიქტიდან 7 წლის შემდეგ: „მოხის ისტორიული მეჩეთი კვლავ გაპარტახებულია“; <https://shorturl.at/vwyCH>;
5. კონფლიქტების გაშუქება ქართულ მედიაში; https://mdfgeorgia.ge/uploads//Konfliktetbis_gashukeba_qartul_mediashi.pdf.
6. Hoover S.M. Religion in the Media Age. London: Routledge, 2006;
7. Internet i Kościół / Ed. J. Kloch; Elipsa, 2011;

რეზიუმე

რელიგიური კონფლიქტების გაშუქება თანამედროვე ქართული მედიისთვის ურთულესი გამოწვევაა. ქართული მედიასაშუალებები მეტ-ნაკლებად ნეიტრალურნი არიან რელიგიური თემების გაშუქებისას; თუმცა, არის შემთხვევები, როცა ჟურნალისტები კონტექსტიდან დამახინჯებულად აშუქებენ სიტუაციებს, რაც იწვევს პრობლემების გამწვავებას და აღიზიანებს დაპირისპირებულ მხარეებს. არადა, მედია გადამწყვეტ როლს ასრულებს რელიგიური კონფლიქტების შესახებ საზოგადოების აღქმის ჩამოყალიბებაში. ამიტომ აუცილებელია, მედია მიუკერძოებელი და სამართლიანი იყოს.

ნაშრომში შესწავლილია ადიგენის რაიონის სოფელ მოხში განვითარებული კონფლიქტები და შესწავლილია ამ პრობლემის ირგვლივ მედიაში გაშუქებული მასალები.

კვლევამ აჩვენა, რომ ქართველი ჟურნალისტები ცდილობენ, დაიცვან ეთიკისა და სამართლიანობის ნორმები, მაგრამ გადაცდომებიც ხშირად გვხვდება.

THE PROBLEM OF COVERAGE OF RELIGIOUS CONFLICTS IN THE GEORGIAN MEDIA

SUMMARY

Resume The coverage of religious conflicts is the most difficult challenge for modern media. Georgian media are more or less neutral when covering religious topics. However, there are cases when journalists cover situations in a distorted way. That causes increasing problems and opposite sides become aggressive. However, the media plays a crucial role in covering religious conflicts. It contributes to the formation of religious perception in the society, That's why ,Media must be fair and impartial. Conflicts developed in Mokh village of Adigeni region and media coverage of this problem are studied in the work The research showed that Georgian journalists try to observe the norms of justice and ethics, but there are also frequent violations.

Keywords: Religion, Media, Conflicts, Commission, Mandate, Building, Region, Mokhi.

პარიანტულოზის ტიპოლოგია

ნინო ფართლაძე
აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი (დოქტორანტი)
ხელმძღვანელი: ფილოლოგიის დოქტორი,
პროფესორი ეკატერინე მარუაშვილი
საქართველოს ფიზიკური აღზრდისა და სპორტის სახელმწიფო სასწავლო
უნივერსიტეტი

DOI:<https://doi.org/10.52340/gbsab.2024.51.10>

საკვანძო სიტყვები: სიქრონია, დიაქრონია, პრაგმატიკა, ინვარიანტულობა, დინამიკა, ტრანსფორმაცია.

სოსიურის დროიდან დღემდე ენის სისტემური კვლევები უფრო ხშირად შემოიფარგლებოდა სიქრონიის დონით. ისტორიულ - გრამატიკული მიდგომა კი წინაპლანზე აყენებს სისტემური დიაქრონიის შესწავლას. კომუნიკაციის თითოეული სინქრონული სისტემა არის შედეგი წინამდებარე სისტემის განვითარებისა.

პრაგმატიკაში დიაქრონიის დონეზე სისტემური მიდგომის გავრცელება იძლევა საშუალებას კომუნიკაციის ელემენტები განვიხილოთ სისტემური ურთიერთობის თვალსაზრისით, რომლებიც წარმოიქმნებიან მათში დროის გარკვეულ პერიოდში მათი ისტორიული ცვალებადობის გათვალისწინებით. რათა შევისწავლოთ კომუნიკაციის სისტემის ესა თუ ის ელემენტები, აუცილებელია ვიცოდეთ არამარტო თანამედროვე ვითარება, არამედ დავუპირისპიროთ მას სისტემის ვითარება დიაქრონიაში. ამ შემთხვევაში თავს იჩენს ტრანსფორმაცია, სისტემის დინამიკა ან მისი მდგომარეობა, არა ცვალებადობა (ეს შესაძლებელია, იმ პირობით, როცა მოცემული ელემენტები იცვლიან რა თავისი გამოსახულების ფორმასთან ცვლიან სისტემაში თავის ადგილმდებარეობას). ამ კავშირში აღსანიშნავია გიიომის გამონათქვამი იმაზე, რომ სისტემის ტრანსფორმაციის შემთხვევაში შეიძლება მისი ისტორიული ფორმების აღდგენა (გიიომ 1993).

ვარიანტულობა წარმოადგენს თავისთავად ენის ფუნდამენტურ უნიკალურ თვისებას, რომელიც ჩადებულია ენობრივი სისტემის მოწყობაში, ეს არის „ენის ყველა ერთეულის არსებობა, რომელიც გამოავლენს სპეციფიკურ ნიშნებს ყოველი დონის ზღვარზე“ [ვ. სოლ ნცევი 1984:31].ლინგვისტიკაში ცნება ვარიანტულობა გამოიყენება:

„როგორც დახასიათება ყოველგვარი ცვალებადობის მოდიფიკაციის, რომელიც შეიძლება იყოს ევოლუციის შედეგი გამოყენებული სხვადასხვა ენობრივ საშუალებებში მსგავსი ან ერთი და იგივე მოვლენებისა, როგორც დახასიათება ხერხისა ენობრივ სისტემაში ენის ერთეულის არსებობისა და ფუნქციონირებისა. [ა. კამჩატნოვი 1983:121].

ჩვენი კვლევისათვის მთავარამოცანად ითვლება ის ვითარება, რომ ვარიანტულობა არის ენის ერთეულის ცვლილება (სტრუქტურული ან სემანტიკური) მისი ერთიანობის ფარგლებში. მოცემული განსაზღვრება შეიცავს ვარიაციის გამოყოფას გამონათქვამისა და შინაარსის ფორმით. ვარიაცია გამონათქვამის მხრივ ვარაუდობს მნიშვნელობის უცვლელობას, ამავდროულად შენარჩუნებას სტრუქტურული

ინვარიანტობისა. ვარიანტულობა შინაარსის მხრივ ვარაუდობს სტრუქტურის უცვლელობის მნიშვნელობას, რომელიც ინარჩუნებს აზრობრივ ინვარიაციულობას. ვარიაციულობის იდეა ითვალისწინებს ასეთი გზით შენარჩუნებული არსობრივი თვისებების ცვალებადობას(ე. სოლნცევი 1984). ვარიაციულობა ვარაუდობს ცვალებადობასა და მუდმივობასაც, გვევლინება როგორც მუდმივობისა და ცვალებადობის ერთობლიობა. ძირითად მიზეზებს შორის რომლებიც ბადებენ ვარიაციულობას, აღნიშნავენ ენების ფუნქციონალურ სისტემაში სხვადასხვა დროში წარმოქმნილი ელემენტების შეერთების შესაძლებლობას, მასში როგორც ძველი ასევე ახალი ფორმის და მოვლენების გაერთიანებას, რომლებიც წარმოქმნიან შედარებით ვარიაციულ წყვილებს ან რიგებს. დანარჩენ შემთხვევაში ვარიაციული ფორმები იქმნებიან ენობრივ სისტემაში(ნ. სემენიუკი 1965). მიზეზების გამოვლენა, რომლებიც ბადებენ ენის უძველეს ეტაპზე ვარიაციულობას, ძალიან რთული გამოსავლენია.

ისტორიული მასალისადმი მიმართვა აუცილებლად სვამს კითხვას ვარიაციულობისა და ისტორიული ცვლილებების თანაარსებობის შესახებ დიაქრონიის ფაქტთან მიმართებაში. ლინგვისტურ ლიტერატურაში არ არის ამ საკითხზე აზროთაერთობა. ზოგიმკვლევარი ვარაუდობს, რომ ვარიაციულობის შესახებ შეიძლება ისაუბროს ერთ ეპოქასთან მიმართებაში და უარყოფენ ამავედროულად ვარიაციულობას დიაქრონიაში. ერთნი არ უკავშირებენ ვარიაციულობას ისტორიულ ცვლილებებს, მეორენი კი, პირიქით, განიხილავენ ვარიაციულობას და ისტორიულ ცვლილებებს ურთიერთ დასაბუთებული მჭიდრო კავშირით. ვარიაციულობა არც თუ ისე იშვიათად გვევლინება ენის ისტორიული განვითარების პროცესში ერთ-ერთ განმსაზღვრელ ეტაპად. ვარიაციულობას ცვალებადობასთან და პერენტიერვაციასთან ერთად მიაკუთვნებენ ენაში მოძრაობის ძირითად ფორმებს. ცვალებადობა, როგორც ერთეულთა ერთობის დარღვევა მზადდება სინქრონიაში, მაგრამ არ ხდება მის შიგნით. რათა აღმოაჩინო ცვლილება აუცილებელია შეადარო სულ მცირე ორი სინქრონული კვეთა. ვარირება წარმოადგენს შედეგს, რომელიც არის ენის ისტორიის წინამორბედი და მოსალოდნელი ცვლილებების წინაპირობა. ენის ცვლილება და განვითარება ხორციელდება გამოყენების, შერჩევის, სხვადასხვა ვარიანტების შექმნის უსასრულო პროცესში, ე.ი უსასრულო ვარირების მსვლელობისას (ვ. სოლნცევი 1984). ენის მხოლოდ დიაქრონიული კვლევა იძლევა საშუალებას დადგინდეს ურთიერთკავშირი ენობრივი საშუალებების ვარირებასა და ცვლილებას შორის და გაივლოს ზღვარი ამ მოვლენებს შორის ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში.

რიგი გამოკვლევების მონაცემებით ბილინგვიები მსოფლიოში უფრო ბევრია ვიდრე მონოლინგვიები. ასე რომ ბილინგვიზმი თანამედროვე სამყაროში შეიძლება აღიარებული იქნას საკმაოდ გავრცელებულ მოვლენად. ცნობილია, რომ დღესდღეობით საბავშვო ბილინგვიზმი მოიცავს ჩვენი პლანეტის თითქმის ბავშვთა ნახევარს. შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ ეს ტენდენცია გაიზრდება შემდგომშიც, ბილინგვიზმი გახდა ერთ-ერთი ყველაზე მკაფიო მოვლენა კულტურათაშორის კომუნიკაციაში, როგორც სხვადასხვა კულტურის წარმომადგენელ ადამიანთა ურთიერთობა. ასეთი ურთიერთობა წარმოიშვება, როგორც წესი შუამავალი ენის დახმარებით, რომლითაც სარგებლობენ სხვადასხვა ენობრივი საზოგადოების წარმომადგენლები.

ენები იშვიათად არიან სრულყოფილი, ურთიერთობის მოთხოვნილება აიძულებთ ერთ ენაზე მოსაუბრეებს ჩაებან უშუალო ან არა უშუალო კონტაქტში მეზობელ ან კულტურულ დომინირებულ ენებთან. ახლა, როგორც არასდროს ცივილიზებული სამყარო საჭიროებს ხალხთა შორის კომუნიკაციას ერთ ენაში, რაც

დაკავშირებულია საზოგადოების სწრაფ განვითარებასთან. ზოგიერთი სოციალურ-ისტორიული მიზეზით, ინგლისურმა ენამ უკვე დიდი ხანია გაუსწრო სხვა ენებს გავრცელების და პოპულარობის მხრივ მთელს მსოფლიოში და გახდა საყოველთაო სამეტყველო ენა. მსოფლიოში ინგლისური ენის როლის გაძლიერებას უწოდებენ ინტელექტუალურ კატასტროფას სხვა ენების გამოძევების ხარჯზე. ინგლისური ენის ექსპორტმა მსოფლიოს მრავალ ქვეყანაში, გამოიწვია ბილინგვიზმის ინტენსიური განვითარება და შექმნა მთელი რიგი ვარიაციები ინგლისური ენის თემაზე (ე. სეპირი 1993).

ინგლისური ენის კონტრაქტურებით გამოწვეული ენობრივი ვარიაციულობა იქცევს მეცნიერთა განსაკუთრებულ ყურადღებას იმიტომ, რომ ამ მოვლენის სოციალური ეფექტურობა საკმაოდ მნიშვნელოვანია. მაგალითად, აშშ-ში ინგლისური ენა რომელიც გამოიყენება ემიგრანტების მიერ, „გაკვირვებულა“ მათი მშობლიური ენის მნიშვნელოვანი ზემოქმედებით.

ემიგრანტების ინგლისური საუბრის აქცენტს აქვს ძალიან უარყოფითი სოციალურ-კომუნიკაციური რეზონანსი. ნორმალური ინგლისური ენის ფლობის მოთხოვნამ აშშ-ში წარმოშვა შესაძლებლობა უამრავი ინსტიტუტის აღმოცენებისა, რომლებიც დაკავებულნი არიან ადამიანთა საუბარში არასასურველი აქცენტის გამოსწორებით. რათა გაიკეთონ წარმატებული კარიერა ამერიკულ საზოგადოებაში, იძულებული არიან დაეუფლონ „ოფიციალურ ინგლისურს“. ბევრი მეცნიერი დაკავებულია უცხო ენის აქცენტის კვლევით, რაც დაკავშირებულია საუბრისას უცხოური აქცენტის ხარისხის შემცირებასთან. უცხოური აქცენტი წარმოადგენს ერთ-ერთ ყველაზე გავრცელებულ მოვლენას, რომელიც თავს იჩენს მრავალი ქვეყნის არა ადგილობრივი მოსახლეობის საუბრისას.

ენობრივი ვარიაციულობა ლინგვისტების მიერ განიხილება, როგორც ენობრივი სისტემის იმანენტური თვისება, რომელიც ეხება ენაში ფორმისა და შინაარსის ქვესისტემას, სიქრონიასა და დიაქრონიას და აგრეთვე შიგა სისტემურ ურთიერთობას. ცნება ვარიაციულობა არ არის საკუთრივ ლინგვისტური, ის გამოყენებულია სხვადასხვა სფეროებისა და სტრუქტურის განხილვისას. ტერმინი „ვარიაციულობა“ განისაზღვრება მეცნიერების მიერ სხვადასხვანაირად - „ნაწილობრივი ცვალებადობა“, „სახეცვლილების შესაძლებლობა“, „სახეცვლილების პროცესი“ და ა.შ. ვარიაციულობის ძირითად აუცილებლობას წარმოადგენს ზოგიერთი ინვარიანტი, რომელიც ინარჩუნებს თავის თავს ობიექტური სახეცვლილების სერიაში (საგანი, მოვლენა ან ურთიერთობა) და აერთიანებს ამ სერიას უფრო მაღალი საგნის ერთობაში. ენობრივი ცვლილებების მოვლენები აღწევენ მთელი ენის სისტემაში. ნებისმიერ ენაში მუდმივად ხდება ნაწილობრივი ცვლა მთავრის შენარჩუნების ფონზე, „ენობრივი დრეიფი“ (ენობრივი განვითარების გადახვევა). თეორიის თანახმად, რომელიც შემოგვთავაზა სეპირმა, ენა მოძრაობს დროსა და სივრცეში, საკუთარი დინებით; საუბრის ინდივიდუალური ვარიაციები მოძრაობენ განსაზღვრული მიმართულებით ენის დრეიფის ვარაუდით:

„ენობრივ დრეიფს აქვს თავისი მიმართულება... მასში ფეხს იკიდებს მხოლოდ ის ინდივიდუალური ვარიაციები, რომლებიც მოძრაობენ განსაზღვრული მიმართულებით, იმის მსგავსად, როგორც ზოგიერთი ტალღის მოძრაობა ყურეში შეესაბამება წყლის მოძრაობას (მოსვლა-წასვლა). ენის დრეიფი ხორციელდება არაკონტროლირებადი სასაუბრო შერჩევით იმ ინდივიდუალური გადახრებისგან, რომლებიც შეესაბამებიან რაღაც წინასწარ განსაზღვრულ მიმართულებას [ე. სეპირი 1993:44].

ვარიაციულობის თეორიის ძირითადი ცნებები ასახულია ტერმინებში

ვარიაციულობა“, „ვარიანტულობა“, „ვარირება“, „ვარიანტი“ „ინვარიანტი“, „შერწყმული“, „ნორმა“.

პირველი ორი ტერმინი ჩვეულებისამებრ გამოიყენება სინონიმებად, გამოყოფენ მათ ფართო და ვიწრო განმარტებებს. ვარიაციულობა ფართო ხედვით აღნიშნავს ყოველგვარ ცვალებადობას, მოდიფიკაციას. ასეთი გაგების შემთხვევაში არ არის აუცილებლობა ვარიანტი დაუპირისპირდეს ინვარიანტი. ვიწრო განმარტებაში ვარიაციულობა განისაზღვრება როგორც არსებობის ხასიათის საშუალება და ენის ერთეულთა ფუნქციონირება სინქრონიაში. აქ განიხილება დიქოტომია „ვარიანტულობა – ინვარიანტულობა“, სადაც ინვარიანტი გამოდის აბსტრაქციით თვისებით, კლასის ნიშნის მატარებლით. ამავდროულად განიხილება ვარირების ორი სახეობა: ენის სისტემის ვარირება და ენის ერთეულთა ვარირება, რომელიც დაფიქსირებულია ორი წყვილის დაპირისპირებაში: „ვარიანტულობა – მთლიანობა“, „ვარიანტულობა – კონსტანტობა“.

მსგავსი მიდგომა უზრუნველყოფს კვლევის ყურადღების კონცენტრაციას ენის უცვლელ თვისებებზე, მის თავის თავთან მსგავსებას დროსა და სივრცეში.

ლიტერატურა

1. ფ. სოსიური, ზოგადი ენათმეცნიერების კურსი. თბილისი: გამომცემლობა დიოგენე, 2002, 237გვ.
2. E. Cassirer, Die Kantischen Element in Wilhelm von Humboldts Sprachphilosophie. Festschrift f/ Paul Hensel, Eerlanguen – greiz, 1923.
3. W. von Humboldt, Ueber die verschiedehheit des menschlichen Sprachbaues und ihren Einflub auf die geistige Entwicklung des Menschengeschlechts, mit. Anm. und Excursen, sowine als einleitung: Wilhem von Humbolt und die Sprachwissenschaft, Hrsg. und. erl. von A.F. Pott, Berlin: 1880.

DYNAMIC STUDY OF CRANE VEHICLES

RESUME

Linguistic variability is a result that, at the same time, can be a precursor to the history of a language and a prerequisite for expected changes. Language changes and evolves in a never-ending process of creating different variants.

The communicative act is a product of linguistic variation. Every speech behavior is one concrete part of a person's life action. If there is a person as a socio-biological being, one of his characteristic features is active action, both towards the world and a certain group of people. Each speech act is a socially determined process based on the corresponding linguistic corpus and the mechanism of their selection.

ევროკავშირის სუპრანაციონალური გუნება და ეროტიანი ზეეროვნული ინტერესების აღიარება

ნინო გელიაშვილი
საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი

DOI: <https://doi.org/10.52340/gbsab.2024.51.02>

საკვანძო სიტყვები: ევროკავშირი; სუპრანაციონალური; ზეეროვნული; ეროვნული.

შესავალი. როგორც საყოველთაოდ ცნობილია საქართველო უპირობოდ ადგას ევროკავშირში გაერთიანების გზას. ეს მისწრაფება მას ისტორიულად ჰქონდა და დღეს მიეცა მისი სრული განხორციელების საშუალება, რადგანაც ევროკავშირმა თვითონ გამოაცხადა თავისი საზღვრების აღმოსავლეთით და სამხრეთით გაფართოების სურვილი.

ძირითადი ტექსტი. ტერმინი „სუპრანაციონალური“ სიტყვა-სიტყვით ნიშნავს ეროვნულ ინტერესებზე მაღლა მდგომს, ანუ ზეეროვნულს. ტერმინი „სუპრანაციონალური“ პირველად დაფიქსირდა ევროპის ქვანახშირის და ფოლადის გაერთიანების შექმნის ხელშეკრულებაში (1951 წელი, 18 აპრილი, ქ. პარიზი). ამით საფუძველი ჩაეყარა სუპრანაციონალური სისტემით მმართველობას. მოცემულ კერძო შემთხვევაში ეს გაერთიანება იმართებოდა არა საფრანგეთის ან გერმანიის ინტერესებით, რომლებიც ამ ხელშეკრულების მხარეები იყვნენ, არამედ, სუპრანაციონალური ინტერესით, ანუ ზეეროვნული ინტერესით. მაშასადამე, ამ ხელშეკრულებით გერმანიამაც და საფრანგეთმაც თავისი ნებით დათმეს ეროვნული ინტერესები და ის გადასცეს სუპრანაციონალური სისტემით მართულ ევროპის ქვანახშირის და ფოლადის გაერთიანებას. ამის შემდეგ, იგივე გაიმეორა ევროკავშირმა, რომლის 27 წევრმა ქვეყანამ საკუთარი სუვერენიტეტის ნაწილი დაუთმეს ევროკავშირს.

1945-1948 წლებში გამოქვეყნებულ სტატიებში მეცნიერი ალბერტ აინშტაინი ხშირად იყენებდა ტერმინს სუპრანაციონალიზმს და აცხადებდა, რომ არსებობს მხოლოდ ერთი გზა მშვიდობისა და უსაფრთხოებისკენ და ეს არის გზა სუპრანაციონალური ორგანიზაციის შექმნისკენ“ [Ainstein A. 1954]. სუპრანაციონალური მმართველობა არის მართვის უნიკალური მოდელი. მეცნიერმა ერნესტ ჰაასმა 1958 წელს ასე ახსნა სუპრანაციონალურ მმართველობაზე გადასვლა: ქვეყნებს შორის ერთ სფეროში თანამშრომლობა სტიმულს აძლევს სხვა სფეროებშიც ამ თანამშრომლობის „გადაღვრას“ („Spillover“). პროცესი შეუქცევადია, აღნიშნული თანამშრომლობები მრავლდება, გროვდება და ქვეყნები იწყებენ დათანხმებას ამ სხვადასხვა სფეროების ერთობლივი პრინციპებით მართვაზე [ნანობაშვილი ი., მორსკი ჯ., ლემონჯავა გ. 2021]. ეს არის სწორედ სუპრანაციონალური მოდელი.

მაშასადამე, დღეს ევროკავშირი იმართება სუპრანაციონალური მოდელით. მის თავისებურებას წარმოადგენს ის, რომ მისმა წევრებმა არა იძულებით, არამედ, ნებაყოფლობით უმჯობესად ჩათვალეს ესა თუ ის გადაწყვეტილება მიიღონ არა ერთპიროვნული, არამედ, ევროკავშირის ინსტიტუტების ჩართულობით. ეს თავისებურება არის ევროკავშირის ფუძემდებლური პრინციპი.

მართალია საქართველო ევროკავშირის წევრი ქვეყანა არ არის და ჯერ მხოლოდ წევრობის კანდიდატის სტატუსს ფლობს, მაგრამ აუცილებლად უნდა გავიცნობიეროთ მასში გაწევრიანებით (ანდა თუნდაც დღევანდელი ასოცირების ხელშეკრულებით) რას

ვკარგავთ და რა სარგებელს ვიღებთ, რა არის უფრო მეტი - სარგებელი თუ დანაკარგი.

ევროკავშირის მკვლევარები წერენ, რომ ევროკავშირის შექმნის ცენტრალურ საკითხს ყოველთვის წარმოადგენდა სუპრანაციონალიზმსა და წევრი ქვეყნების ეროვნულ ინტერესებს შორის ბალანსის დამყარება [ნანობაშვილი ი., მორსკი ჯ., ლემონჯავა გ. 2021]. ევროკავშირის ინსტიტუტების (ევროპარლამენტი, ევროკომისია, ევროსაბჭო და სხვები) მუშაობის განხილვისას ჩანს, რომ რიგ შემთხვევაში ისინი სუპრანაციონალურ, ზოგში კი ეროვნულ თვისებებს ამჟღავნებენ. ხშირ შემთხვევაში ევროკავშირსა და მასში გაწევრიანებულ ქვეყნებს შორის გადაწყვეტილებათა მიღებაში კომპეტენციებია გადანაწილებული. მაგალითად, ევროკომისია ერთმნიშვნელოვნად სუპრანაციონალური ბუნების ორგანიზაცია არის. მათი თანამშრომლები ევროკავშირის წევრი ქვეყნებიდან არიან, მაგრამ ისინი აქ მოქმედებენ საერთო ევროპული ამოცანების შესასრულებლად და არა თავისი ქვეყნის ინტერესების შესასრულებლად. მისგან განსხვავებულია ევროპარლამენტი. იგი ცალსახად ორმაგი ბუნებისაა. ის ფაქტი, რომ ევროპარლამენტის მანდატები ევროკავშირის წევრ ქვეყნებზე გადანაწილებულია მათი მოსახლეობის რაოდენობის მიხედვით, ანუ ქვეყნებს ამის ქვოტები აქვთ მიცემული, ეს არის ევროპარლამენტის ეროვნული ნაციონალური ბუნება, ხოლო ის ფაქტი, რომ წევრ ქვეყნებს ევროპარლამენტში არ ჰყავთ ეროვნული დეპუტაციები და მათი დეპუტატები გაფანტული არიან სხვადასხვა ჯგუფებში, ეს, უკვე არის სუპრანაციონალიზმის გამოვლინება.

მაშასადამე, როდესაც საქართველო ევროკავშირის წევრი ქვეყანა გახდება, იგი მთელი რიგი გადაწყვეტილებების მიღების უფლების დელეგირებას მოახდენს ევროკავშირზე. დელეგირების გადაწყვეტილებას საქართველოს მთავრობა მიიღებს და შემდეგ დაიდება შეთანხმება ევროკავშირთან. ეს საქართველოს მომავალი მთავრობის და მომავალი დროის საქმეა. ამჟამად კი, საქართველოს ევროკავშირთან მხოლოდ საყოველთაო, ღრმა თავისუფალი ვაჭრობის ასოცირების შეთანხმება აქვს დადებული.

დასავლეთის განვითარებულ ქვეყნებში თავისუფალი ვაჭრობის სისტემას ადრეულ წლებში არ ანიჭებდნენ ასეთ მნიშვნელობას. მაშინ გაბატონებული მდგომარეობა ეროვნული მეურნეობის პროტექციონისტულ პოლიტიკას ეკავა. მისი დამცველები იყვნენ მერკანტილისტები, რომლებიც მოითხოვდნენ იმპორტის აკრძალვას, რომ ადგილობრივი წარმოების საქონელი დაეცვათ უცხოური კონკურენციისგან [კვარაცხელია დ. 2008]. საკუთარი წარმოების ასეთი დაცვით ეკონომიკურ აღმავლობას მიაღწიეს ინგლისმა, გერმანიამ და ევროპის სხვა ქვეყნებმა. გერმანიის პროტექციონისტულ პოლიტიკას მმართველობას უწევდა ფრიდრიხ ლისტი, რომელიც წერდა, რომ განვითარების სხვადასხვა სტადიაზე მყოფი ერებისთვის ვაჭრობის თავისუფლება თანაბარ სარგებლობას ვერ უზრუნველყოფს, რადგანაც ეკონომიკურად ჩამორჩენილ ქვეყნებს კონკურენციაში გამარჯვების მიზერული შანსიც არ გააჩნიათ“ [კვარაცხელია დ. 2008].

მაშასადამე, ევროპის ქვეყნები მათი განვითარების საწყის ეტაპზე მხარს უჭერდნენ არა თავისუფალ ვაჭრობას, არამედ, საკუთარი წარმოების პროტექციონისტულ პოლიტიკას. ამით მათ წლების განმავლობაში სამამულო წარმოებას კონკურენციის საფრთხეები ააცილეს თავიდან. ამ პერიოდის გასვლის შემდეგ, მხედველობაში გვაქვს XIX საუკუნე, საზღვარგარეთის ქვეყნებში თანდათან დაიწყო თავისუფალი ვაჭრობის პრინციპების რეკლამირება და დამკვიდრება. დღეისათვის, - წერს მეცნიერი დ. კვარაცხელია, - მათთვის მისაღებ პოლიტიკას წარმოადგენს ვაჭრობის თავისუფლების პრინციპების შესაბამისი ეკონომიკური პოლიტიკა, რამაც ხელი უნდა შეუწყოს აღნიშნული ქვეყნების ნედლეულით უზრუნველყოფასა და მათ

მიერ წარმოებული პროდუქციის შეუფერხებელ რეალიზაციას, რაც აუცილებელია ამ ქვეყნებში უწყვეტი ტექნიკური პროგრესისთვის და სამუშაო ძალის სრული დასაქმებისთვის“ [კაკულია რ. 1995]. არის ამ მსჯელობაში სიმართლის მარცვალი, კერძოდ კი ის, რომ ვაჭრობის თავისუფლება ეწინააღმდეგება ნაკლებგანვითარებულ ქვეყნებში მთავრობის მიერ პროტექციონისტული პოლიტიკის გატარებას საკუთარი ტექნოლოგიური ჩამორჩენილობის დასაძლევად და საკუთარი წარმოების ასაღორძინებლად. ამით განვითარებად და ნაკლებგანვითარებულ ქვეყნებში ხელი ეშლება მაღალტექნოლოგიური დარგების განვითარებას. ამ აზრისაა ქართველი მეცნიერი რ. კაკულიაც. იგი ამ, საკითხში განსაკუთრებულ ბრალს სდებს სავალუტო ფონდს, რომელიც მიაჩნია ღრმად იდეოლოგიზებულ ორგანიზაციად, რომელიც „უცხოეთის მაღალგანვითარებულმა ქვეყნებმა თავიანთი ეკონომიკური პრობლემის გადასაწყვეტად შექმნეს და არა სუსტად განვითარებული ქვეყნების სილატაკის დასაძლევად... მიმდინარეობს მათი დაკაბალება“ [კაკულია რ. 1995].

აშშ, იაპონია და ევროპის მაღალგანვითარებული ქვეყნები საჭირო შემთხვევაში შეფარულად თავის ქვეყანაში და თავის სასარგებლოდ კვლავაც იცავენ პროტექციონისტულ პოლიტიკას. აბა, სხვა რა არის თუ არა, სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის წარმოების პროტექციონიზმი. ის ფაქტი, რომ ევროკავშირი ახორციელებს საკუთარი საექსპორტო სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის სუბსიდირებას, ხოლო მის იმპორტზე გარე ქვეყნებიდან მაღალი გადასახდები აქვს დაწესებული? [კვარაცხელია დ. 2008] ევროკავშირი - საქართველოს ასოცირების ხელშეკრულების SWOT-ანალიზში, რომელიც განახორციელა ქართველმა მეცნიერმა ნ. დადელიშვილმა, და რომელზეც ჩვენ ნაშრომის წინა თავში ვისაუბრეთ, ეს კარგად ჩანს. ირკვევა, რომ ევროკავშირის ქვოტები აქვს დაწესებული იმპორტზე (მაგალითად, ნიორზე), გაურკვეველია საქართველოსა და ევროკავშირის მომავალი, გაიზრდება საქართველოში ევროკავშირიდან იმპორტი, სენსიტიურ (მგრძნობიარე) დარგებში მოხდება კრიზისი, დაზარალებიან ქართველი ფერმერები. ასოცირების შეთანხმების SWOT-ანალიზის ძლიერ მხარეებში ამის საპირწონეა: სტაბილურობა რეგიონში, დემოკრატიის ხელშეწყობა, კაპიტალის და სამუშაო ძალის თავისუფალი მოძრაობა, თავისუფალი ვაჭრობა და ა. შ.

მაშასადამე, ასარჩევი იყო რომელ მხარეს დავიკავებდით ვიდრე ხელს მოვაწერდით ასოცირების შეთანხმებას და რადგან მოვაწერეთ ხელი და საქართველოს მოსახლეობის 80%-ზე მეტმა მხარი დაუჭირა საქართველოს ევროპეიზაციას, ეს იმას ნიშნავს, რომ ჩვენ მხარი დავუჭირეთ ჩვენი ორმხრივი ურთიერთობების ძლიერ მხარეებს და არ შევეუ-შინდით (ან არ ვიცოდით) სუსტ მხარეებს.

დასახელებული სუსტი მხარეები ევროკავშირთან ჩვენს ურთიერთობებში არსებული გამოწვევებია. ჩვენ მტკიცედ გვჯერა, რომ ეს გამოწვევები უფრო მეტია, ვიდრე ოთხი, და, ისიც გვჯერა, რომ საქართველოს მოსახ-ლეობის უდიდესმა ნაწილმა არა თუ შეთანხმებაზე ხელის მოწერის დროს, არამედ, დღესაც არ იცის ამ გამოწვევების შესახებ. არადა, ევროკავშირი - საქართველოს 720 გვერდიანი ასოცირების შეთანხმებამ ეკონომიკის ყველა დარგში და ყველა სფეროში მრავალი რეკომენდაცია მოგვცა. ეს რეკომენდაციები ჩვენ „ვალდებულებებად“ მივიღეთ და დავიწყეთ მათი უპირობო შესრულება. არც შეთან-ხმებაზე ხელის მოწერის დროს, და, არც შემდეგ, საქართველოს მთავრობას არცერთი რეკომენდაცია არ განუხილავს ეროვნული ინტერესების პრიზმაში და საქართველოს მიუღებლად არ მიუჩნევია რომელიმე მათგანი.

დასკვნა. აი, ასეთი მდგომარეობაა დღეს ევროკავშირი - საქართველოს სავაჭრო-ეკონომიკურ ურთიერთობებში. საქართველოს მთავრობის მთელი ძალისხმევა დღეს იხარჯება არა მათთან სავაჭრო-ეკონომიკურ ურთიერთობის მოწესრიგებაზე,

რომელიც საქართველოს მოსახლეობის სიღარიბიდან გამოყვანის საფუძველთა საფუძველია, არამედ, ევროკავშირთან პოლიტიკური ურთიერთობის გასამყარებლად და დავალებად მიღებულ პირობების შესრულებით, ევროკავშირის კანდიდატი ქვეყნის სტატუსის მოსაპოვებლად. ეს კვლევის სხვა თემაა და ჩვენ მასზე არ შევჩერდებით.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. Ainstein A. Ideas and Opinions, New-York: Crown/Bonanza. 1954. p. 147.
2. ნანობაშვილი ი., მორსკი ჯ., ლემონჯავა გ. შვიდი ნაბიჯი ევროკავშირის გასააზრებლად. თბ., თსუ გამომცემლობა. 2021. გვ. 16.
3. კვარაცხელია დ. თავისუფალი ვაჭრობისა და პროტექციონისტულ პოლიტიკის ანალიზი ისტორიული ასპექტის გათვალისწინებით, შრომების კრებული - „გლობალიზაცია და საქართველოს ეკონომიკური განვითარება: გამოწვევები და შესაძლებლობები, საქართველოს გლობალიზაციისა და რეგიონული ინტეგრაციის კვლევის ცენტრი. თბ., გამომც.: „უნივერსალი“. 2008. გვ. 49.
4. კაკულია რ. საერთაშორისო სავალუტო და საკრედიტო ურთიერთობები. თბ., 1995. გვ. 21.

აბსტრაქტი

სტატიაში - „ევროკავშირის სუპრანაციონალური ბუნება და ერთიანი ზეეროვნული ინტერესების აღიარება“ - განხილულია საკითხი იმის შესახებ, რომ ევროკავშირის წევრ დღევანდელ ქვეყნებს, და, მომავალში გაწევრიანებულებსაც მოუწევთ საკუთარ ეროვნულ ინტერესებზე მალა დადგომა. ეს გასათვალისწინებელია საქართველოსთვის, რომელმაც უკვე მიიღო კანდიდატის სტატუსი და ელოდება გაწევრიანებას.

Abstract

In the article - “The supranational nature of the European Union and the recognition of common supranational interests” - the question is discussed that the current member states of the European Union, and those that will join in the future, will have to stand above their own national interests. This should be considered for Georgia, which has already received the candidate status and is waiting for the accession.

Keywords: European Union; supranational; supernatural; National.

დასაქმების ციფრული ტრანსფორმაცია

თეიმურაზ ყანდაშვილი
საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი

მარიკა ხვადაგიანი
საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი

DOI: <https://doi.org/10.52340/gbsab.2024.51.06>

საკვანძო სიტყვები: დასაქმება; ციფრული ტრანსფორმაცია; ხელოვნური ინტელექტი; ციფრული პროფესიები

შესავალი

ჩვენი ეპოქა ტექნოლოგიური ცვლილებების და ციფრული გარდაქმნების ეპოქაა. ციფრული ეკონომიკა, ინდუსტრია 4.0, ხელოვნური ინტელექტი, ბლოკჩეინი და მრავალი სხვა რეალობაში ყოველდღიურად გვხვდება და მით უფრო მეტი შეგვხვდება უახლოეს მომავალში. აშკარა გახდა, რომ მომავალი ციფრულ ტექნოლოგიებზე იქნება დამოკიდებული. ეს უნდა გაიცნობიეროს და მხედველობაში მიიღოს დამსაქმებელმაც და დასაქმებულმაც.

ძირითადი ტექსტი. 2016 წელს ჩინური კომპანია „FORCONN“-ი ავტომატიზებულ წარმოებაზე გადავიდა და სამსახურიდან 60 000 ადამიანი გაანთავისუფლა, იმავე წელს რობოტმა ლონდონში (ინგლისი) ფილტვის კიბოს ოპერაცია გააკეთა, 2016 წელს იაპონურმა კომპანია „პიტარი“-მ ადამიან-მენეჯერების ნაცვლად სამუშაო პროცესების და დასაქმებულთა ვალდებულებების შესრულების გასაკონტროლებლად გამოიყენა რობოტი-მენეჯერები, დიდ ბრიტანეთში სამთო-სათხილამურო სპორტში მწვრთნელის როლში რობოტს იყენებენ და ა. შ. ასეთი მაგალითების მოყვანა მრავლად შეიძლება. 2020 წელს ამერიკის სამხედრო სატრანსპორტო საშუალებებმა უპილოტოდ დაიწყო მოძრაობა, 2021 წლიდან ამერიკის არმიის ¼ რობოტი იქნება. გამოსცადეს „ტოიოტა-პრიუსის“ მფლობელი, რომელშიც რობოტტექნიკოსი იჯდა, მაგრამ მანქანას არ მართავდა. შვიდმა ასეთმა მანქანამ მძღოლის გარეშე 1600 კმ გაიარა, ხოლო მძღოლის მინიმალური დახმარებით 225 000 კმ. 2050 წელს კომპიუტერები სურათებს დახატავენ და მუსიკასაც შექმნიან.

ეს პროცესი დიდი ხანია დაიწყო. ხელოვნური ინტელექტის იდეა XX საუკუნის 50-იანი წლებიდან გავრცელდა (თუმცა, ინტელექტუალურ რობოტებზე ადრეული ცნობებიც არსებობს). ტერმინი „ხელოვნური ინტელექტი“ 1956 წელს გაავრცელა ამერიკელმა ჯ. მაკარტიმ. ამ წლებში ხელოვნური ინტელექტის შექმნის მცდელობებიც იყო, მაგრამ ამ მიმართულებით სერიოზული მიღწევა მხოლოდ 2008 წელს დაფიქსირდა, როდესაც კომპიუტერმა წამში 10 მილიარდი ბრძანება შეასრულა.

ისმება კითხვა: რა პროცესია ეს - პროგრესის თუ რეგრესის? თუ ხელოვნური ინტელექტით ადამიანები სამუშაოზე ჩანაცვლდებიან, მაშინ, შრომის მწარმოებლურობა გაიზრდება და დანახარჯებიც შემცირდება, მაგრამ ეს ადამიანები ხომ უმუშევრები დარჩებიან? როგორ უნდა ირჩინონ მათ თავი, როგორ უნდა შეინახონ ოჯახი?

2025 წელს ხელოვნური ინტელექტი რეალური გახდება, - წერს ქართველი

მეცნიერი გ. ჯოლია, - მთავარი საკითხი გახდება ადამიანის ურთიერთობა ტექნიკასთან. ამ პროცესში კონფლიქტის მარცვალა ჩადებული, რადგან ტექნიკა სწრაფად ვითარდება, ადამიანების გონება კი ნელა იცვლება. შედეგად, ტექნიკა, რაც უფრო ღრმად შემოიჭრება ადამიანთა ცხოვრებაში, მით მეტი იქნება მისი დამანგრეველი ძალა“ [ჯოლია. 2016].

დანგრევის შედეგი შეიძლება დადებითიც იყოს და უარყოფითიც. ამ გადასახედიდან იგი დაანგრევს ძველს, ტრადიციულს, რომელსაც ჩვენ მიჩვეული ვართ, მასთან ერთად ვიცხოვრეთ და „გვიყვარს“ კიდევაც. ამიტომ, ჩვენი გადასახედიდან მისი დამანგრეველი ძალა უარყოფითი იქნება.

რას დაანგრევს იგი უპირველეს ყოვლისა? უპირველეს ყოვლისა, იგი დაანგრევს დასაქმებას, ჩანაცვლებს რა სამუშაო ადგილებზე ადამიანებს, ამით იგი ხელიდან გამოაცლის მათ სამუშაოს. ექსპერტები ამბობენ, რომ რობოტები მხოლოდ რუტინულ სამუშაოს შეასრულებენ. ადამიანებს კი დარჩებათ შემოქმედებითი (კრეატიული) სამუშაოები. ჯერ ერთი ყველა ადამიანი არ იბადება შემოქმედებითი ნიჭით და მეორე, არაბიოლოგიური (ხელოვნური) გონების სიმძლავრე ყოველწლიურად ორმაგდება, ხოლო ადამიანის ბიოლოგიური გონება არსებითად არ იცვლება [Эвелин Бос. 2008]. ასეთ შემთხვევაში რობო-ტების კომპიუტერული გონება აჯობებს ბიოლოგიური ადამიანის გონებას თვით შემოქმედებით საქმეშიც, მაშინ სადღა დასაქმდება ადამიანი?

ცხადია, არავის არ შეუძლია ზუსტი პროგნოზირება, თუ მომავალში რა მოხდება, რას შეძლებენ და რას ვერ შეძლებენ ან ადამიანის დახმარების გარეშე ვერ შეძლებენ რობოტები, მაგრამ ფაქტია, რომ ჩვენ ჩვენდამი მოპირისპირე „კლასს“ ვქმნით, და თანაც, წლიდან-წლამდე, ვზრდით და ვსრულყოფთ მას.

მართალია ამ სფეროში ბევრი რამ ჯერ-ჯერობით ბუნდოვანია, მაგრამ ხომ ფაქტია, რომ დაიწყო და ფორმირდება საყოველთაო ელექტროციფრული ცივილიზაცია, ანუ ტრადიციული ეკონომიკა (მ. შ. ბიზნესი) თანდათან ციფრულ მოდელზე გადადის. მაღალია მისი ზრდის ტემპიც (იხ. ცხრილი 1).

როგორც ცხრილიდან ჩანს, ციფრული ტექნოლოგიების მსოფლიო ბაზარი 2019-2022 წლებში 2,2-ჯერ (225,3%) გაიზარდა, ხოლო 2019-2025 წლებში, მის ზრდას ვარაუდობენ თითქმის 6-ჯერ (597,9%).

ცხრილი 1

ციფრული ტექნოლოგიების ბაზრის დინამიკა მსოფლიოში (მლრდ დოლარი)

	წლები				2022 წ. %-ად 2019 წელთან	2025 წ. %-ად 2019 წელთან
	2019	2020	2022	2025		
სულ მათ შორის	46	54	77	232	167%	504,3%
დიდი მონაცემები	1,0	1,8	5,4	28,3	540%	2830%
ბლოკჩეინი	2,08	2,19	2,41	2,79	115,8%	134,1%
კომპიუტერული ინჟინერინგი	57	67	91	147	159,6%	257,8%
რობოტოტექნიკა	29	40	75	191	258,6%	658,5%
ხელოვნური ინტელექტი	394	511	888	2356	225,3%	597,9%

წყარო: Индикаторы цифровой экономики. М., НИУ ВШЭ. 2019. გვ. 223.

ციფრული ტექნოლოგიების ბაზარზე ცვლილებების ეს ტემპი ჩვენთვის საინტერესოა ჩვენი სადისერტაციო თემის კონტექსტში. ეს თემა ეხება დასაქმებას. ამ კუთხით მეცნიერები ციფრულ ტექნოლოგიებზე ასეთ აზრებს გამოთქვამენ [ჯოლია. 2021]:

➤ ცალმხრივ იგი ამსუბუქებს ადამიანის შრომას, მეორე მხრივ, რიგ პროფესიებს აუქმებს და სამუშაო ადგილებს ამცირებს;

➤ ცალმხრივ გამიზნულია ადამიანის შემოქმედებითი პოტენციალის (უნარის) გახსნაზე, მეორე მხრივ, იგი ბიზნესპროცესებზე ამცირებს ადამიანისეული ფაქტორის როლს და ა. შ.

ეს აზრები არ ეკუთვნის მხოლოდ ერთ ადამიანს. ასეთი შეხედულებები სხვა მეცნიერებსაც აქვთ ანესტერენკო, ატკინსონი, ბელლი, ცუკერბერგი და სხვები.

სამყაროში დღეს მიმდინარე რევოლუცია, რომელსაც მე-4 ინდუსტრიული რევოლუცია ეწოდა (4,0), შრომის ბაზრის მნიშვნელოვან ცვლილებებს იწვევს, კერძოდ:

➤ მოსახლეობის პოლარიზაცია აქტიურდება (ერთ მხარეს ჩნდება ინფორმაციული ტექნოლოგიების აქტიურად მომხმარებელი მოსახლეობა, ძირითადად, ახალგაზრდობა, მეორე მხარეს კი - ადამიანები, რომელთაც არ გააჩნიათ ინფორმაციული ტექნოლოგიების ცოდნა);

➤ ადამიანთა პროფესიების სასიცოცხლო ციკლი მცირდება (ციფრულ სამყაროში პროფესიები ადვილად და სწრაფად ძველდება, ამიტომ, საჭირო იქნება ადამიანები სხვადასხვა პროფესიებს ფლობდნენ).

კვლევები მოწმობენ, რომ დასაქმების სფეროში ნორმად იქცევა მაღალკვალიფიციური თანამშრომლების მცირე რაოდენობა, მათ მაღალი ანაზღაურებაც ექნება, დანარჩენ სამუშაოებს რობოტები შეასრულებენ - აშშ-ში სამუშაოთა 47%-ს, იაპონიაში - 50%-ს [Vakao Y., Osborn M. 2015]. ისიც ნავარაუდევია, რომ 2022 წლისთვის მსოფლიოში სამუშაო ადგილების 22%-ს ციფრული პროფესიის მუშაკები შეასრულებენ [Accenture... 2015].

რა სამუშაოები იქნება ეს?

ვარაუდობენ, რომ ეს სამუშაოები იქნება:

➤ კიბერეკონომიკაში (ვირტუალური რეალობის ეკონომიკა);

➤ კრეატიულ ეკონომიკაში (შემოქმედებითი ინდუსტრია);

➤ ადამიანზე ორიენტირებულ სერვისებში (განათლება, ჯანდაცვა, ბანკები, საყოფაცხოვრები და ინდივიდუალური მომსახურების სექტორები);

➤ მწვანე ეკონომიკაში („მწვანე“ ქალაქების შექმნა და აღდგენა. ამ სფეროში „მწვანე“ პროფესიების გამოჩენა);

➤ ახალ ტექნოლოგიურ სექტორში (ციფრული მედიცინა, რობოტოტექნიკა, ბიოტექნოლოგიები, ნეიროტექნოლოგიები).

ვიმყოფებით რა ზრდადი სირთულეების ციკლში, ჯერ-ჯერობით რობოტებით ნაკლებად ჩანაცვლდება მსხვილი ინდუსტრიული წარმოება, მართვის და განვითარების ცენტრები, ფინანსები, გაყიდვები, მარკეტინგი და სხვა. დასაქმების განვითარებადი სეგმენტები იქნება: უპილოტო ტრანსპორტი, ეკოლოგიური და ცირკულარული წარმოება, მაღალპერსონალური სერვისები, მართვის ჰორიზონტალური სტრუქტურები, ავტონომიური კიბერფიზიკური სისტემები [Навики будущего. 2017]. ასე რომ ბევრი რამ ადამიანებზეა დამოკიდებული, - რას ისწავლიან, როგორ ისწავლიან და რა უნარებს გამოიმუშავებენ.

მომავლის დასაქმებადი პროფესიები იქნება [Будущее... 2030]: სამედიცინო რობოტების დამპროექტებელი, კოსმოტურიზმის მენეჯერი, ბიოინფორმატიკოსი,

3D - ბექედვის დამპროექტებელი, ციფრული ტუტორი (მრჩეველი), ციფრული ანალიტიკოსი, ციფრული ლოგისტიკოსი, ციფრული ლინგვისტი, ონლაინ პლატფორმების კორდინატორი, IT - ჟურნალისტი, IT - მედიკოსი, IT - იურისტი, ურბანისტ IT - ეკოლოგი, კომპოზიტ-ინჟინერი, ციფრული პროდიუსერი, კონცეპტ-მხატვარი (გართობის ინდუსტრიის დიზაინერი) და მრავალი სხვა.

გაქრობა ემუქრება ისეთ პროფესიებს, რომლებიც ამჟამად გამოყენებაშია: მოლარე, ნოტარიუსი, არქივარიუსი, საქმის მწარმოებელი და სახვა.

მომავლის პროგნოზით გაიზრდება მოთხოვნა ისეთ სპეციალობებზე, რომელთაც შეეძლება [ჯოლია. 2021]:

- კრეატიული, ანალიტიკური და კრიტიკული აზროვნება;
- მათემატიკური ინსტრუმენტების აქტიური გამოყენება;
- „დიდ მონაცემებთან“ აქტიური მუშაობა;
- არასტანდარტული ამოცანების გადაწყვეტა და ა. შ.

ამ ჩამონათვალდიან ჩანს, რომ მოთხოვნადი გახდება ხელოვნური ინტელექტის სისტემაზე დაფუძნებული კოგნიტური უნარები (მათემატიკური აზროვნება, ლოგიკური და კრეატიული აზროვნება, პრობლემის ოპერაციულად გადაწყვეტის უნარი, წინასწარხედვის უნარი, სწრაფი აზროვნება), სოციალურ-ქცევითი უნარები (გუნდში მუშაობის უნარი, თვითრეგულირება, ახალი გამოცდილების მიღების მზადყოფნა და სხვა) და ტექნიკური უნარები (კონკრეტული პროფესიით მუშაობის უნარი, მანქანა-მექანიზმებთან და მასალებთან მუშაობის უნარი) [Цифровые дивиденды.. 2016].

მართალია ეს ჩამონათვალი არსებობს, მაგრამ მათგან რომელი იქნება უპირველესად საჭირო ჯერ-ჯერობით უცნობია. ფაქტიერთია, რომ თუ პროფესიებში დომინანტი ასეთი უნარები გახდება, მაშინ, ახალგაზრდებს მას განათლება უნდა აძლევდეს. ასე რომ, დღევანდელი განათლების ორიენტირება ამ მიმართულებით შეცვლას მოითხოვს.

დასაქმებულ მოსახლეობაში ციფრული ტექნოლოგიების გამოყენების უნარი უკვე დღესვე საჭიროა, მომავალში კი იგი სამუშაოს მსურველთა 90%-თვის სავალდებულო გახდება [ენუქიძე ნ., ბატიაშვილი ნ. 2020] ასე რომ, მომავლის მცხოვრებთ აუცი-ლებლად ხელოვნურ ინტელექტთან ერთად მოუწევთ დასაქმება. როდის დადგება ეს მომავალი ხვალ, ზეგ, თუ მაზეგ, არავინ იცის, მაგრამ, რადგან მეცნიერები წერენ [Mckinsey, Jobs Lost, Jobs Caiden. 2017], რომ 2030 წლისთვის 375 მლნ დასაქმებულს პროფესიის შეცვლა მოუწევს, ეს იმას ნიშნავს, რომ იგი მალე დადგება.

დასკვნა. ასე რომ, საქართველოს მოსახლეობა - დასაქმებულები და დასასაქმებელიც მზად უნდა იყოს ამისთვის. შესაბამისმა ინსტიტუტებმა ეხლავე უნდა დაიწყონ ახალგაზრდების წინასწარი მომზადება შემოსავლის შედარებით ადვილად განჭვრეტ პროფესიებში. ეს ეხება კოლეჯებსაც, უმაღლეს სასწავლებლებსაც კი. მართალია, ეს უკანასკნელნი თავიანთი ძირითადი ფუნქციით არ წარმოადგენენ საგანმანათლებლო დაწესებულებებს, მაგრამ მათ აქვთ უფლება თავიანთ დაქვემდებარებაში გახსნან მუნიციპალური საგანმანათლებლო დაწესებულება და მასში მოაწყონ ამ ტიპის სწავლება.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ჯოლია გ. კრეატიული განვითარება: განათლება, ცოდნა, ქმედება. მონოგრაფია. თბ., 2016. გვ. 392.

2. Эвелин Бос. Как развивать креативность. Ростов на Дону. «Феникс». 2008. გვ. 104.
3. ჯოლია გ. განათლება და დასაქმება ციფრულ სამყაროში. თბ., 2021. გვ. 46.
4. Vakaio Y., Osborn M. Nomura Research Institute Forecast. 2015. <http://robotrends.ru/pub/1549/k-2035-godu-robotu-smogut-vypolnit-do50-vs-ch-robot-k-yaponii>.
5. Accenture The Future Digital Skills of the UK Economics. 2015.
6. Навики будущего. Что нужно знать и уметь в новом сложном мире (под ред. Лошкарева Е.). 2017. გვ. 51.
7. Будущее рынка труда. www.pwc.ru/workForce2030.
8. Цифровые дивиденды.. Обзор доклада о мировом развитии. Всемирный банк. 2016. გვ. 86.
9. ენუქიძე ნ., ბატიაშვილი ნ. (2020). ციფრული ეკონომიკა: კრიზისიდან გამოსვლის ინოვაციური გზა. <http://forbs.ge/news/1007/cifru-li-ekonomika%3A-krizigan-gamosvli-s-inovaciuri-gza>
10. Mckinsey, Jobs Lost, Jobs Caiden. What the Future of Work will Mean for Jobs, Skills. 2017.

აბსტრაქტი

სტატიაში - „დასაქმების ციფრული ტრანსფორმაცია“ - დასმულია საკითხი იმის შესახებ, რომ როცა სამუშაოზე ადამიანები ხელოვნური ინტელექტით (რობოტებით) ჩანაცვლდებიან, რისი წანამდღვარებიც დღეს უკვე რეალურად არსებობს, რა ქნან მათ უმუშევრად დარჩენილებმა, როგორ ირჩინონ თავი შემოსავლების გარეშე.

ავტორი გვაცნობს ექსპერტების იმედებს, რომ რობოტები არა ყველგან, არამედ, მხოლოდ რუტინულ სამუშაოებზე დასაქმდებიან და შემოქმედებით სამუშაოებს ისევ ადამიანები შეასრულებენ, მაგრამ, ხელოვნური ინტელექტის განვითარებაში ისეთი პროგრესი ხდება, რომ მალე ეს დღეც დადგება, როცა ისინი ამ სფეროშიც ჩანაცვლდებიან ადამიანებს.

ნაშრომის ავტორი ამ პრობლემის ნაწილობრივი გადაწყვეტის გზას იმაში ხედავს, რომ დავიწყოთ ახალგაზრდების მომზადება მომავლის პროფესიებში. ასეთებია: ციფრული ლინგვისტი, ციფრული ანალიტიკოსი, ბიოინფორმატიკოსი და სხვა.

ABSTRACT

DIGITAL TRANSFORMATION OF EMPLOYMENT

The article - “Digital Transformation of Employment” - raises the question of when people at work will be replaced by artificial intelligence (robots), the predecessors of which already exist today, what the unemployed will do, how to survive without income.

The author introduces us about the hopes of experts that robots will not be used everywhere, but only for routine works, and creative work will still be done by human, but the development of artificial intelligence is going so far that the day will soon come when they will also replace people in this area.

The author of the article sees a way to partially solve this problem by starting to train young people in the professions of the future. These are: digital linguist, digital analyst, bioinformatician and others.

Keywords: employment; digital transformation; artificial intelligence; digital professions

**ალტერნატიული ელექტროენერგეტიკა
(მზის, ქარის, გეოთერმული და ბიომასის ენერჯიკა)**

ირაკლი მიქაბე

გეოლოგია-მინერალოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი,
საქართველოს ბიზნესის მეცნიერებათა აკადემიის, ეკოლოგიურ მეცნიერებათა
აკადემიისა და ტექნოლოგიურ მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი

DOI: <https://doi.org/10.52340/gbsab.2024.51.01>

მდიდარია ქვეყანა, რომელიც მაქსიმალურად ითვისებს ბუნებრივ რესურსებს, რომელსაც წარმოადგენს სათბობის, წყლის (გეოთერმული), მზის, ქარის, ზღვის დინამიკის, ნიადაგის, ტყის და ა.შ. რესურსები.

არსებობს ტრადიციული და ალტერნატიული ელექტროენერგეტიკა.

ტრადიციულს მიეკუთვნება: თბოენერგეტიკა და ატომური ენერგეტიკა.

თბოენერგეტიკა. ამ სექტორში ელექტროენერგია იწარმოება თბო-ელექტროსადგურებზე (თესი), რისთვისაც ორგანული სათბობის (ქვანახშირი, ბუნებრივი აირი) ქიმიური ენერგია გარდაიქმნება ჯერ მექანიკურ, ხოლო შემდეგ ელექტრულ ენერგიად. ასეთი ელექტრო-სადგურები იყოფა ორთქლტურბინიან, აირტურბინიან და ორთქლაირულ ელექტროსადგურებად. მსოფლიოში იწარმოებული ელექტროენერგიის 65%-ზე მეტი სწორედ თბოელექტრო-სადგურებით იწარმოება.

ატომური ენერგეტიკა (აესი), მუშაობის პრინციპის მიხედვით თესებს მიეკუთვნება. აესზე ენერგიის წყაროდ ატომურ რეაქტორებში ბირთვული საწვავი გამოიყენება, რომელშიც უმეტესად ურანის ან პლუტონიუმის ბირთვის გახლეჩის მართვული ჯაჭვური რეაქციის შედეგად გამოიყოფა დიდი რაოდენობით სითბო.

ალტერნატიულ ელექტროენერგეტიკას მიეკუთვნება განახლებადი ენერგიის წყაროები: ჰიდროენერგეტიკა, ზღვის ტალღების, მზის, ქარის, გეოთერმული და ბიომასის ენერგია.

1. ჰიდროენერგეტიკა. ამ სექტორში ელექტროენერგია იწარმოება ჰესების საშუალებით, რომლებიც წყლის ნაკადის ენერგიას გამოიყენებენ. ჰესების მშენებლობით წყდება წყლის რესურსების კომპლექსურად გამოყენების საკითხი, თუმცა მათი გარემოზე ზემოქმედება ძალზე ინტენსიურია და საჭიროებს სპეციალური, ძვირადღირებული ღონისძიებების განხორციელებას. ჰესები იყოფა მიკრო, მინი, მცირე, საშუალო და დიდი სიმძლავრის ჰესებად, ასევე, სეზონურ და მარეგულირებელ ელექტროსადგურებად. რეგულირების შესაძლებლობის მიხედვით ანსხვავებენ: დელამურ, სეზონურ და მრავალწლიანი რეგულირების ჰესებს. არსებობს ასევე, ჰიდრომააკუმულირებელი ელექტროსადგურები (ჰაესი), რომელთა დანიშნულება ელექტროენერგიის წარმოებასთან ერთად ენერგოსისტემის მინიმუმის საათებში ქვედა რეზერვუარიდან ზედა რეზერვუარში წყლის ატუმბვა წარმოადგენს, რაც საგრძნობლად ამალღებს ელექტროენერგეტიკული სისტემის მუშაობის ეფექტიანობას. წყლის ენერგიაზე, მოდის ჩვენი ქვეყნის ელექტროენერგიის 80%.

ჰესებს გააჩნია როგორც დადებითი, ასევე უარყოფითი მხარეები. დადებითი მხარეებია: იაფი ელექტროენერგია და მისი წყალსატევების სასმელი, საირიგაციო და სარეკრეაციო ფუნქციები. უარყოფითი მხარეებია: ტბორავს დიდ ფართობებს, მათ შორის, დასახლებულ პუნქტებს, სასოფლო-სამეურნეო სავარგულებს და კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებს, ცვლის ლანდშაფტსა და კლიმატს, ხელს

უმლის თევზების მიგრაციას (ენგურჰესი), ააქტიურებს გეოდინამიკურ პროცესებს, აფერხებს მდინარის ჩამონატანის გადაადგილებას, იწვევს ზღვის სანაპირო ზოლის დეგრადაციას.

2. **ზღვის ტალღების ენერჯია** ტექნოლოგიურად უფრო რთული და ძვირადღირებულია, ამიტომ მსოფლიოში მხოლოდ 2 ტალღების ენერჯის სადგური ფუქციონირებს, რომელთაგან ერთი საფრანგეთს, ხოლო მეორე კანადას ეკუთვნის.

3. **მზის ენერჯის** გამოყენებას უდიდესი პოტენციალი გააჩნია. ყოველ საათში დედამიწაზე იმდენი მზის ენერჯია აღწევს, რომ ერთი წლის მანძილზე მსოფლიო ენერჯის მოთხოვნის დასაკმაყოფილებლად იქნებოდა საკმარისი. არსებობს მზის ენერჯის გამოყენების პასიური და აქტიური მეთოდები. პასიურ მეთოდი არ გულისხმობს რაიმე სპეციალური ტექნოლოგიის გამოყენებას. მისი მაგალითია საცხოვრებელი სახლების ისეთი დაპროექტება, რომ მზის ენერჯია ეფექტურად იქნას გამოყენებული. მზის ენერჯის გამოყენების აქტიური მეთოდი კი მზის პანელებია. მათი საშუალებით შესაძლებელია როგორც წყლის გაცხელება, ასევე, ელექტროენერჯის მიღება. მზის ენერჯის გამოყენებას საქართველოში, დიდი პერსპექტივა აქვს. მზის ნათების წლიური ხანგრძლივობა, უმეტეს რაიონებში 250-დან 280 დღემდე მერყეობს, რაც წელიწადში 1900-2200 საათს შეადგენს. მზის წლიური ჯამური რადიაცია მერყეობს 1250-1800 კვტ.სთ/მ² დიაპაზონში, ხოლო საშუალო რადიაცია უტოლდება 4,2 კვტ.სთ/მ²/დღეში. საქართველოს მზის ენერჯის სრული პოტენციალი შეადგენს 108 მგვტ-ს, რაც წლიურად 34 ათასი ტონა პირობითი სათბობის ექვივალენტურია.

4. **ქარის ენერჯის** ათვისება მნიშვნელოვანია, რადგან სეზონურობიდან გამომდინარე, ზამთრის პერიოდის თვეებში, წყლის რესურსების პოტენციალი მკვეთრად ეცემა. საქართველოში, წყლისა და ქარის რესურსების ჯამური, სავარაუდო პოტენციალი შეადგენს 16.5 ათას მგვტ-ს, ხოლო მათი საშუალო წლიური გამომუშავება – 54-55 მლრდ კვტ/საათს.

ქარის ენერჯის პოტენციალი შეფასებულია 4 მლრდ კვტ/საათამდე, რის მიხედვითაც, საქართველოს ტერიტორია იყოფა 4 ზონად:

1. მაღალი სიჩქარეების – სამხრეთ საქართველოს მთიანეთი, კახაბერის ვაკე და კოლხეთის დაბლობის ცენტრალური ნაწილი – 5 ათასი სთ/წწ.

2. ნაწილობრივ მაღალი სიჩქარეებისა და დაბალსიჩქარიანი – მტკვრის ხეობა, ქ. მცხეთიდან ქ. რუსთავამდე, ჯავახეთის სამხრეთი ნაწილი და შავი ზღვის სანაპირო, ფოთიდან კახაბერის ვაკემდე – 4,5-5 ათასი სთ/წწ.

3. დაბალსიჩქარიანი – კოლხეთისა და აღმოსავლეთ საქართველოს დაბლობები.

4. დაბალსიჩქარიანი, ქედების შეზღუდული გამოყენების – იორის ზეგანი და სიონის წყალსაცავის ტერიტორია.

პერსპექტიული მოედნებია: ფოთი (50 მგვტ/წწ, 110 მლნ კვტ/სთ); ჭოროხი ((50 მგვტ/წწ, 120 მლნ კვტ/სთ); ქუთაისი (100 მგვტ/წწ, 200 მლნ კვტ/სთ); მთა საბუეთი-I (150 მგვტ/წწ, 450 მლნ კვტ/სთ); მთა საბუეთი-II (600 მგვტ/წწ, 2000 მლნ კვტ/სთ); გორი-კასპი (200 მგვტ/წწ, 500 მლნ კვტ/სთ); ქარაგანი (200 მგვტ/წწ, 500 მლნ კვტ/სთ); სამგორი (50 მგვტ/წწ, 130 მლნ კვტ/სთ); რუსთავი (50 მგვტ/წწ, 150 მლნ კვტ/სთ); რაც ჯამურად შეადგენს 1450 მგვტ/წწ, 4160 მლნ კვტ/სთ);

5. **გეოთერმული ენერჯია.** დედამიწის ბირთვში არსებული ტემპერატურა მზის ზედაპირზე არსებულ ტემპერატურასაც კი აჭარბებს, შესაბამისად მრავლადაა ისეთი ადგილები, სადაც ცხელი წყალი ბუნებრივად ამოდის დედამიწის სიღრმიდან. საქართველოში 250-ზე მეტი ბუნებრივი და ხელოვნური გამოსავლებია, რომლებშიც ტემპერატურა 30-დან 1100C-დე მერყეობს. გეოთერმული ენერჯის შესწავლის,

გამოვლენისა და გამოყენების მიზნით, მსოფლიოში 3 ქვეყანაში გაიბურღა და დღესაც ბურღვის პროცესშია ზეღრმა ჭაბურღილები: რუსეთში, კოლის ნახევარკუნძულზე - 12262 მეტრი სიღრმის, კატარში, ალ-შაჰინის ნავთობის საბადოზე - 12290 მეტრი სიღრმის, ხოლო ჩინეთში, ტაკლა-მაკანის უდაბნოში მიმდინარეობს ზეღრმა ჭაბურღილის ბურღვა, რომლის საპროექტო სიღრმე 11100 მეტრია. თერმული წყლების უკვე გამოვლენილი რესურსების ათვისებას არ ემუქრება სეზონურობა და გამოირჩევა სტაბილურობით, მეტიც, არსებობს გეოლოგიურ სტრუქტურებში, ზედაპირული წყლების ჩატუმბვისა და შემდგომ, თერმული წყლების მიღების, ცხელი წყლებით ცივი წყლების გათბობის სქემები.

თბოელექტრული ეწოდება წყლებს, რომელთა ტემპერატურა 20-350C-ზე მეტია. თერმულ წყლებს გამოიყენებენ ელექტროენერჯის მისაღებად (100-1800C), ბინებისა და სამრეწველო ობიექტების გასათბობად ცხელი წყლით მომარაგებაში (70-1000C), სასათბურე, მეცხოველეობისა და სხვა მეურნეობებში, ასევე, საწარმოო ტექნოლოგიურ პროცესებში (700C-დე).

ჰიდროთერმული რესურსების ფორმირება ხდება 2 გზით: 1) რეგიონული სითბური ველის პრობებში (არტეზიული აუზების ფენის წყლები) და 2) ანომალურ გეოთერმულ პირობებში (ნაოჭა ოლქების ნაპრალოური და ნაპრალოურ-მარღვული წყლები). მათგან, სითბური პოტენციალით გამოირჩევა მეორე ჯგუფის რეგიონები, რომელთაც მიეკუთვნება კამჩატკა, კურილის კუნძულები, ინდონეზიის არქიპელაგი, კავკასია, ტიანშანი, პამირი, ყირიმი და ა.შ.

საქართველოში, ცნობილია 44 თერმული წყლის საბადო, რომელთა ჯამური დებიტი 1300 ლ/წმ შეადგენს. ეს რესურსი, ტემპერატურის მიხედვით, შემდეგ-ნაირად ნაწილდება: 1) 20-500C - 848 ლ/წმ, 2) 50-1000C - 324 ლ/წმ, 3) 1000C-ზე მეტი - 128 ლ/წმ. ამ წყლების ნახევარი მტკნარია (მინერალიზაცია ნაკლებია 1 გ/ლ).

საქართველოს თერმომინერალური წყლების საექსპლუატაციო მარაგები შეადგენს 126 ათას კუბ.მეტრს/დღე-ღამეში, რაც არსებული პროგნოზული მარაგების 20%-ია. ამ რესურსის თერმოენერგეტიკული პოტენციალი, 500 ათასი ტონა პირობითი სათბობის ან 500 მლნ კუბ.მეტრი საწვავის ექვივალენტურია.

დღეს, გეოთერმული ელექტროსადგურები ფუნქციონირებს 20-ზე მეტ ქვეყანაში (ისლანდია, აშშ, კანადა, ახალი ზელანდია, ავსტრალია, იტალია, გერმანია, საფრანგეთი, თურქეთი, ფილიპინები, ჩინეთი, იაპონია, რუსეთი). თუმცა, უნდა აღინიშნოს, რომ მათ წილზე მოდის მსოფლიოში გამომუშავებული ელექტროენერჯის, მხოლოდ 1%.

5. ბიომასის ენერჯიას მიეკუთვნება ის ენერჯია, რომელიც ბიოლოგიური ორგანიზმების, მცენარეებისა და ცხოველებისგან მიიღება. მაგალითად, უჟანგბადო გარემოში ორგანული ნივთიერებების დაშლით მიიღება ბიოგაზი, რომლის საწვავად გამოყენებაა შესაძლებელი.

ბიოგაზის რესურსის გამოყენების მიზნით საქართველოში ჩატარებულია გარკვეული სამუშაოები: შპს „კონსტრუქტორმა“ შეიმუშავა და ათვისა მცირე სიმძლავრის 7-10 კუბ.მ ტევადობის ბიოგაზის დანადგარების დამზადება-დამონტაჟების ტექნოლოგია. ბიოგაზის დანადგარები მარტივია, მშენებლობის პროცესში, სრულადაა შესაძლებელი მომხმარებლის შრომითი რესურსების გამოყენება. მაგალითად, საქართველოში, ფერმერთა ოჯახებში დაიდგა და ამუშავდა რამდენიმე ათეული ბიოგაზის დანადგარი.

დღეს მსოფლიოში, ელექტროწარმოება საწვავის ნედლეულის მიხედვით შემდეგია: ქვანახშირი -37.4%, ბუნებრივი გაზი - 20.5%, ჰიდროენერგეტიკა - 14.2%, მზის და ქარის ენერჯია - 10%, ბირთვული - 9.9%, ნავთობი - 5.0%, დანარჩენი - 3.0%.

დედამიწის მოსახლეობა რეკორდული სისწრაფით იზრდება, ასევე წლიდან წლამდე უმჯობესდება მსოფლიოში ცხოვრების საშუალო დონე, რის გამოც, ენერჯის მოხმარება იზრდება. განახლებადი ენერჯის მთავარი უპირატესობა არის ის, რომ გარემოს ნაკლებ ზიანს აყენებს, შესაბამისად, ასეთი სახის ენერჯია გვამღვებს საშუალებას დავაკმაყოფილოთ გაზრდილი მოთხოვნა ენერჯიაზე ისე, რომ გარემოს მინიმალური ზიანი მივაყენოთ.

2024 და შემდგომ წლებში, მსოფლიო, ელექტროენერჯის წარმოებისთვის ნაკლებ ბუნებრივ წიაღისეულ საწვავს გამოიყენებს, რაც კლიმატ-მეგობრული ენერჯის მოხმარებაში „გარდამტეხი მომენტი“ იქნება.

ბრიტანული ორგანიზაციის Ember-ის „გლობალური ელექტროენერჯის მიმოხილვის“ მიხედვით, ეს იქნება ელექტროენერჯის წარმოებისთვის ბუნებრივი წიაღისეულის გამოყენების პირველი წლიური ვარდნა, გლობალური რეცესიისა და პანდემიის პერიოდის გაუთვალისწინებლად. შედეგად მოსალოდნელია სათბური აირების გამოყოფის შემცირება.

მთავარი განვითარება ელექტროენერჯის წარმოებაში მზარდი, მზისა და ქარის, როგორც ეკონომიკურად მომგებიანი წყაროების გამოყენებაა. 2022 წელს, მსოფლიოში გლობალურად წარმოებული მზის ენერჯია 24%-ით გაიზარდა.

ბირთვული და ჰიდროენერჯეტიკის ჩათვლით, 2022 წელს წარმოებული ელექტროენერჯის 39% სუფთა წყაროებისგან იქნა წარმოებული. თუმცა, მიუხედავად ამისა, ქვანახშირის გაზრდილი მოხმარების გამო, სათბურის გაზების გამოყოფა მნიშვნელოვანი იყო.

საერთო ტენდენციაზე მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს ჩინეთი. ქარის ენერჯის მომატებული გამოიმუშავების 50% და მზის ენერჯის ახალი 40% მოდის იმ ქვეყნიდან, რომელიც ყველაზე დიდი რაოდენობით ქვანახშირიდან წარმოებულ ენერჯიას იყენებდა.

მეცნიერთა პროგნოზით, ჩინეთის ასეთი ტემპით ქარის, მზის, გეოთერმული და სხვა სუფთა სახის ენერჯის წარმოების ზრდით, ქვანახშირის მოხმარების შემცირების მნიშვნელოვანი მაჩვენებელი 2025 წლამდე მიიღწევა.

საქართველოში ალტერნატიული ენერჯის სისტემების განვითარებას არ ექცევა სათანადო ყურადღება, მიუხედავად იმისა, რომ არსებობს საქართველოს პრეზიდენტის 1998 წლის, 3 მარტის, #120 ბრძანებულება და შედგენილია განახლებადი ენერჯიების განვითარების სახელმწიფო პროგრამა.

ანოტაცია

საქართველოში, ელექტროენერჯის მისაღებად, მთავარი აქცენტი გადატანილია ჰესების მშენებლობაზე, რომელთაც აქვთ როგორც დადებითი, ასევე, უარყოფითი მხარეები. საქართველოს გეოგრაფიული მდებარეობისა და კლიმატის პირობებში მომგებიანია მზის, ქარის, გეოთერმული ენერჯის და ბიოგაზის ენერჯის გამოყენება და ცხელწყალსამრეწველო ბაზის შექმნა, რომლის პოტენციალი 500 ათასი ტონა პირობითი სათბობის ან 500 მლნ კუბ.მ საწვავი აირის ექვივალენტურია. არატრადიციული განახლებადი რესურსები გამოირჩევა ეკოლოგიური სისუფთავით, მაღალი საიმედოობითა და ეკონომიკური ეფექტიანობით. მათი ათვისებისათვის საჭიროა შემუშავდეს სახელმწიფო პროგრამა სავარაუდო შედეგების გათვალისწინებით, ეტაპების ვადების დადგენით და ფინანსური ანალიზის ჩატარებით.

**ALTERNATIVE ELECTRIC ENERGY
(SOLAR, WIND, GEOTHERMAL AND BIOGAS ENERGIES)**

Annotation

In Georgia, to obtain electricity, the main focus is on the construction of hydroelectric power stations, which have both positive and negative sides. In the geographical location and climate of Georgia, it is beneficial to use solar, wind, geothermal energy and biogas energy and create a hot water industrial base, the potential of which is equivalent to 500 thousand tons of conditional heating or 500 million cubic meters of fuel gas. Non-traditional renewable resources are characterized by ecological purity, high reliability and economic efficiency. For their utilization, it is necessary to develop a state program taking into account the estimated results, establishing the deadlines of the stages and conducting a financial analysis.

THE ROLE AND SIGNIFICANCE OF INTERNATIONAL ORGANIZATIONS IN WORLD POLITICS

Guram Markhulia

Doctor of History, Professor at Sukhumi State University (Georgia)

DOI: <https://doi.org/10.52340/gbsab.2024.51.12>

The foreign policy priorities of modern Georgia are determined by the task of integrating the country into European and Euro-Atlantic structures, including NATO, and in the longer term - into the European Union (within the framework of this direction, the Partnership and Cooperation Agreement between Georgia and the European Union came into force in July 1999) . Georgia participates in the NATO Partnership for Peace program.

Georgia is a member of the UN (since 1992) and a number of its specialized organizations (UNESCO, UNIDO, WHO, FAO, IFAD, ILO, ICAO, ITU, UPU, WIPO, WMO, IAEA, IBRD, IFC, IMF, IDA and others), OSCE (since 1992), Interpol, WTO (since 1999), CIS (1993-2009), GUAM, BSEC and others.

Along with states, international organizations are the most important subject of world politics. An international organization is a stable, structured form of cooperation among its members, created on a voluntary basis to jointly solve common problems and operating within the framework of its charter. The most fundamental criterion for the classification of international organizations is the nature of membership. According to this criterion, intergovernmental interstate organizations created by states on the basis of treaties are distinguished, and non-governmental institutions and citizens of a number of states.

International organizations are a historical and dynamically developing phenomenon. A noticeable increase in their activity occurred already in the 19th century due to the presence of a significant number of sovereign states; intensification of contacts between them; concern about the problems arising from these contacts; awareness of the need to create international institutions for the systematic regulation of relations between states. The first international states in the modern sense were the Universal Telegraph Union (1865), the Universal Postal Union (1874), the International Bureau of Weights and Measures (1875), and the International Red Cross (60s of the 19th century).

Since the middle of the 20th century, there has been a tendency for a significant increase in the number and expansion of international organizations. It received additional impetus after the end of the Cold War and the collapse of the bipolar system. From the second half of the 40s of the XX century until the beginning of the XXI century, about three thousand intergovernmental organizations arose, regulating various spheres of economics, politics, ecology, culture and almost 20 thousand non-governmental international organizations, of which approximately 2 thousand have observer status with UN.

The main reasons for the rapid increase in the number of intergovernmental and non-governmental international organizations were:

The people's desire for peace and security as a reaction to the disasters caused to humanity by the Second World War and the threat of undermining the very foundations of world civilization in a nuclear war;

Awareness of the danger of escalation of international conflicts and the need to create an effective system for their prevention and resolution;

The need of the world community for the international division of labor and economic integration, for coordinating efforts to solve global problems;

The desire of states that gained independence after the collapse of the colonial system to increase their influence on world politics;

At the same time, the end of the Cold War was accompanied by the collapse of a number of organizations of the former socialist community - the Warsaw Pact Organization, the Council for Mutual Economic Assistance, etc.

Intergovernmental organizations manifest themselves in international life in two guises: on the one hand, forming a field of cooperative interaction among member states, and on the other, acting as specific actors in the international arena and, thus, exerting an independent influence on the dynamics of world politics. In such organizations, situations may arise when the interests of one of the participants prevail, while others provide support to the leader in the hope of patronage from him or assistance in achieving their own goals.

There are various typologies of intergovernmental organizations that allow us to systematize knowledge about them. The most common classification is based on two criteria: according to the territorial principle and in accordance with the field of activity.

Based on the first criterion, the following are distinguished:

Regional organizations - Association of Southeast Asian Nations (ASEAN), European Union (EU), League of Arab States (LAS), Organization of American States (OAS), etc.

Interregional organizations - Organization of the Islamic Conference (OIC), Commonwealth of Independent States (CIS), etc.

Subregional (Benelux)

In accordance with the second criterion, the following are distinguished:

Economic organizations covering finance and trade, such as the General Agreement on Tariffs and Trade (GATT), which became the World Trade Organization (WTO) in 1995; International Monetary Fund (IMF); International Bank for Reconstruction and Development (IBRD), etc.

Organizations in certain industries, for example, the International Atomic Energy Agency (IAEA), the Organization of Petroleum Exporting Countries (OPEC), etc.

Organizations in the field of culture and sports, for example, the International Olympic Committee (IOC), the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO);

Military-political organizations, such as the North Atlantic Treaty Organization (NATO), the Pacific Security Pact (ANSUS);

Universal organizations: League of Nations, United Nations (UN).

Some organizations meet both criteria, both political and economic (IBRD, WTO, IMF), while promoting the development of liberal market relations in states, they simultaneously solve a political problem - strengthening democratic regimes, spreading progressive forms of government. The OSCE, created in 1975, whose members include all European states, as well as the United States and Canada, plays an important role in maintaining stability at the regional and global levels.

Within the framework of the UN, a number of organizations have emerged that function in international relations both as its structures and as independent entities. (WHO (World Health Organization), IAEA (International Atomic Energy Agency), IMF, International Court of Justice, UNESCO, etc.)

Some non-governmental organizations have attributes of political power. This applies primarily to the UN. Its bodies can make decisions for all members of the world community, either mandatory (Security Council resolutions) or advisory (resolutions of UN Assembly sessions). At the same time, state sovereignty limits the UN's ability to apply large-scale economic sanctions against countries that do not comply with Security Council resolutions and to use military force -

against an aggressor or for peacekeeping purposes.

In recent decades, the UN has largely lost its ability to creatively respond to new challenges in the international sphere. This is caused, first of all, by the fact that it does not reflect the new configuration of forces that has developed in the world. Therefore, it is no coincidence that many problems of world politics are being resolved today not in the UN, but within the framework of the G7, G8, EU, NATO, etc.

The attributes of political power are also inherent in the European Union. Its representative body is the European Parliament, elected directly by the population of the participating countries for a period of 5 years, endowed with legislative, budgetary and supervisory functions, and has an increasing influence on the activities of all EU institutions. The European Commission is the main executive body of the EU, with broad powers in shaping the common policies of member states. The Council of the European Union (formerly the Council of Ministers) is a body for making specific decisions on the main areas of integration policy. Overall, the EU's influence extends far beyond Europe.

In Europe, compared to other continents, there is a much more extensive network of inter-governmental organizations. Along with the EU, such regional structures as the Organization for Security and Cooperation in Europe (OSCE), NATO, and the Council of Europe have a significant impact on international processes.

The uniqueness of the OSCE is determined by its functions such as rule-making, arms control, conflict prevention and regulation, protection of human rights and assistance in the formation of institutions of the rule of law.

A noticeable factor in modern international development are some non-European regional organizations of general competence, uniting all or most countries of the respective regions. These include the Organization of African Unity (OAU), LAS, OAS, ASEAN, Asia-Pacific Economic Cooperation (APEC), OIC, etc.

Consensus methods are increasingly being used to make decisions on issues vital for inter-state actors. In the context of world politics, it means agreement in principle with the possibility of disagreement on individual formulations or points on which voting is not carried out. In the regulatory documents of some UN organizations, the consensus method is officially recorded (UNCTAD, Disarmament Committee). The consensus factor is the basis of the decision-making procedure of the Security Council by granting its permanent members the right of veto.

Unlike intergovernmental organizations, international non-governmental organizations (INGOs) are structures that consist of public groups or individual citizens of a number of countries, operating in specific areas. These include:

Professional organizations (International Political Science Association, International Organization of Journalists, etc.)

Demographic organizations (Women's International Democratic Federation)

Religious (World Council of Churches, World Islamic Congress)

Legal (Amnesty International)

Environmental (Greenpeace)

Humanitarian (International Red Cross)

Sports organizations (International Olympic Committee)

Organizations of solidarity and in defense of peace (Organization of Solidarity of Peoples of Asia and Africa, World Peace Council, Pagoush Movement)

International non-governmental organizations vary in structure, objectives and scope of activities. Although the decisions they make, as a rule, do not have binding legal force for states, they are increasingly managing to achieve their goals not only in the professional, but also in the

political sphere. The active work of international non-governmental organizations was the most important factor in ending the Cold War.

The main means of influence of international non-governmental organizations on world politics are the mobilization of public opinion, putting pressure on interstate organizations (primarily the UN) and directly on specific states in order to solve certain problems, monitoring the activities of governments in various spheres of public life and the implementation of their commitments, obligations. This is exactly how Greenpeace, the Pagoush movement, Amnesty International, etc. operate. Therefore, organizations of this kind are called international pressure groups.

This development of events reveals the prerequisites for the formation of a new system of international relations and a global world community, in which the regulation of social processes will be carried out not only through the interaction of states, but independently of them, thanks to direct contacts of non-state actors. In this case, international non-governmental organizations will act as elements of the emerging global civil society.

Special non-governmental organizations such as transnational corporations (TNCs) have a significant influence on the essence and direction of international processes. Huge resources allow them to significantly influence the political sphere in their interests, both in their home countries and in the whole world.

At the turn of the 20th and 21st centuries, TNCs controlled up to half of world industrial production, 63% of foreign trade, approximately 4/5 of patents and licenses for new equipment, technology and know-how. The core of the world economic system consisted of about 500 TNCs, possessing practically unlimited economic power. The economic potential of TNCs is comparable to the gross product of large states.

The international activities of TNCs lead to contradictory consequences. On a positive note, it contributes to the development of the global economy and trade, job creation, and the introduction of procedures for the peaceful resolution of conflict situations. The downside of TNC activities is the erosion of national sovereignty, the progressive stratification of the world into a “rich north” and a “poor south” - a source of cheap labor.

Along with intergovernmental and non-governmental organizations, there are other very influential political actors operating on the world stage. There is a process of formation of new political actors and their diversification.

The activities of some participants in world politics are aimed at solving creative problems and stabilizing the situation in the world. Some political actors, primarily criminal and terrorist ones, set destructive goals for themselves. TNCs and TNBs strive to obtain maximum profits and therefore often consider their activities as short-term. In certain situations, anti-system movements and structures are capable of intercepting the state’s performance of social, military-political, arbitration and other functions.

First of all, an effective and economically wealthy state can resist these negative processes.

The largest and most influential international organizations includes 192 member states. Head office – New York, USA. Official languages: English, Arabic, French, Spanish, Chinese, Russian. Gen. secretary - Ban Ki-moon. Founded on October 25, 1945. The foundations of its activities and structure were developed during the Second World War by the leading participants in the anti-Hitler coalition. According to the UN Charter, any principal organ of the UN may establish various subsidiary organs to carry out its responsibilities. The most famous of them are: the World Bank, the World Health Organization (WHO), the United Nations Children’s Fund (UNICEF), the International Atomic Energy Agency (IAEA), the Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO), UNESCO.

The original members of the UN included the 50 states that signed the UN Charter at the San Francisco Conference on June 26, 1945, as well as Poland. During 1946–2006, another 141 states were admitted to the UN (in reality, more states were part of the UN during this period, but the figure is smaller due to the withdrawal of a number of states, such as Yugoslavia and Czechoslovakia due to their division into independent states).

Among the 50 founding countries of the UN, along with the USSR, there were two union republics: the Belarusian SSR and the Ukrainian SSR.

UN peacekeeping operations are an important tool for maintaining peace and international security. Their activities are determined by a number of General Assembly Resolutions adopted in accordance with the Charter of the Organization. The UN Charter itself does not provide for peacekeeping operations. However, they may be conditioned by the goals and principles of the UN, which is why the General Assembly regularly considers the need for a particular peacekeeping mission.

The implementation of a UN peacekeeping operation can be expressed in:

Investigating incidents and conducting negotiations with conflicting parties with a view to reconciling them;

Verifying compliance with the ceasefire agreement;

Promoting the maintenance of law and order;

Providing humanitarian assistance;

Monitoring the situation

The first UN peacekeeping mission was to monitor the truce reached in the Arab-Israeli conflict in 1948.

The UN is a Nobel Peace Prize laureate (2001; the prize “For his contribution to the creation of a more organized world and the strengthening of world peace” was awarded jointly to the organization and its Secretary General Kofi Annan). Previously, in 1988, the Nobel Peace Prize was awarded to the UN Peacekeeping Forces.

Despite its uniqueness, the UN has discredited itself with shortcomings and scandals. The organization has shown that it is not always able to adapt in a timely manner in accordance with rapidly changing global political realities. In this regard, the UN is often criticized for being ineffective, undemocratic, lacking attention to the problems of developing countries, bureaucracy, overstaffing and exorbitant budgets. Some high-profile financial scandals have also been associated with the name of the UN. In one of them, under the Oil for Food aid program for Iraq, even Kojo Annan (son of Kofi Annan) was involved.

The World Trade Organization is an international organization created in 1995 with the aim of liberalizing international trade and regulating trade and political relations of member states. The WTO is the successor to the General Agreement on Tariffs and Trade (GATT), concluded in 1947 and for almost 50 years, it effectively served as an international organization.

The WTO is responsible for the development and implementation of new trade agreements, and also ensures that members of the organization comply with all agreements signed by most countries of the world and ratified by their parliaments. The WTO builds its activities on the basis of decisions taken in 1986-1994 within the framework of the Uruguay Round and earlier GATT agreements. Discussions of problems and decision-making on global problems of liberalization and prospects for the further development of world trade take place within the framework of multilateral trade negotiations (rounds). To date, 8 rounds of such negotiations have been held, including Uruguay, and the ninth started in 2001 in Doha, Qatar.

The WTO headquarters is located in Geneva, Switzerland.

As of July 2008, 153 countries were members of the WTO. Each of them is obliged to provide

other members of the organization with most favored nation treatment in trade.

WTO rules provide a number of benefits for developing countries. Currently, developing countries - members of the WTO have (on average) a higher relative level of customs and tariff protection of their markets compared to developed ones. However, in absolute terms, the total amount of customs and tariff sanctions in developed countries is much higher, as a result of which access to markets for high-value products from developing countries is seriously limited.

WTO rules regulate only trade and economic issues. Attempts by the United States and several European countries to open a debate on working conditions (which would have seen insufficient legal protections for workers as an “illegitimate” competitive advantage) were rejected due to protests from developing countries, since such measures would ultimately worsen the situation of workers. due to job cuts, lower incomes and lower competitiveness.

The European Union (European Union, EU) is an association of 27 European states that have signed the Treaty on European Union (Maastricht Treaty). The EU is a unique international entity: it combines the characteristics of an international organization and a state, but formally is neither one nor the other. The Union is not a subject of public international law, but has the authority to participate in international relations and plays a major role in them.

The temple structure, as a way to visualize the existing specifics of the division of competences of the EU and member states, appeared in the Maastricht Treaty, which established the European Union. The temple structure is “supported” by three “pillars”:

The first pillar combines the EU’s predecessors: the European Community (formerly the European Economic Community) and the European Atomic Energy Community (Euratom). The third organization, the European Coal and Steel Community (ECSC), ceased to exist in 2002 in accordance with the Paris Treaty that established it.

The second pillar is called the “common foreign and security policy” (CFSP).

The third pillar is “police and judicial cooperation in criminal matters.”

A feature of the European Union that distinguishes it from other international organizations is the presence of its own law, which directly regulates the relations of not only member states, but also their citizens and legal entities.

In European institutions, 23 languages are officially used on equal terms: English, Bulgarian, Hungarian, Greek, Danish, Irish, Spanish, Italian, Latvian, Lithuanian, Maltese, German, Dutch, Polish, Portuguese, Romanian, Slovak, Slovenian, Finnish, French, Czech, Swedish, Estonian. At the working level, English and French are typically used.

NATO Includes 28 member states. The headquarters is located in Brussels (Belgium).

Official languages are English and French. Secretary General - Jaap de Hoop Scheffer.

NATO is a military-political bloc. Appeared on April 4, 1949 in the USA. Then the USA, Canada, Iceland, Great Britain, France, Belgium, the Netherlands, Luxembourg, Norway, Denmark, Italy and Portugal became NATO member states. It is a “transatlantic forum” for allied countries to consult on any matter affecting the vital interests of its members, including events that could threaten their security; provides deterrence or protection against any form of aggression against the territory of any NATO member state. Western representatives assured Moscow in every possible way that NATO was a purely defensive organization and called on the Soviet leadership to cooperate.

NATO’s primary purpose is to guarantee the freedom and security of all its members in Europe and North America in accordance with the principles of the UN Charter. To achieve this goal, NATO uses political influence and military capabilities in accordance with the nature of the security challenges facing its member states.

The current Strategic Concept, published in 1999, defines NATO’s primary objectives as fol-

lows:

- act as the basis for stability in the Euro-Atlantic region;
- serve as a forum for consultations on security issues;
- deter and defend against any threat of aggression against any NATO member state;
- contribute to effective conflict prevention and actively participate in crisis management;
- promote the development of comprehensive partnership, cooperation and dialogue with other countries in the Euro-Atlantic region.

The Organization of Petroleum Exporting Countries (OPEC) is an international intergovernmental organization created by oil-producing powers to stabilize oil prices. Members of this organization are countries whose economies largely depend on revenues from oil exports.

OPEC as a permanent organization was created at a conference in Baghdad on September 10-14, 1960. Initially, the organization included Iran, Iraq, Kuwait, Saudi Arabia and Venezuela (the initiator of the creation). These five countries that founded the organization were later joined by nine more: Qatar (1961), Indonesia (1962-2008, withdrew from OPEC on November 1, 2008), Libya (1962), United Arab Emirates (1967), Algeria (1969), Nigeria (1971), Ecuador (1973-1992, 2007), Gabon (1975-1994), Angola (2007).

Currently, OPEC has 12 members, taking into account the composition changes that occurred in 2007: the emergence of a new member of the organization - Angola and the return of Ecuador. In 2008, Russia announced its readiness to become a permanent observer.

The headquarters of OPEC was initially located in Geneva (Switzerland), then on September 1, 1965 it moved to Vienna (Austria).

The goal of OPEC is to coordinate activities and develop a common policy regarding oil production among the member countries of the organization, maintaining stable oil prices, ensuring stable supplies of oil to consumers, and obtaining returns from investments in the oil industry.

The energy and oil ministers of OPEC member states meet twice a year to assess the international oil market and forecast its development for the future. At these meetings, decisions are made on the actions that need to be taken to stabilize the market. Decisions on changes in oil production volumes in accordance with changes in market demand are made at OPEC conferences.

OPEC member countries control about 2/3 of the world's oil reserves. They account for 40% of world production or half of world oil exports. Peak oil has not yet been passed only by OPEC countries and Canada (among the major exporters). In Russia, peak oil was passed in 1988.

World Bank Includes 185 member countries. The main office is located in Washington (USA). The official language is English. founded on December 27, 1945.

The World Bank is an international financial organization created to provide financial and technical assistance to developing countries.

In the process of its development, the World Bank has undergone various structural changes, so the term World Bank has been understood to mean different organizations at different stages. Initially, the World Bank was understood as the International Bank for Reconstruction and Development, which provided financial support for the reconstruction of Western Europe and Japan after World War II. Later, in 1960, the International Development Association was created, which took over some of the functions related to the policies of this bank. Currently, the World Bank actually refers to two organizations: the International Bank for Reconstruction and Development (IBRD) and the International Development Association.

The World Bank is one of two (along with the International Monetary Fund) large financial institutions created following the Bretton Woods Conference, held in the United States in 1944. Delegates from 45 countries, including representatives of the Soviet Union, discussed issues of economic recovery and world economy after the Second World War.

In 1968-1980 The World Bank's activities were aimed at helping developing countries.

Since 1989, World Bank policy has undergone significant changes under the influence of criticism from various non-governmental organizations, in particular those related to environmental protection. As a result, the range of loans provided for various purposes has expanded.

Solving global problems of human development, the World Bank, using the IBRD loan mechanism, lends to middle-income countries at interest rates corresponding to the market level of these countries. Another World Bank financial institution, IDA, lends to low-income countries at minimal or no interest rates.

The World Bank provides not only financial support to member countries. Its activities are also aimed at providing analytical and advisory services needed by developing countries.

Big Eight. The Big Eight (English: Group of eight, G8) is an international club that unites the governments of the most industrialized democracies in the world ("Group of Seven" or Big Seven (G7)) and Russia. The same name is given to the informal forum of the leaders of these countries (USA, UK, France, Japan, Germany, Russia, Canada, Italy) with the participation of the European Commission, within the framework of which approaches to pressing international problems are coordinated.

The G8 is not an international organization, it is not based on an international treaty, and does not have a charter or secretariat. G8 decisions are not binding. As a rule, we are talking about fixing the intention of the parties to adhere to an agreed line or about recommendations to other participants in international life to use certain approaches in resolving certain issues.

Since the G8 does not have a charter, it is therefore impossible to officially accept the status of a member of this institution. But according to an unspoken rule, G8 summits are held annually in turn in each of the member countries. Therefore, countries join the G8 when it is invited to host a club summit on its territory. Russia joins the organization in 2006. Meeting

The "Big Six" arose at a meeting of the heads of state and government of France, the USA, Great Britain, Germany, Italy and Japan in Rambouillet on November 15-17, 1975 (since the early 70s, similar meetings were held at the level of finance ministers).

The idea of holding meetings of leaders of the most industrialized countries in the world arose in the early 70s in connection with the economic crisis and the deterioration of relations between the United States, Western Europe and Japan on economic and financial issues. The meeting adopted a Joint Declaration on Economic Issues, which calls for non-aggression in the trade area and a refusal to establish new discriminatory barriers.

The Chairman of the Eight is, during each calendar year, the head of one of the member countries in the following rotation order: France, USA, Great Britain, Russia (since 2006), Germany, Japan, Italy, Canada (since 1981).

The G8 is accused of being elitist, undemocratic and hegemonic. In June 2002, during a summit in Canada, a counter-summit was held in Mali - a meeting of activists of the anti-globalization movement from Africa, Europe, and America. In 2003, in the French town of Annas, parallel to the G8 summit in Evian, another forum of anti-globalists was held, the agenda of which completely copied the program of the official meeting in Evian. Anti-globalists insisted on the need to discuss alternative programs for world development and governance, which would be more humane and take into account the real needs of the majority of the world's population.

Literature:

- 1]. Gaja, Giorgio (9 December 2011). "Articles on the Responsibility of International Organisations". Audiovisual Library of International Law. United Nations - Office of Legal Affairs.

Retrieved 21 August 2019.

- [2]. G. Iremadze, *International Organizations*, Tb., 2014.
- [3]. V. Karumidze, *international organizations*. Tb., 2003.
- [4]. Z. Marshania. *International organizations*, Tb., 2012
- [5]. Koremenos, Barbara; Lipson, Charles; Snidal, Duncan (2001). "The Rational Design of International Institutions" (PDF). *International Organization*. 55 (4): 761–799. doi:10.1162/002081801317193592. ISSN 0020-8183. JSTOR 3078615. S2CID 41593236. Archived (PDF) from the original on 22 April 2023.
- [6]. Lavelle, Kathryn C. (2020). *The Challenges of Multilateralism*. New Haven: Yale University Press. ISBN 978-0-300-25232-3. OCLC 1149484630.
- [7]. Muntzschick, Johannes, ed. (2022). *Regionalism in Africa and External Partners: Uneven Relationships and (Un)Intended Effects*. Cham: Springer International Publishing. doi:10.1007/978-3-031-10702-3. ISBN 978-3-031-10701-6. S2CID 252751858.

Гурам Мархулия

Доктор истории, профессор Сухумского Государственного университета (Грузия)

РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ В МИРОВОЙ ПОЛИТИКЕ

Резюме

Внешнеполитические приоритеты современной Грузии определяются задачей интеграции страны в европейские и евроатлантические структуры, в том числе в НАТО, в более отдалённой перспективе — в Европейский союз (в рамках этого направления в июле 1999 года вступило в силу Соглашение о партнёрстве и сотрудничестве между Грузией и Евросоюзом). Грузия участвует в программе НАТО «Партнёрство во имя мира».

Грузия является членом ООН (с 1992 года) и ряда её специализированных организаций (ЮНЕСКО, ЮНИДО, ВОЗ, ФАО, МФСР, МОТ, ИКАО, МСЭ, ВПС, ВОИС, ВМО, МАГАТЭ, МБРР, МФК, МВФ, МАР и других), ОБСЕ (с 1992 года), Интерпол, ВТО (с 1999 года), СНГ (в 1993-2009 годах), ГУАМ, ОЧЭС и другие.

Наряду с государствами важнейшим субъектом мировой политики являются международные организации. Международная организация — это стабильная, структурированная форма сотрудничества ее членов, созданная на добровольной основе для совместного решения общих проблем и функционирующая в рамках устава. Наиболее фундаментальный критерий классификации международных организаций — характер членства. По этому критерию выделяют межправительственные межгосударственные организации, создаваемые государствами на основе договоров, и неправительственные институты и граждан и ряда государств.

Международные организации — явление историческое и динамично развивающееся. Заметное повышение их активности произошло уже в XIX веке в связи с наличием значительного количества суверенных государств; интенсификацией контактов между ними; обеспокоенностью проблемами, возникающими в результате этих контактов; осознанием необходимости создания международных институтов для систематического регулирования отношений между государствами.

კულტურული მემკვიდრეობის პოტენციალის ეფექტურობა ბიზნეს გარემოს ფორმირებისთვის

მაია ჯამბაზიშვილი

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის
ბიზნესტექნოლოგიების ფაკულტეტის დოქტორანტი

DOI: <https://doi.org/10.52340/gbsab.2024.50.07>

საკვანძო სიტყვები: კულტურა; მემკვიდრეობა; კულტურული მემკვიდრეობა; კულტურული ინდუსტრია; შემოქმედებითი ინდუსტრია;

შესავალი

ბიზნეს გარემოს გაუმჯობესებისა და განვითარების ახალი რესურსების ძიებაში უმნიშვნელოვანეს გამოწვევად ისახება კულტურული მემკვიდრეობის პოტენციალის ათვისება - ამის მაგალითს მსოფლიოს განვითარებული ქვეყნები გვაძლევენ, სადაც კულტურა და კულტურული მემკვიდრეობა დიდი ხანია საერთო ეკონომიკური აღმშენებლობის უმნიშვნელოვანეს ფაქტორად გვევლინება.

შევეცდებით წარმოვადგინოთ ბიზნეს გარემოს განვითარების რა დინამიკა შეიძლება შექმნას კულტურული მემკვიდრეობის მცნების თანამედროვე, ფართო მნიშვნელობით გაანალიზებამ და რა ინტეგრირებული პროცესების განვითარებას შეიძლება შეუწყოს ხელი წარმოების სხვადასხვა მიმართულებით; თუ რაოდენ დიდი მნიშვნელობა შეიძლება შეიძინოს კულტურული მემკვიდრეობის სხვადასხვა აქტორების კომპლექსურმა, შინაარსობრივმა, თემატურმა თუ საერთო ფორმატით გაერთიანებამ და ერთ ლოკაციზე ხელსაყრელი ფაქტორების საერთო ხედვით რეკომპოზიციამ როგორ შეიძლება შეიძინოს ეროვნული მნიშვნელობის ბიზნეს აქტორის ბერკეტები.

ძირითადი თემა

კულტურული მემკვიდრეობა მოიცავს ძეგლებსა და სხვადასხვა ნივთების კოლექციების, ტრადიციებსა და ზეპირმეტყველების ნიმუშებს, საშემსრულებლო ხელოვნებას, სოციალურ პრაქტიკებს, რიტუალებსა და სადღესასწაულო ღონისძიებებს, ბუნებასთან და სამყაროსთან ურთიერთობის ცოდნასა და წეს-ჩვეულებებს - რომლებიც მემკვიდრეობით მივიღეთ ჩვენი წინაპრებისგან და გვაქვს მისწრაფება - გადაეცეს ჩვენს შთამომავლებს, უფრო ფართო თვალსაზრისით კი - კაცობრიობის მომდევნო თაობებს.

საქართველო მსოფლიოს ერთ-ერთი გამორჩეული ქვეყანაა კულტურული მემკვიდრეობის სიმრავლისა და მრავალფეროვნების მხრივ. ამ უდიდეს პოტენციალს კიდევ უფრო მნიშვნელოვანს ხდის ქართველი ხალხის უშრეტო შემოქმედებითი უნარები, გენეტიკური მემკვიდრეობითი ცოდნა, ესთეტიზმის გრძნობა და ისტორიულ ქარტეხილებს გამოტარებული ემოციური ინტელექტი.

ეს მოცემულობა ქართული სახელმწიფოს წინაშე გარდაუვლად სწორად ამოსახსნელ ამოცანას აყენებს - კულტურის პოლიტიკა წარიმართოს მაქსიმალურად რაციონალურად: არამხოლოდ დავიცვათ და მომავალ თაობებს გადავცეთ ისტორიული ქარტეხილებიდან დამოუკიდებელ, ევროკავშირის წევრობის კანდიდატ საქართველომდე მოღწეული კულტურული მემკვიდრეობა, არამედ მართებულად გამოვიყენოთ მისი პოტენციალი ქვეყნის მდგრადი და შეუქცევადი განვითარებისათვის,

ბიზნესის/წარმოების ამუშავებისა და დასაქმების ადგილების შექმნისათვის, ქვეყნის აქტუალიზაციის, დოვლათის შექმნისა და ძლიერი, თანამედროვე სახელმწიფოს ჩამოყალიბებისათვის.

საგულისხმო მონაცემებს გვაწვდის ევროკავშირის აღმოსავლეთპარტნიორობის კულტურის სექტორის დოკუმენტებში: შემოქმედებითი ევროპის მონაცემებით, კულტურული და შემოქმედებითი ინდუსტრიები ეს არის მსოფლიოს შიდა პროდუქტის 4,5%, ყოველწლიური 10% იანი ზრდით, უზრუნველყოფს სამუშაო ადგილებით ევროკავშირის 8,3 მილიონ მოქალაქეს, საერთო შემოსავლით 558 მილიარდი ევრო.

საქართველოში კი პირველადი და გადაუჭრელი ამოცანა კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლების გადარჩენაა. კულტურული ინდუსტრიების განვითარების რისკებს შორის მოიაზრება ასევე მწირი, ძირითადად ტურიზმზე დამოკიდებული ბაზარი, სპონსორობის რეგულაციების არ არსებობა, მწირი საფონდო რესურსები, კულტურის მენეჯმენტში არასაკმარის განათლება, ბიუჯეტის განკარგვისას არათანმიმდევრულობა, ერთჯერად ღონისძიებებზე თანხების ხარჯვა, სახელმწიფოს საერთო განვითარებაში ინტეგრირებული კულტურის პოლიტიკის არ არსებობა.

ქართული კულტურული მემკვიდრეობის მართვაში სიახლეები მაინც არის - თვალსაჩინოა ქართული სამუზეუმო სფეროს მიღწევები, რაც ჯილდოებით აღინიშნა: ევროპის წლის მუზეუმის პრემია 2023 წელს ორ ქართულ მუზეუმს გადაეცა: კატეგორიაში – The Silletto-ს პრიზი საზოგადოების მონაწილეობასა და ჩართულობისთვის – ვანის არქეოლოგიურმა მუზეუმმა გაიმარჯვა; სპეციალური აღნიშვნის პრიზი კი ილია ჭავჭავაძის ლიტერატურულ-მემორიალურ მუზეუმს გადაეცა.

საქართველოს ეროვნული მუზეუმის განსაკუთრებული ძალისხმევა ქართული კულტურული მემკვიდრეობის ევროპულ პლატფორმებზე წარმოსაჩინად ხელშესახებ ბენეფიტად უზრუნველბა ქართული ბიზნესის განვითარებას. რისი საუკეთესო მაგალითია პროექტი “საქართველო ღვინის სამშობლო”.

განსაკუთრებულია ასევე ქართული სამუზეუმო კულტურული მემკვიდრეობის გამორჩეული ნაწილის - ნიკო ფიროსმანის შემოქმედების უდიდესი წარმატებით გამოფენა 2018-2023 წწ. ავსტრიის, დანიის, საფრანგეთისა და შვეიცარიის საუკეთესო საგამოფენო სივრცეებში.

ამ გამოფენების ფარგლებში სამუზეუმო მაღაზიებში წარმოდგენილ თემატურ პროდუქციას შორის პირველად მოხვდა ქართველი ანტრეპრენიორების მიერ შემქნილი ნაწარმი.

კულტურული მემკვიდრეობა ობიექტის შექმნით იწყება, შემდეგი პროცესებია: იდენტიფიკაცია → კონსერვაცია/რესტავრაცია → გამოფენა → მედიაცია → ვალორიზაცია - ფასეულობის შექმნა. ფასეულობად ქცეული კულტურული მემკვიდრეობა ახალი-ახალი ინსპირაციების, ახალი ფასეულობების შექმნის უშრეტ წყაროდ გარდაქმნება.

ამ მხრივ ფიროსმანის ფენომენი გამორჩეულია მისი ინსპირაციით შექმნილიწარმოები შემოქმედებით მეწარმეობის არაერთ დარგს მოიცავს: კინო, თეატრი, ბალეტი, მუსიკა, მწერლობა, მხატვრობა, ციფრული ტექნოლოგიები, ვიდეო არტი, გასტრონომია, კრაფტ-მეწარმეობა და ა.შ.

არსებობს ამ უდიდესი პოტენციალის რეალიზაციის მცდელობა პროექტის “ფიროსმანია” სახით, რომელიც შემეცნებითი, შემოქმედებითი, გასართობი, სანახაობითი, სამეწარმეო აქტივობების განხორციელებით მიმდინარეობს.

“ფიროსმანიას” ერთ-ერთი მიმართულებაა თემატური კულტურული მარშრუტის

შექმნა - მოიცავს ფიროსმანთან დაკავშირებული ყველა ლოკაციის გაერთიანებით. მათ შორის მოიაზრება საქართველოს ერთ-ერთი ყველაზე თვალსაჩინო ქალაქი - სიღნაღი. 2007 წლის განმახლებელი სამუშაოების ფარგლებში სიღნაღის მუზეუმში ნიკო ფიროსმანის ნამუშევრების ნაწილის განთავდა. შეიქმნა მნიშვნელოვანი მოცემულობა ერთიანი, მრავალკომპონენტური შემოქმედებითი მეწარმეობის ეკოსისტემის განვითარებისათვის ადგილობრივი სტეიკჰოლდელების, არქიტექტურის, ტურისტული, ისტორიული, ბუნებრივი მოცემულობების გაერთიანებით.

ამ მიზნით 2022 წლის სექტემბერში სსიპ შემოქმედებითი საქართველოს კონკურსში - რეგიონალური ინიციატივები - გამარჯვების შედეგად შესაძლებელი გახდა ფესტივალის “ფიროსმანია სიღნაღში” საპილოტე ვერსიის განცორციელება.

ღია ცის ქვეშ ფესტივალმა გაართიანა შემოქმედებითი, სახელოვნებო, სანახაობითი, გასართობი, თეატრალური, საგამოფენო, სამხატვრო, კულინარიული, შემეცნებითი, ფოტო/ვიდეო აქტივობები.

ფესტივალში მონაწილეობდნენ: 50 ზე მეტი კრაფტ მეწარმე, სიღნაღის თეატრი, სიღნაღის სამხატვრო სკოლა, სოციალური საწარმო, სასტუმრო, სიღნაღის მუზეუმი, გურჯაანის ტექნოპარკი, კერძო კომპანიები, საქართველოს ეროვნული მუზეუმი, სიღნაღის მერია, საქართველოს ინოვაციებისა და ტექნოლოგიების სააგენტო, საქართველოს პარლამენტი (მხარდამჭერი). პროექტის ბიუჯეტი - 21 000 ლარი. აქედან: სსიპ შემოქმედებითი საქართველო - 15 000 ლარი კრაფტ-მარკეტის გაყიდვები ≈ 10 000 GEL დასაქმებული ≈ 30 ადამიანი ღონისძიების სტუმარი დაახლოებით 1000 ადამიანი

დასკვნა

მსოფლო გამოცდილებისა და ქართული კულტურული მემკვიდრეობის პოტენციალის გათვალისწინებით, სრულიად გადაუდებელ ამოცანად გვესახება კულტურის პოლიტიკის წარმართვა კულტურული მემკვიდრეობის ვალორიზაციისა და მისი შესაძლებლობების რაციონალური რეალიზაციის გზით. ქართული კულტურული მემკვიდრეობა უნიკალურია არა მხოლოდ შინაარსობრივად, არამედ მას გააჩნია უდიდესი შესაძლებლობები ეფექტურად იყოს ინტეგრირებული ქვეყნის ბიზნეს გარემოს გაუმჯობესებაში, სამუშაო ადგილების შექმნაში, ახალი ბიზნეს იდეების, ანტრეპრენიორული მიზანსწრაფების გაჩენასა და განხორციელებაში. კულტურის სფეროს განხილვა დოტაციურ დარგად სრულიად მოძველებული მიდგომაა. თანამედროვე გამოწვევების პირისპირ, რასაც ბოლო წლებში კიდევ ერთი და ძალზედ ანგარიშგასაწევი - ხელოვნური ინტელექტის ფაქტორი დაემატა, კულტურული მემკვიდრეობა არამხოლოდ ჩვენი იდენტიფიკატორი, არამედ მოქმედებაში მოსაყვანი რესურსია.

ბიბლიოგრაფია:

[1]. Bräutigam D. The Dragon's Gift: The Real Story of China in Africa. New York: Oxford University Press, 2009.

[2]. Moyo, L. & Tsakata Mafuso, L. The effectiveness of foreign aid on economic development in developing countries: A case of Zimbabwe (1980-2000). Journal of Social Sciences. 2017. 52(1-3). 173-187.

[3]. Салахетдинов Е.Р. Влияние внешних факторов на кризис в Зимбабве в начале XXI века. Дисс. 2015.

[4]. Салахетдинов Э.Р. Зимбабве и Китай: риски и преимущества сотрудничества //

Азия и Африка сегодня. 2014. № 9. С. 54-60.

[5]. Zhang C. China-Zimbabwe Relations: A Model of China-Africa Relations? // SAIIA Occasional Paper. 2014. №. 205.

[6]. Sachikonye, L. Zimbabwe and China. In Hartmann, C., & Noesselt, N. (eds), China's New Role in African Politics: From Non-intervention towards Stabilization? Taylor & Francis, London. 2019.

რეზიუმე

სტატიაში განხილულია კულტურისა და კულტურული მემკვიდრეობის პოტენციალის თანამედროვე ხედვა და ამ ხედვით განპირობებული კულტურისა და კულტურული მემკვიდრეობის სფეროს ქვეყნის საერთო განვითარებაში ინტეგრირების შესაძლებლობები. ეს საკითხები ჩვენი ქვეყნის პირობებში უმნიშვნელოვანეს გამოწვევად გვესახება და დღევანდელი მოცემულობით ბევრად ჩამორჩება მსოფლიოს განვითარებული ქვეყნების მაგალითებს. მსოფლიოს მოწინავე ეკონომიკების ქვეყნებში კულტურის სფერო და მათ შორის, განსაკუთრებით კულტურულ მემკვიდრეობაზე დაფუძნებული მეწარმეობა - იგივე შემოქმედებითი მეწარმეობა სამუშაო ადგილების შექმნის, განვითარების ტემპის, საერთო ეკონომიკური დოვლათის შექმნაში ტოლს არ უდებს მრეწველობის წამყვან დარგებს და ხშირ შემთხვევაში მათთვის განვითარების ახალი ინსპირაციის მიმცემად და კონტენტის შემქმნელადაც გვევლინება. ნიშნადობლივია, რომ მსოფლიოს მძლავრი ეკონომიკის ქვეყნებში კულტურის სფეროში მიმდინარე ეკონომიკური პროცესების აღსაწერად გამოყენებული ტერმინი - კულტურული მეწარმეობა ჩვენში ჯერ კიდევ გაურკვეველ ასოციაციებს იწვევს და კულტურის სფეროს პოტენციალის შეუფასებლობა ამ დარგის მიმართ სახელმწიფოს განვითარებაში შეტანილი წვლილის პოტენციალი სრულიად უგულვებელყოფილია, ხოლო თავად სფერო ჯერ კიდევ მხოლოდ და მხოლოდ დოტაციურ სეგმენტად არის მიჩნეული. იმის გათვალისწინებით, რომ ჩვენი ქვეყნის უდიდეს რესურსს კულტურა და კულტურული მემკვიდრეობა წარმოადგენს, აუცილებელ პირობად გვესახება ამ დარგის პოტენციალის ზუსტად შეფასება და ქვეყნის განვითარებაში ინტეგრირებისათვის უმნიშვნელოვანესი პროცესის ინიცირება. განსაკუთრებულ ყურადღებას კი ამ პროცესის სწორი წარმართვისათვის ხელშეწყობა გვესახება - როდესაც კულტურული მემკვიდრეობა არამხოლოდ თვითიდენტიფიკაციის განმსაზღვრელი ფასეულობაა, არამედ მძლავრი ეკონომიკური ფაქტორი. თუ რა გავლენა შეიძლება მოახდინოს კონკრეტული ქალაქის, მდგრადი განვითარების პირობებში კი მხარისა და ქვეყნის ეკონომიკური განვითარებაზე კულტურისა და კულტურული მემკვიდრეობის პოტენციალმა, განვიხილავთ კონკრეტული მაგალითის საფუძველზე.

RESUME:

The article discusses the modern vision of the potential of culture and cultural heritage and the possibilities of integrating the field of culture and cultural heritage into the overall development of the country. These issues are the most important challenges in the conditions of our country and in today's situation it is far behind the examples of the developed countries of the world. In the advanced economies of the world, the sphere of culture and among them,

especially the entrepreneurship based on cultural heritage - the same creative entrepreneurship as the pace of job creation and development. It is not equal to the leading branches of industry in the creation of a common economic state, and in many cases it is a source of new inspiration for development and a creator of content. It is significant that the term used to describe economic processes in the field of culture in the world's powerful economies - cultural entrepreneurship still evokes unclear associations in us, and the underestimation of the potential of the field of culture, the potential of the contribution to the development of the state in relation to this field is completely neglected, and the field itself is still only a subsidized segment. is considered Considering that the greatest resource of our country is culture and cultural heritage, it is necessary to accurately assess the potential of this field and to initiate the most important process for integrating it into the development of the country. Special attention is paid to support for the correct conduct of this process - when cultural heritage is not only a defining value of self-identification, but also a powerful economic factor. Based on a specific example, we will consider what influence the potential of culture and cultural heritage can have on the economic development of a specific city, and under the conditions of sustainable development, of the country and the country.

სოციალური მედიის როლი კრიზისულ კომუნიკაციაში - პროფესიული მედიის გამოწვევა

ხათუნა კაჭარავა

კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის სოციალურ და ჰუმანიტარულ
მეცნიერებათა ფაკულტეტის პროფესორი

ფატი მამიაშვილი

კრიზისული კომუნიკაციის მკვლევარი, კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის
სოციალურ და ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის მასობრივი
კომუნიკაციის სადოქტორო საგანმანათლებლო პროგრამის დოქტორანტი

DOI: <https://doi.org/10.52340/gbsab.2024.51.14>

საკვანძო სიტყვები: კრიზისული კომუნიკაცია, სოციალური მედია, პროფესიული მედია, კლასიკური მედია, BBC

შესავალი:

გავრცელებული მითი, რომლის მიხედვით კრიზისული კომუნიკაცია მოიცავს მხოლოდ მედიასთან ურთიერთობას (Zaremba, 2015), არ შეესაბამება რეალობას, რადგან: პროფესიული მედია კრიზისული კომუნიკაციის გავლენიანი მოთამაშე და დაინტერესებული მხარეა, მას შეუძლია სწრაფად გაავრცელოს გზავნილები მასობრივი აუდიტორიისთვის და გახდეს კრიზისში მყოფი ორგანიზაციის ღირსეული მოკავშირე, თუმცა კრიზისულ კომუნიკაციაში ის არ არის ერთადერთი აუდიტორია, რადგან ასევე მნიშვნელოვანია სხვა აქტორებიც - თანამშრომლები, კონკურენტები, მომხმარებლები და სოციალური მედიის ვირტუალური საზოგადოება. ასევე არსებობს რისკი, რომ „ცუდ სიტუაციაში“ „კარგი პრესის“ შექმნა ნეგატიურად აისახება კრიზისის შედეგებსა და ზოგადად, გარემოზე (Zaremba, 2015, pp. 37-40).

რა როლი აქვს კრიზისულ კომუნიკაციაში პროფესიულ მედიას და როგორ ზემოქმედებს მასზე სოციალური მედიის რესურსები? - აღნიშნული საკითხის შეფასებამდე მოკლედ შევაჯამოთ კრიზისულ კომუნიკაციაში კრიზისისა და კომუნიკაციის კონცეფციები:

კრიზისულ კომუნიკაციაში კრიზისის განისაზღვრება, როგორც არაპროგნოზირებადი მოვლენა, რომელმაც შეიძლება გამოიწვიოს დაინტერესებული მხარეების მოლოდინის რღვევა (Coombs, 2007). ამასთან, კრიზისი ან კრიზისის საფრთხე ქმნის ინფორმაციის მოთხოვნილებას. ინფორმაციის შეგროვება, დამუშავება და გაზიარება კი მხოლოდ კომუნიკაციის საშუალებით ხდება.

ამდენად, კრიზისულ კომუნიკაციაში კომუნიკაცია არის კრიზისის მართვის არსი (Coombs & Holladay, 2010) და „თანამშრომლობის ინსტრუმენტი“, რომელსაც შეტყობინების გამგზავნიც და მიმღებიც სხვადასხვა მიზნის მისაღწევად, პრობლემების გადასაჭრელად, სხვებზე გავლენის მოხდენისა და მოქმედებების კოორდინაციისთვის იყენებენ (Sellnow, Seeger, 2013, p. 12). კომუნიკაცია, როგორც ცოდნისა და აზროვნების გზა გამგზავნიდან ადრესატამდე ფილტრაციას ან ინტერპრეტაციას განიცდის მასობრივი კომუნიკაციის საშუალებების გავლით. ამიტომაცაა, რომ საზოგადოებრივი

ევოლუციის კომუნიკაციურ ცვლილებებში სწორედ პროფესიულ მედიას აქვს უდიდესი და გარდამტეხი როლი.

დისკუსია:

წარმოვიდგინოთ საზოგადოება, სადაც არ არსებობდა მედია და ყველა კომუნიკაცია ინტერპერსონალური იყო. ყველაფერი, რის გაგებაც ადამიანებს სურდათ ან სჭირდებოდათ, მათ შორის ახალი ამბები, ხუმრობები, მოთხრობები და სიმღერებიც კი - მხოლოდ ინდივიდებს შორის პირდაპირი კომუნიკაციით იყო ხელმისაწვდომი. ამ გადმოსახედიდან, ეს ისეთივე ძნელად წარმოსადგენი რეალობაა, როგორც წარმოსახვითი საზოგადოების საპირისპირო ტიპი, რომელშიც მხოლოდ მასობრივი მედიის საშუალებები იარსებებდა და არა - პირისპირ კომუნიკაცია (Wright, 1974, pp. 199-200), რადგან:

მედია - ეს არის კულტურული მეხსიერება (მოგონებები) აწმყოში. ის, რაც ჩვენ ვიცით სამყაროსა და საზოგადოების შესახებ, ვიცით მასმედიისგან. მედიის მიერ გავრცელებული ინფორმაცია, წყაროების სანდოობასთან დაკავშირებული ეჭვების არსებობის მიუხედავად, გამოყენებული უნდა იქნას, როგორც როგორც საწყისი (Luhmann, 2000). სწორედ „დიდი მასშტაბის კომუნიკაციურმა ქსელებმა“ ანუ ტექნოლოგიურმა ევოლუციამ გამოწვია ცვლილებები ვერბალურ და წერილობით კომუნიკაციაში და წარმოშვა მსოფლიო საზოგადოების პირმშო - მასობრივი კომუნიკაცია.

დროთა განმავლობაში, ინფორმაციული საზოგადოების ცნობიერებასა და ქცევაზე მედიის გავლენა იმდენად გაიზარდა, რომ კრიზისში მყოფი ინსტიტუციები მიიღებდნენ ჯერ - პრესის, მოგვიანებით კი - რადიოსა და ტელევიზიისკენ თანამშრომლობის, თანამოაზრობისა და მხარდაჭერის მოტივით. მედია ყოველთვის იყო გავლენიანი პარტნიორი ანოპონენტი კრიზისულ კომუნიკაციაში, თუმცა მსოფლიო საზოგადოებისკენ გადადგმულ „უდიდეს ნახტომს“ მოჰყვა თავად კომუნიკაციის სფეროში მომხდარი ცვლილებები - თანამედროვე მედიას ტექნოლოგიებმა ნებისმიერი რაოდენობის მიმღების არსებობისა და სწრაფი უკუკავშირის შესაძლებლობა მისცა, რის გამოც გაჩნდა ტერმინები „ძველი“ და „ახალი“ მედია.

„ახალ მედიას“ „ძველისგან“ განასხვავებს მულტიმედიური კონტენტის, მანუელ კასტელის შეფასებით, ინტერნეტზე დაფუძნებულმა კომუნიკაციამ მოახდინა ბექდური მედიის, ტელევიზიებისა და რადიოინდუსტრიის „ნიუსრუმების“ ტრანსფორმაცია, ნებისმიერი სახის ინფორმაციის ციფრულად გარდაქმნის აუცილებლობის გამო. ციფრული ტექნოლოგიების გავლენით მივიღეთ „მასობრივი თვითკომუნიკაცია“, ანუ ღია რესურსების წვდომაზე დამყარებული პროგრამული უზრუნველყოფა და მრავალფორმიანი ციფრული კონტენტი, რომელსაც მარტივად ჩამოტვირთვის, დაფორმატებისა და უკაბელო ქსელებით გავრცელების ფუნქცია აქვს (ბერძენიშვილი, 2019, გვ. 303). მულტიმედია კონგლომერატების საჯაროობის სტრატეგიები კი მიმართულია მათი მიმდინარე პროდუქტების მაქსიმალური ყურადღების მიქცევისკენ - რაც შეიძლება მეტ მედიაში და მრავალი ფორმით - ინტერვიუების, ახალი ამბების, ფოტოების, სტუმრების ბლოკით, სოციალური მედიის საიტებით და ა.შ (McQuail, 2010, გვ. 65).

თანამედროვე საინფორმაციო მედია მუშაობს მრავალ პლატფორმაზე, ხოლო ახალი ამბებისა და ინფორმაციის წარმოება და გავრცელება შესაძლებელია მთელ მსოფლიოში სწრაფი ტემპით, რაც ქმნის იმის შესაძლებლობას, რომ „ადგილობრივი“ ამბავი გლობალური გახდეს. ეს ასევე ნიშნავს ძველი გამონათქვამის - today's newspaper is tomorrow's fish and chip wrapper - დასასრულს, რადგან, ერთი მხრივ, მედიის

კონტენტი არქივდება ციფრულ სივრცეში, ახალი ამბების ვებსაიტებიდან Google-სა და ბლოგებში (Sheehan & Quinn-Allan, 2015) და მეორეს მხრივ, სიახლეები, რომლებიც დღეს აქტუალური და მნიშვნელოვანია, ხვალ შეიძლება უსარგებლო და სწრაფად დავიწყებადი გახდეს ინფორმაციის სისწრაფისა და სიჭარბის გამო.

ამდენად, როცა ნებისმიერი მედიასაშუალებების კონტენტი ციფრულია, როცა წაიშალა ზღვარი ტრადიციულსა და ონლაინ მედიუმს შორის, პროფესიულ მედიას შეგვიძლია ვუწოდოთ კლასიკური მედია, რომლის კონკურენტი არის სოციალური მედია (ვებგვერდებისა და აპლიკაციების ერთობლიობა - ფოკუსირებული კომუნიკაციაზე, საზოგადოებრივ მოსაზრებებზე, ინტერაქციაზე, კონტენტის გაზიარებასა და კოლაბორაციაზე).

მთავარი გამოწვევა, რომელიც სოციალურმა მედიამ კლასიკურ მედიას შეუქმნა, არის ინფორმაციის სისწრაფე, კომუნიკაციის ორმხრივობა, ინტერაქცია. ციფრული მედიის მომხმარებელი გადაიქცა ინფორმაციის პასიური მიმღებიდან აქტიურ მოთამაშედ, რომელსაც სურს არა მხოლოდ თვალყური ადევნოს ინფორმაციის ნაკადებს, არამედ ჩაერთოს და მონაწილეობა მიიღოს კრიზისული კომუნიკაციის პროცესებშიც.

სოციალური მედიის გავლენით, კლასიკური მედიის ნდობა თანდათან მცირდება, რაც დასტურდება არაერთი კვლევით. გლობალური საკომუნიკაციო ჰოლდინგის - Edelman Trust Barometer-ის 2017 წლის მონაცემებით, აშშ-ის მოსახლეობის 64%-ისთვის გაჟონილი ინფორმაცია უფრო დამაჯერებელი იყო, ვიდრე მედიის განცხადებები. Trust Barometer-ის შედეგებმა ასევე აჩვენა, რომ გამოკითხულთა 68% კომპანიის მიერ გავრცელებულ ინფორმაციაზე მეტად სოციალურ მედიას ენდობოდა (Edelman, 2017). 2023 წლის მონაცემებით კი, 26 ქვეყანაში ჩატარებული გამოკითხვის შედეგად, მთავრობებს (50%) უნდობლობას უცხადებს 16 ქვეყნის მოსახლეობა, მათ შორის აშშ (42%), დიდი ბრიტანეთი (37 %), იაპონია (33%) და არგენტინა (20%). მედიას (50%) უნდობლობა აქვს 28 ქვეყნიდან 15-ში, მათ შორის გერმანიაში (47 %), აშშ-ში (43 %), ავსტრალიაში (38 %) და სამხრეთ კორეაში (27 %) (Edelman, 2023).

აღნიშნულ ტენდენციას ჰოლდინგი განიხილავს კრიზისული კომუნიკაციის საფრთხედ და ხაზს უსვამს საგანგაშო ტენდენციას - სისტემისადმი რწმენის აბსოლუტურ ნაკლებობას. ნდობის ბარომეტრის მიხედვით, იმ ოთხ ინსტიტუციურ საყრდენს შორის - მთავრობა, ბიზნესი, მედია და სამოქალაქო სექტორი) ყველაზე დაბალი სანდობით სწორედ მედია გამოირჩევა, რის გამოც Edelman Trust Barometer-მა დასვა მთავარი შეკითხვა: თუ ადამიანები ნაკლებად ენდობიან ორგანიზაციებს ჩვეულებრივი საქმიანობის დროს, როგორ დაუჯერებენ მაშინ, როცა საქმე შეეხება კრიზისს, ანუ მაშინ როცა „რადაც არასწორედ მოხდება“?

კრიზისის დროს მედიის, როგორც დაინტერესებული მხარის ქცევა არის კრიზისული კომუნიკაციის მკვლევრების დაკვირვების საგანი. მაგალითად, ახალი ამბების მედია (News media) ჩვეულებრივ, „მშვიდობიან“ დროს, კომუნიკაციაზე პასუხისმგებელ პირებს - PR მენეჯერებს თუ მარკეტოლოგებს უჭირთ კლასიკური მედიის ყურადღების მიქცევა, ხოლო კრიზისის დროს - პირიქით, მედია თავად პოულობს საკონტაქტო პირებს, რადგან „ცუდი ამბები“ კარგად იყიდება და ეს ყოველთვის ასე იყო (Fearn-Banks, 2007, p. 17).

სწორედ აქ ვლინდება კრიზისული კომუნიკატორების როლი. კრიზისის მართვის გუნდმა (CMT) უნდა იცოდეს ინფორმაციის შეგროვებასთან, ცოდნის შექმნასა და მართვასთან დაკავშირებული პრობლემების შესახებ და განახორციელოს შესაბამისი ქმედებები, რაც, პირველ რიგში, მოიცავს განცხადებებს მედიისთვის, რადგან მედია ყველაზე მეტად ახდენს ზეწოლას ორგანიზაციაზე კრიზისული ინფორმაციის

მისაღებად (Coombs, 2019, p. 107).

მთლიანობაში, მედიაში იძლევა განვიხილოთ, როგორც წარმოება, საზოგადოებრივი სამსახური და აგრეთვე პოლიტიკური ინსტიტუტი (ბერტრანი, 2004, გვ. 9). კლასიკური მედია, ერთის მხრივ, წარმოადგენს კრიზისული კომუნიკაციის ანგარიშგასაწევ, გავლენიან მოთამაშეს და დაინტერესებულ მხარეს, მაგრამ ამავდროულად, არის ბიზნესსამყაროს ნაწილი და შესაბამისად, დგას პოტენციური კრიზისის რისკის წინაშე. BBC-ის 2012 წლის გახმაურებული „ჯიმი სევილის საქმის“ მაგალითზე შევაფასებთ, როგორ იქცევა მედია, როცა თავად აღმოჩნდება კრიზისში.

ჯიმი სევილი, BBC-ის გამორჩეული სახე, ცნობილი ფილანტროპი და პოპულარული გადაცემების წამყვანი 2011 წლის ოქტომბერში, 84 წლის ასაკში გარდაიცვალა. სევილი, გარდა იმისა, რომ სარგებლობდა უსაზღვრო პოპულარობით, ასევე მეგობრობდა სამეფო ოჯახთან, გავლენიან პოლიტიკებსა და შოუბიზნესის ვარსკვლავებთან. ქველმოქმედებაში შეტანილი წვლილისთვის 1990 წელს რაინდის წოდებაც მიენიჭა (Nikolova, 2018, გვ. 119).

სევილის გარდაცვალებას მოჰყვა ყველაზე დიდი კრიზისი BBC-ის კორპორაციის ისტორიაში (Aust & Holloway, 2014). 2012 წლის ოქტომბერში ბრიტანულ ტელეწამყვანს ბრალი დასდეს პედოფილიაში. გამოძიებამ გამოავლინა ბავშვებსა და მოზარდებზე ძალადობის ფაქტები არა მარტო საავადმყოფოებში, სადაც სევილი საქველმოქმედო საქმიანობას ეწეოდა, არამედ BBC-ის შენობაშიც, სადაც ის 40 წლის განმავლობაში მუშაობდა (Shipp, 2015).

სევილის გარდაცვალების შემდეგ, BBC-ის გადაცემა Newsnight-მა ცნობილი წამყვანის პედოფილურ მიდრეკილებებთან დაკავშირებით გამოძიება დაიწყო, თუმცა მალევე შეწყვიტა, სარედაქციოო საბჭოს გადაწყვეტილებით, რამაც კიდევ უფრო გაამყარა ეჭვები, რომ გავლენიანი კორპორაცია და სიმართლეს მალავდა. ამის საფუძველს ნამდვილად ქმნიდა თავად ჯიმი სევილის ავტობიოგრაფიული წიგნი - *As It Happens* („როგორც ეს ხდება“), სადაც ავტორი დაუფარავად აღწერდა არასრულწლოვნებთან გართობის შემთხვევებს.

BBC-ის ქმედებები შეფასდა ბენოიტის „იმიჯის აღდგენის თეორიის“ მიხედვით, რამაც დაადასტურა, რომ „სევილის საქმესაც“ ახასიათებს ხუთი ეტაპი: უარყოფა, პასუხისმგებლობის თავიდან აცილება, შეურაცხყოფის შემცირება, მაკორექტირებელი ქმედება, მორტიფიკაცია. BBC შეეცადა „სევილის საქმის“ სხვა თემით გადაფარვას, რის შედეგადაც მიიღო სამმაგი კრიზისი: Newsnight-ის სკანდალი გამოიწვია სევილის შესახებ გამოძიების შეწყვეტამ (2011) და თითქმის იმავდროულად, BBC-იმ იმავე Newsnight-ის ეთერში პედოფილიაში უსაფუძვლოდ დაადანაშაულა ცნობილი კონსერვატორი. მკვლევართა შეფასებით, ლორდ მაკალპაინის სკანდალის შექმნით BBC-ის სურდა საზოგადოების ყურადღების გადატანა (Zheng, 2018).

BBC-იმ „ჟურნალისტურ წარუმატებლობაში“ დაადანაშაულა საკუთარი მენეჯერები, რედაქტორები და ჟურნალისტები, კრიზისულ სიტუაციაში ფაქტების გადამოწმების, გამჭვირვალობისა და პასუხისმგებლობის ნაკლებობის მოტივით, რაც შეფასდა, როგორც ორგანიზაციული პასუხისმგებლობის თავიდან აცილება - BBC-იმ „გასწირა“ თანამშრომლები და ჟურნალისტური სტანდარტები კორპორატიული რეპუტაციის შესანარჩუნებლად (Nikolova, 2018, გვ. 221).

როგორი იყო BBC-ის საპასუხო რეაგირება, ანუ ღიაობისა და გამჭვირვალობისკენ გადადგმული ნაბიჯი? BBC-იმ გამოაქვეყნა ე.წ Q&A კითხვა-პასუხის ფორმები კრიზისის დაწყებისა და განვითარების შესახებ, რითაც აუდიტორიას აცნობა არსებული ხარვეზების შესახებ. სევილის სკანდალი გახდა არაერთი კვლევის მიზეზი კრიზისული კომუნიკაციის კუთხით:

YouGov-მ, ლონდონის საერთაშორისო კვლევითი მონაცემებისა და ანალიტიკურმა ჯგუფმა, გამოაქვეყნა THE SUN-ის დაკვეთით ჩატარებული გამოკითხვის შედეგები 10 ბრიტანელიდან 7 ფიქრობდა, რომ BBC-იმ დამალა ჯიმი სევილის ძალადობრივი ქმედებები. 32%-მა თქვა, რომ BBC-ის მიმართ ნდობა შემცირდა, ხოლო 41% -მა აღნიშნა, რომ კვლავ ენდობოდა BBC-ის (MacLeod, 2012);

BBC-ის კრიზისული სიტუაცია შემოწმდა გიუნტერ ბენტელეს შკალის (Gunther Bentele's high) ნდობის ღირებულებების პრიზმით, რამაც გამოავლინა BBC-ისადმი ნდობის დაბალი მაჩვენებლები - კომპეტენციის, კომუნიკაციის, საჯარო ანგარიშვალდებულებისა და უტილიტარული ეთიკური პრაქტიკის ნაკლებობა. ხოლო კორპორაციის ნდობის აღდგენა მოხდა ეტაპობრივად - მენეჯმენტში საკადრო ცვლილებებით, კომუნიკაციის გამჭვირვალობით, საჯარო ინფორმაციაზე თავისუფალი წვდომისა და დოკუმენტაციის ვებგვერდზე ატვირთვით (Nikolova, 2018, გვ. 120);

BBC კრიზისი ასევე გახდა კარგი გაკვეთილი PR და მარკეტინგის სპეციალისტებისთვის, კრიზისულ სიტუაციებში მედიასა და ჟურნალისტებთან მუშაობის ტაქტიკის ანალიზის მხრივ. კვლევებმა დაადასტურა, რომ მედიასთან კომუნიკაციის ხუთი ძირითადი პრინციპი (5Fs - fast, factual, fair, frank, friendly) ეფექტურად მუშაობს კრიზისულ სიტუაციებშიც. შესაბამისად, კრიზისში მყოფი ორგანიზაცია მედიასთან კომუნიკაციის პროცესში უნდა იყოს სწრაფი, ფაქტობრივი, სამართლიანი, გულწრფელი და მეგობრული.

BBC-ის კრიზისმა დაადასტურა, რომ აუცილებელია კორპორაციებმა სტრატეგიულ დოკუმენტებში გაითვალისწინონ კრიზისის პრევენციისა და რისკების შეფასების მიდგომები. მნიშვნელოვანია, რომ კომუნიკაციის მართვის სტრატეგია არ ეყრდნობოდეს მხოლოდ მზა კრიზისულ გეგმებს და მორგებული იყოს უშუალოდ ორგანიზაციის კულტურაზე. ამასთან, ნდობის შენარჩუნება კომპანიისთვის უნდა იყოს ერთ-ერთი მთავარი მიზანი კრიზისის დასაწყისიდანვე, რადგან ნდობის საკითხი შეიძლება ჩაითვალოს არამატერიალურ კორპორატიულ კაპიტალად იმისთვის, რომ შენარჩუნდეს კომპანიის ლეგიტიმაცია საზოგადოებაში.

როგორი იყო სოციალური მედიის როლი სევილის სკანდალის გაშუქებისას? - პროფესიულ მედიაში გამოქვეყნებულმა მასალებმა საშუალება მისცა სოციალური მედიის პლატფორმებს გაეგრძელებინათ სევილის შესახებ ძველი ჟორები და ბრალდებები, რაც თავის მხრივ, კლასიკურმა მედიამ გამოიყენა თავისსავე პროფესიულ საქმიანობაში.

იმის გათვალისწინებით, რომ მედიაკრიზისები იშვიათად არის გამოკვლეული, BBC-ის კრიზისული კომუნიკაციიდან მიღებული გაკვეთილები საფუძვლად დაედო რეკომენდაციებს, როგორ უნდა განახორციელოს მედიაორგანიზაციამ კრიზისის მართვის გეგმა (Zheng, 2018).

BBC-ის ისტორიიდან მიღებული გაკვეთილები, როგორც რეკომენდაციები:

მედიაორგანიზაციას, როგორც ნებისმიერ კომპანიას, უნდა გააჩნდეს სამოქმედო გეგმა და პოლიტიკის დოკუმენტი, რომელსაც ის კრიზისში ეფექტურად გამოიყენებს;

მედიაკრიზისს, როგორც ბიზნესკრიზისების შემთხვევაში, ახასიათებს დამალვის, პასუხისმგებლობის თავიდან აცილების, გადაბრალების, ბოდიშის მოხდის და აღიარების ეტაპები, რომელთა შერბილება შესაძლებელია კრიზისული კომუნიკაციის თეორიებზე დაყრდნობით და შიდა სტრატეგიული დოკუმენტების შემუშავებით, რომელიც მორგებული უნდა იყოს ორგანიზაციულ კულტურაზე;

კრიზისები მწიფდება ბევრად ადრე, ვიდრე ის საჯაროდ გახდება ცნობილი. არასათანადო ან დაგვიანებული რეაგირების შემთხვევაში კი იზრდება სხვა

კრიზისების გაცოცხლების რისკები;

მედიაკრიზისი ხანგრძლივი პროცესია, რადგან ამ კრიზისის გმირი ხშირად ამავე მედიის კულტურული მეხსიერებისა და არქივის ნაწილია;

კრიზისის დროს მკვეთრად ეცემა კომპანიის იმიჯი, რაც დასტურდება კვლევებით და რეიტინგის შედეგების ანალიზით;

სოციალური მედია გავლენას ახდენს კრიზისის გაღვივებაზე, რადგან კლასიკური მედიის მიერ სოციალურ ქსელში გადატანილი ინფორმაცია ერთგვარი ანკესია ამბის უფრო მეტი დეტალის მოსაპოვებლად, რომლის ანარეკლიც ხშირად ისევ მედიაპროდუქტებში გვხვდება.

დასკვნა:

მედიაკრიზისის ბიზნესკრიზისებისგან განასხვავებს ვიზუალური და კულტურული მეხსიერება, საარქივო მასალები და მაყურებლის ემოცია. მედიაკრიზისის შემფასებელი - მკითხველი, მაყურებელი, მსმენელი ამავდროულად სოციალური მედიის მომხმარებელია და შესაბამისად, აქვს შესაძლებლობა, ყოველთვის გააცოცხლოს და განსჯის საგანი გახადოს ძველი კრიზისები.

ჯიმი სევილის სახელის სრულად განდევნა BBC-ის ვიზუალური მეხსიერებიდან შეუძლებელია, რადგან ის, მისი შემოქმედებითი საქმიანობის გამო, ყოველთვის დარჩება იმ მაყურებლის მოგონებებში, რომლებსაც ჰქონდათ ტელეწამყვანთან მკაფიო ემოციური კავშირი (ჯერ კიდევ 70-იან წლებში ჯიმი სევილის ჰყავდა 19 მლნ-იანი აუდიტორია). ამიტომ საარქივო მასალების განმეორებით ჩვენება ყოველ ჯერზე გააცოცხლებს კრიზისს. ამდენად, კრიზისი არ მთავრდება მაშინ, როცა პრობლემები თითქმის დაძლეულია. ციფრული პლატფორმები არის მთავარი სივრცე, სადაც ნებისმიერ დროს შესაძლებელია ძველი კრიზისების განახლება, ინტერპრეტირება და განმეორებადი კრიზისების საფრთხეების გაჩენა.

კრიზისული კომუნიკაცია მუდმივად მიმდინარე პროცესია, რადგან არ არსებობს განვლილი რისკი, რომელიც პოსტკრიზისში თავს არ შეგვახსენებს. რადგან ტექნოლოგია მხოლოდ ტექნოლოგიაა. იცვლება ინსტრუმენტები. ვითარდება ქსელები, იზრდება კონტენტის გამავრცელებელი მედიუმების რაოდენობა და სოციალური მედიის მომხმარებლის ქცევაც განიცდის ადაპტაციას (Solis, 2021). დიახ, ასეთია ციფრული კომუნიკაციების მომავალი, რომელშიც ჩვენ უკვე ვცხოვრობთ.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. Aust, R., & Holloway, R. (2014). Online reactions to institutional crises: BBC Online and the aftermath of Jimmy Savile.
2. Coombs, T. W. (2007). Protecting Organization Reputations During a Crisis: The Development and Application of Situational Crisis Communication Theory. *Corporate Reputation Review*, Vol. 10, 3,, 163–176.
3. Coombs, T. W. (2019). *Ongoing crisis communication - planning, managing, and responding*, fifth edition. london: SAGE publishing Ltd.
4. Coombs, T. W., & Holladay, S. I. (2010). *The Handbook of Crisis Communication*. John Wiley & Sons Ltd.
5. Edelman. (2017 წლის 24 march). მოპოვებული www.edelman.com: <https://www.edelman.com/post/trust-barometer-crisis-communications-დან>
6. Edelman. (2023 წლის 15 iahnuary). მოპოვებული www.edelman.com: <https://www.>

- edelman.com/news-awards/2023-edelman-trust-barometer-დან
7. Fearn-Banks, K. (2007). *Crisis Communications - A Casebook Approach*, Third Edition. Washington, USA: University of Washington,;
 8. Luhmann, N. (2000). *The Reality of the Mass Media*. (K. Cross, რედ.) California: Stanford University Press.
 9. MacLeod, H. (2012 წლის 29 october). YouGov. მოპოვებული <https://yougov.co.uk>: <https://yougov.co.uk/politics/articles/4650-bbcs-handling-savile-case-დან>
 10. McQuail, D. (2010). *McQuail's MassCommunication Theory*. SAGE Publications Ltd.
 11. Nikolova, M. (2018). *Crisis PR and Media: PR Tactics for Communication with Journalists and Media*. A. Dytman-Stasieńko, & A. Węglińska-ში, *BIG DATA - Digital Marketing and Trendwatching* (გვ. 107-123). Wrocław: National Center for Research and Development,.
 12. Sellnow, Seeger, T. L. (2013). *Theorising crisis communication*. John Wiley & Sons.
 13. Sheehan, M., & Quinn-Allan, D. (2015). *Crisis Communication in a Digital World*. Cambridge University Press.
 14. Shipp, S. P. (2015). *Crisis Communication in an International Organization: An Investigation of the BBC's Reputation in the Aftermath of the Savile Scandal*.
 15. Solis, B. (2021 წლის 14 november). *Social Media Is About Sociology And Psychology Not Technology*. მოპოვებული https://www.briansolis.com/?s=social+media&post_type=post&search_button=Search-დან
 16. Wright, C. R. (1974). *Functional analysis and mass communication revisited. The uses of mass communications*, 197-212.
 17. Zaremba, A. (2015). *Crisis Communication theory and practice*. New York: Taylor & Francis.
 18. Zheng, Y. (2018). *Crisis Management at the BBC in Light of the Savile, Newsnight and MacAlpine Allegations*. 2nd International Conference on Economics and Management, Education, Humanities and Social Sciences (EMEHSS 2018) (გვ. 339-342). *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, volume 151.
 19. ბერტრანი, კ.ჟ. (2004). მედია ეთიკა და ანგარიშვალდებულების სისტემები. საქართველო: თავისუფლების ინსტიტუტი.
 20. ბერძენიშვილი, ა. (2019). „თანამედროვე სოციალური თეორიები“. ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა.

რეზიუმე

ოთხი მთავარი საყრდენი აქვს კრიზისულ კომუნიკაციას - კრიზისი, კომუნიკაცია, სოციალური მედია და მედია. კრიზისულ კომუნიკაციაში პროფესიულ მედიას აქვს უდიდესი წვლილი არა მხოლოდ იმიტომ, რომ თავად „მედიუმია შეტყობინება“ ან „ჩვენი საზოგადოების კულტურული მეხსიერება“! მნიშვნელობა არ აქვს, გვჯერა თუ არა პროფესიული მედიის მიერ შემოთავაზებული რეალობის (რომელიც ხშირად მხოლოდ ვარაუდებზეა დაფუძნებული), ის არის ყველაზე ძლიერი და გავლენიანი კომუნიკაციის ინსტრუმენტი, რომელსაც აქვს ბერკეტი, დააბალანსოს სოციალური მედიის ძალაუფლება.

ამ გადმოსახედიდან, როცა ნებისმიერი საინფორმაციო საშუალება მულტიმედიურ კონტენტს მოიცავს, სტატიაში საინფორმაციო საშუალებები მოხსენიებულია, როგორც „კლასიკური მედია“. კლასიკური მედია კრიზისულ

კომუნიკაციაში არ არის მხოლოდ დაინტერესებული მხარე, ის ბიზნესსამყაროს ნაწილია და კრიზისები მისთვისაც გარდაუვალია. როგორ იქცევა მედია კრიზისში? - ამის საილუსტრაციოდ სტატიაში განხილულია BBC-ის 2012 წლის „სევილის საქმე“ და შეფასებულია მედიაკრიზისის თავისებურებები.

მაგრამ მხოლოდ კლასიკურ (პროფესიულ) მედიასთან ეფექტური ურთიერთობა არ განსაზღვრავს კრიზისული კომუნიკაციის წარმატებას. კომუნიკაციის ორმხრივობამ სოციალური ქსელების მომხმარებლები ინფორმაციის პასიური მიმღებებიდან კრიზისული კომუნიკაციის დამკვირვებლებად და მონაწილეებად აქცია. ამიტომაც მნიშვნელოვანია შიდა და გარე კომუნიკაციის კომპლექსური მიდგომის საჭიროება თანამშრომლებთან, უშუალოდ მომხმარებლებთან, პარტნიორებთან, სხვა დაინტერესებულ მხარეებსა და ციფრულ აუდიტორიასთან.

THE ROLE OF SOCIAL MEDIA IN CRISIS COMMUNICATION - CHALLENGES OF PROFESSIONAL MEDIA

Khatuna Kacharava

Professor of the Faculty of Social and Humanities, of the Caucasus International
University

Pati Mamiashvili

Crisis Communication researcher, doctoral student of the mass communication
doctoral educational program of the Faculty of Social and Humanities of the Caucasus
International University

RESUME

There are four main pillars of crisis communication - crisis, communication, social media and media. The greatest contribution of professional media in crisis communication is not only because “the medium is the message” or “the cultural memory of our society”! It doesn’t matter if we believe the reality offered by the professional media (which is often based on assumptions), it is the most powerful and influential communication tool that has the leverage to balance the power of social media.

From this perspective, when any media includes multimedia content, the article refers to the media as “classical media”. Classical media is not only an interested party in crisis communication, it is part of the business world and crises are inevitable for it. How does the media behave in a crisis? - To illustrate this, the article discusses the BBC’s 2012 “Savile Case” and evaluates the features of the media crisis.

But effective communication with Classican (professional) media alone does not determine the success of crisis communication. The reciprocity of communication has turned users of social networks from passive recipients of information into observers and participants of crisis communication. Therefore, the paper discusses the need for a complex approach to internal and external communication with employees, direct customers, partners, other stakeholders and the digital audience itself.

Keywords: Crisis Communication, Social media, Professional media, Classical media, BBC

STYLISTICS AND CONTEMPORARY FICTION

Ekaterine Maruashvili

Georgian State teaching university

Of physical education and sport

Affiliated professor

Doctor of Philology

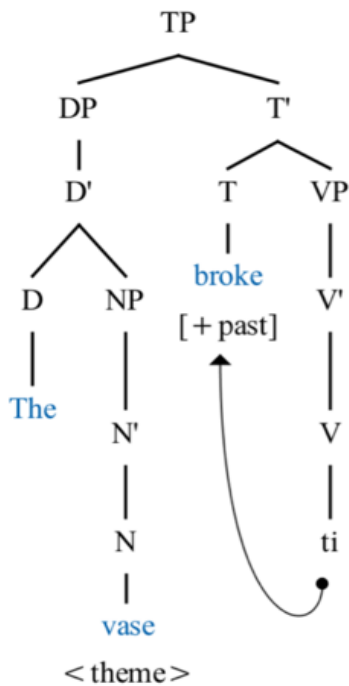
DOI: <https://doi.org/10.52340/gbsab.2024.51.04>

Keywords: Synchrony, diachrony, etymology, language evolution, comparative and reconstructive linguistics.

The key difference between synchronic and diachronic linguistics lies in the viewpoint used to analyse these two branches of linguistics. Synchronic linguistics, also known as descriptive linguistics, is the study of language at any given point in time while diachronic linguistics is the study of language through different periods in history.

Synchronic linguistics and diachronic linguistics are two main divisions of linguistics. The Swiss linguist Ferdinand de Saussure introduced these two branches of linguistics in his *Course in General Linguistics* (1916). Overall, synchrony and diachrony refer to a language state and to an evolutionary phase of language. Synchronic linguistics, also known as descriptive linguistics, is the study of language at any given point in time, usually at present. However, this point in time can also be a specific point in the past. Thus, this branch of linguistics attempts to study the function of language without reference to earlier or later stages. This field analyses and describes how language is actually used by a group of people in a speech community. Thus, involves analysing grammar, classification, and arrangement of the features of a language. Synchronic linguistics is the study of language at any given point in time while diachronic linguistics is the study of language through different periods in history. Thus, the main difference between synchronic and diachronic linguistics is their focus or viewpoint of study. Diachronic linguistics is concerned with language evolution while synchronic linguistics is not. Moreover, the latter focuses on subjects such as comparative linguistics, etymology and language evolution while the former focuses on grammar, classification, and arrangement of the features of a language. The difference between synchronic and diachronic linguistics depends on their focus of study. This is because the former looks at language at a given period of time while the latter looks at language through various periods in history. However, both branches are important in order to study a language properly.

Unlike diachronic linguistics, it does not focus on the historical development of language or language evolution. Ferdinand de Saussure introduced the concept of synchronic linguistics at the beginning of the twentieth century. What is Diachronic Linguistics? Diachronic linguistics basically refers to the study of language through different periods in history. Thus, it studies the historical development of language through different periods of time. This branch of linguistics is the diachronic linguistics. Main concerns of diachronic linguistics are as follows: Describing and accounting for observed changes in particular languages reconstructing the pre-history of languages and determining their connection, grouping them into language families Developing general theories about how and why language changes describing the history of speech communities studying the history of words.

Synchrony and diachrony are two complementary viewpoints in linguistic analysis. A synchronic approach (from Ancient Greek: συν- “together” and χρόνος “time”) considers a language at a moment in time without taking its history into account. Synchronic linguistics aims at describing a language at a specific point of time, often the present. In contrast, a diachronic (from δια- “through” and χρόνος “time”) approach, as in historical linguistics, considers the development and evolution of a language through history.

For example, the study of Middle English - when the subject is temporally limited to a sufficiently homogeneous form - is synchronic focusing on understanding how a given stage in the history of English functions as a whole. The diachronic approach, by contrast, studies language change by comparing the different stages. The terms synchrony and diachrony are often associated with historical linguist Ferdinand de Saussure, who considered the synchronic

perspective as systematic but argued that language change is too unpredictable to be considered a system.

The concepts were theorized by the Swiss linguist Ferdinand de Saussure, professor of general linguistics in Geneva from 1896 to 1911, and appeared in writing in his posthumous *Course in General Linguistics* published in 1916.

Saussure’s teachers in historical-comparative and reconstructive linguistics such as Georg Curtius advocated the neo-grammarians’ manifesto according to which linguistic change is based on absolute laws. Thus, it was argued that ancient languages without surviving data could be reconstructed limitlessly after the discovery of such laws. In contradiction to his predecessors, Saussure demonstrated with multiple examples in his *Course* that such alleged laws are too unreliable to allow reconstructions far beyond the empirical data. Therefore, in Saussure’s view, language change (diachrony) does not form a system. By contrast, each synchronic stage is held together by a systemic equilibrium based on the interconnectedness of meaning and form. To understand why a language has the forms it has at a given stage, both the diachronic and the synchronic dimension must be considered.

Saussure likewise rejected the idea of the Darwinian linguists August Schleicher and Max Müller, who considered languages as living organisms arguing that linguistics belongs to life sciences. Saussure illustrates the historical development of languages by way of his distinction between the synchronic and the diachronic perspective employing a metaphor of moving pictures. Even though objects on film appear to be moving, at a closer inspection, this turns out to be an illusion because each picture is static (‘synchronic’) and there is nothing between the pictures except a lifeless frame. In a similar manner, the “life” of language - simply language change - consists of a series of static points, which are physically independent of the previous stage. In such a context, Saussure warns against the confusion of synchrony and diachrony expressing his concern that these could be not studied simultaneously.

Following the posthumous publication of Saussure’s *Course*, the separation of synchronic and diachronic linguistics became controversial and was rejected by structural linguists including Roman Jakobson and André Martinet, but was well-received by the generative grammarians, who

considered Saussure's statement as an overall rejection of the historical-comparative method. In American linguistics, Saussure became regarded as an opponent of historical linguistics. In 1979, Joseph Greenberg stated.

“One of the major developments of the last decade or so in linguistics has been a revived and apparently still expanding interest in historical linguistics (..) As a minimum, the strict separation of synchronic and diachronic studies - envisaged by Saussure, but never absolute in practice - is now widely rejected.”

By contrast, Mark Aronoff argues that Saussure rooted linguistic theory in synchronic states rather than diachrony breaking a 19th-century tradition of evolutionary explanation in linguistics.

A dualistic opposition between synchrony and diachrony has been carried over into philosophy and sociology, for instance by Roland Barthes and Jean-Paul Sartre. Jacques Lacan also used it for psychoanalysis. Prior to de Saussure, many similar concepts were also developed independently by Polish linguists Jan Baudouin de Courtenay and Mikołaj Kruszewski of the Kazan School, who used the terms statics and dynamics of language. In 1970 Eugenio Coşeriu, revisiting De Saussure's synchrony and diachrony distinction in the description of language, coined the terms diatonic, diastatic and diaphasic to describe linguistic variation. Synchronic linguistics, the study of a language at a given point in time. The time studied may be either the present or a particular point in the past; synchronic analyses can also be made of dead languages, such as Latin. Synchronic linguistics is contrasted with diachronic linguistics (or historical linguistics; q.v.), the study of a language over a period of time. In the 20th century, synchronic description has come to be regarded as prior to diachronic description; the latter presupposes that synchronic descriptions at various stages of the development of a language have already been carried out. Previously, linguists had placed emphasis on diachronic linguistics. The terminological distinction between synchronic and diachronic linguistics was first made by the Swiss linguist Ferdinand de Saussure (1857–1913). Style has been an object of study from ancient times. Aristotle, Cicero, Demetrius, and Quintilian treated style as the proper adornment of thought. In this view, which prevailed throughout the Renaissance period, devices of style can be catalogued. The essayist or orator is expected to frame his ideas with the help of model sentences and prescribed kinds of “figures” suitable to his mode of discourse. Modern stylistics uses the tools of formal linguistic analysis coupled with the methods of literary criticism; its goal is to try to isolate characteristic uses and functions of language and rhetoric rather than advance normative or prescriptive rules and patterns.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. Giacalone Ramat, Anna; Mauri, Caterina; Molinelli, Piera, eds. (2013). *Synchrony and Diachrony: A dynamic interface*. Philadelphia, Pennsylvania: John Benjamins North America. pp. 17, 18. ISBN 978-9027272072. Retrieved 3 April 2017.
2. Saussure, Ferdinand de. 1916. *Course in General Linguistics*.
3. Hammarström, Göran. 1982. *Diachrony in Synchrony* in (eds.) Maher, Bernhard and Koerner, *Papers from the 3rd international Conference on Historical Linguistics*. John Benjamins.
4. Greenberg, Joseph. 1979. *Rethinking Linguistics Diachronically*, *Language* Vol. 55, No. 2 (Jun., 1979), pp. 275-290.
5. Aronoff, Mark (2017). “20 Darwinism tested by the science of language”. In Bower; Horn; Zanuttini (eds.). *On Looking into Words (and beyond): Structures, Relations, Analyses*. SUNY Press. pp. 443–456. ISBN 978-3-946234-92-0. Retrieved 3 March 2020.

RESUME

Synchrony and diachrony are two different and complementary viewpoints in linguistic analysis. A synchronic approach considers a language without taking its history into account. The word is built on the Ancient Greek words 'syn' meaning 'with' and 'chrony' meaning 'time'. Synchronic linguistics aims at describing language rules at a specific point of time, even though they may have been different at an earlier stage of the language. A diachronic approach considers the development and evolution of a language through history. The word is built on the Ancient Greek words 'dia' meaning 'through' and 'chrony' meaning 'time'. Historical linguistics is typically a diachronic study. The concepts were theorized by the Swiss linguist Ferdinand de Saussure, Professor of General Linguistics in Geneva from 1896 to 1911, and appeared in writing in his posthumous work 'Course in General Linguistics' published in 1916. In contrast with most of his predecessors, who focused on historical evolution of languages, Saussure emphasized the primacy of synchronic analysis to understand their inner functioning.

**ქ. თბილისის მართვის მუნიციპალური ორგანოს - მერიის
ქალისხმევაში მოსახლეობის დასაქმების უზრუნველყოფაში**

მარია ხვადაგიანი
საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი

DOI: <https://doi.org/10.52340/gbsab.2024.51.09>

საკვანძო სიტყვები: მერიის ძალისხმევა; დასაქმება; პროგრამა „ისწავლე და დასაქმდი“; მომავლის პროფესია.

შესავალი:

უმუშევრობა ქრონიკული პრობლემაა. მისი გავრცელების ბუნებრივ დონედ 5-7% ითვლება. მსოფლიოში უმუშევრობის ყველაზე დაბალი დონე იაპონიაშია (3-4%). უმუშევრობის მხრივ, განსაკუთრებით მძიმე მდგომარეობა განვითარებად ქვეყნებს აქვთ. მათ რიცხვშია საქართველოც. 2022 წელს საქართველოში უმუშევრობის დონე 17,3%-ს, ხოლო ქ. თბილისში 23,5% შეადგენდა. კვლევებით აღმოჩნდა, რომ ქ. თბილისის მოსახლეობაში უმუშევრობის ასეთი მაღალი დონე სამუშაო ადგილების დეფიციტით კი არ იყო გამოწვეული, არამედ, უმუშევარი ადამიანების პროფესიული ცოდნის შეუსაბამობით შრომის ბაზრის მოთხოვნებთან. ნაწილობრივ ეს გამოიწვია პროფესიების დამველებამ, ნაწილობრივ კი, შესაბამის საგანმანათლებლო დაწესებულებებში კადრების სათანადო დონეზე მოუმზადებლობამ.

გაიცნობიერა რა ეს მდგომარეობა ქ. თბილისის მერიამ, თავის თავზე აიღო ამ მდგომარეობის გამოსწორება. წინამდებარე სტატიაში თბილისის მერიის ამ ინიციატივაზე და მის შედეგებზე გვქნება საუბარი.

ძირითადი ტექსტი. უმუშევარი მოსახლეობის დასაქმება ქ. თბილისის მერიის ერთ-ერთი ძირითადი ფუნქციაა. ამ საქმეს ქ. თბილისის მერიაში ხელმძღვანელობს მერიის კულტურის, განათლების, სპორტის და ახალგაზრდულ საქმეთა საქალაქო სამსახური. აღნიშნულმა სამსახურმა ამ მიმართულებით 2017 წელს შეიმუშავა და 2018 წელს აამოქმედა პროფესიული განათლების და დასაქმების ხელშეწყობის პროგრამა - „ისწავლე და დასაქმდი“.

უნდა ავღნიშნოთ, რომ უმუშევრობის იმ ფონზე, რაც ქ. თბილისში იმ დროისთვის არსებობდა, ამ პროგრამის ამუშავება მეტად მნიშვნელოვანი საქმე იყო. აღსანიშნავია ისიც, რომ ამ სფეროში მსგავსი მასშტაბის ღონისძიება ქ. თბილისის მერიას 2018 წლამდე არ განუხორციელებია. ასე რომ, ქ. თბილისის მუნიციპალური მართვის ორგანოს არსებობის მთელი პერიოდის განმავლობაში ეს იყო პირველი ასეთი მასშტაბის ღონისძიება, რომელმაც როგორც ელოდნენ, დიდი კმაყოფილებაც გამოიწვია ქალაქის მოსახლეობაში.

პროგრამა - „ისწავლე და დასაქმდი“ გულისხმობს ქ. თბილისში რეგისტრირებულ უმუშევარი ადამიანების (ასაკი: 18 წელი და მეტი) გადამზადებას მათ მიერ არჩეული პროფილით ყოველგვარი სწავლის გადასახადის გარეშე (ხარჯები ფინანსდება ქ. თბილისის ბიუჯეტიდან). გადამზადება მოკლევადიანია - 1,5-3,5 თვე.

საბოლოო გადაწყვეტილების მიღებამდე ქ. თბილისის მერიამ პროგრამის პარტნიორებად აირჩია სამი კოლეჯი. ესენია: „იკაროსი“, „მერმისი“, „სპექტრი“ და გლდანის პროფესიული მომზადების ცენტრი. ამ ორგანიზაციებში გადამზადება მიმდინარეობს დღეს შრომის ბაზარზე მოთხოვნად სახელობო პროფესიებში, კერძოდ:

კოლეჯი „სპექტრი“:

1. ამზომველ-გეოდეზისტი.
2. შემდუღებელი.
3. სანტექნიკისა და გათბობა-წყალმომარაგების სისტემების მემონტაჟე.
4. ელექტრიკოსი.
5. კონდიციონერების სისტემის მემონტაჟე.
6. სხვადასხვა მასალის დამუშავება თანამედროვე CAM პროგრამების გამოყენებით. 3D მოდელირება და რთული მრავალკომპონენტური ნაკეთობების პროექტირება, 2 ჯგუფი 30 მსმენელი.

7. მძიმე სამშენებლო ტექნიკის (ავტოგრეიდერის, სატვირთველის და ჰიდრაულიკური ექსკავატორის) ოპერატორი.

გლდანის პროფესიული მომზადების ცენტრი:

1. ტანსაცმლის დიზაინი და კერვა.
2. ავტომობილის შემკეთებელი ელექტროტექნიკოსი.
3. ინფორმაციის ტექნოლოგია.
4. კომპიუტერული გრაფიკოსი (რასტრული გამოსახულების შექმნა და დამუშავება).
5. კომპიუტერული ქსელისა და სისტემების ტექნიკოსი.
6. სალაროს ოპერაციების განხორციელებისას საექვო და დაზიანებული (ეროვნული, უცხოური) ვალუტის გამოვლენა და მათი დამცავი ნიშნების ამოცნობა.

7. სალაროს ოპერაციების განხორციელება.

8. მსუბუქი ავტომობილის დიაგნოსტირება.

კოლეჯი „მერმისი“:

1. ტყავის აქსესუარების კერვა.
2. მზარეული.
3. ქალის ტანსაცმლის კონსტრუირება.
4. კომპიუტერული გრაფიკული პროგრამები რიცხვითი პროგრამული დანადგარებისთვის.

5. ძრავის კვების სისტემის დიაგნოსტიკა და სერვისი.

კოლეჯი „იკაროსი“:

1. კონდიტერი (პურ-ფუნტუშეული).
2. საკონდიტრო ნაწარმის მომზადება.
3. საიუველირო საქმის მასალათმცოდნეობა (მვირფასი ქვების და ლითონების გარჩევა და შეფასება).
4. მეზაღე დეკორატორი.
5. კვების და სასმელების მომსახურება (F&B).
6. მზარეული - კერძების მომზადების ტექნოლოგია.
7. კონდიტერი (საკონდიტრო დიზაინი - შოკოლადი - კარამელი - მარციპანი).
8. მზარეული (ქართული სამზარეულო).
9. დასუფთავების მომსახურების უზრუნველყოფა.
10. ყასაბი - ხორცის დამუშავება და ხორცპროდუქტების მომზადება.
11. თევზის გადამუშავება და თევზის პროდუქტების მომზადება.
12. ტორტების ცხობა, გაფორმება.
13. ესთეტიკური კოსმეტოლოგია.
14. კინოლოგის ასისტენტი.
15. ვეტერინარ-ასისტენტი.

ამის გარდა, მერიამ შეარჩია და დაამტკიცა პარტნიორი კომპანიებიც, სადაც სტუდენტები სწავლის პერიოდში გაივლიდნენ პრაქტიკას, სწავლის დამთავრების

შემდეგ კი დასაქმდებოდნენ. ეს კომპანიებია:

1. შპს „ჰიდროსერვისი“.
2. შპს „ჯორჯიან უოთერ ენდ ფაუერი“.
3. შპს „ჯეოსტილი“.
4. შპს „ჯეორჯიან პროდუქტი“.
5. შპს „ოცნების სახლი“.
6. შპს „მეტალტექნიკა“.
7. შპს „თერმოინდუსტრია“.
8. შპს „ელიტა ბურჯი“.
9. შპს „გრაალი 92“ (ლითონკონსტრუქციის ქარხანა).
10. შპს „გორგია“.
11. შპს „ხალი სამსენებლო კომპანია“.
12. შპს „Tissue Paper“
13. შპს „Favorite“
14. შპს „Aqualine“ „აკუალინე“.
15. შპს „საგა იმპექსი“.
16. შპს „ჰიუნდაი ავტო ჯორჯია“.
17. შპს „ჰაიდელბერგცემენტ ჯორჯია“.
18. შპს „ფუდმარტი“.
19. შპს „ფინანსები“.
20. შპს „ტექნოჰაუსი“.
21. შპს „სანტექ სერვისი“.
22. შპს „რამ მოტორსი“.
23. შპს „მათე მოტორსი“.
24. შპს „კომპიუტერულ ტექნოლოგიების აკადემია „სითიეი““.
25. შპს „კარფური“.
26. შპს „კავკასუს როულ პროჯექტი“.
27. შპს „იფელი“.
28. შპს „იფანი“.
29. შპს „ინტეგრითი“.
30. შპს „თეგეტა მოტორსი“.
31. შპს „ვოლვო“.
32. შპს „ვებმეიქერი“.
33. შპს „ელიტ სერვისი“.
34. შპს „ელიტ მოტორსი“.
35. შპს „ელემენტ კონტრაქშენი“.
36. შპს „ასპ-ჯორჯია“.
37. შპს „ა-მარტი (ბვირფასი ქვების და ლითონების აუდიტორული კომპანია).
38. შპს „ჰუმანოიდ ჯორჯია“.
39. შპს „წისქვილი“.
40. შპს „ჩემო კარგო“.
41. შპს „ჩემი სახლი“.
42. შპს „შერატონი“.
43. შპს „ნეოტექი“.
44. შპს „მოდერნ ვილა“.
45. შპს „მეგა დორსი“.
46. შპს „მატერია“.

47. შპს „მაი ჰოსპიტალიტი“.
48. შპს „ლარგო“.
49. შპს „იფანი“.
50. შპს „იბერია ავტოჰაუსი“.
51. შპს „ილისელები პრინტი“.
52. შპს „თამარისი“.
53. შპს „ვოგი“.
54. შპს „ელსელემა“.
55. შპს „ანაგი“.
56. შპს „ანაბეჭდი“.
57. შპს „ამბასადორი“.
58. შპს „ავტო სერვისი დიდი დილომი“.
59. შპს „ავთანდილ ცქვიტინიძე“.
60. შპს „ჰაიდელბერგცემენტ კაუკასუსი“.
61. შპს „შნო“.
62. შპს „სქაი ჰაი“.
63. შპს „სუფთა სახლი“.
64. შპს „ოპ არტი“.
65. შპს „მეტალ გრუპი“.
66. შპს „ევრო მასტერი“.
67. შპს „გეო-სეტინგი“.
68. შპს „პროექტმსენკომპანია“.
69. შპს „ვაით ჯგუფი, სამსენებლო რენოვო“.
70. შპს „ევროტექსი“.
71. შპს „ჩემი ოფისი“.
72. სსტც „დელტა“.
73. სს „თრიალეთი“ (ხელოსანთა ქალაქი)
74. სს „აეროსტრუქტურების ტექნოლოგიები ციკლონი“.
75. სს „ხალიკ ბანკი საქართველო“.
76. სს „ბორუსან მაქინა“.
77. „სასტუმრო შერატონი“.
78. „სასტუმრო კრომპალასი“.
79. „სასტუმრო ბილთმორი“.
80. „სამრეცხაო TLS“.
81. რესტორნების ქსელი: „ჯი ემ თი მთაწმინდა“.
82. „პური გულიანი“.
83. „მარშე“.
84. შპს მისო ლდიერ კრედიტი“.
85. შპს „კრედექსი“.
86. შპს „სტაგი პრინტი“.
87. შპს „სოფთმასტერი“.
88. შპს „საბანკო სწავლების ცენტრი“.
89. შპს „მეგაფლექსი“.
90. შპს „მეგაპლიუსი“.
91. შპს „გეოქსი“.
92. შპს „Nia-Nia“.
93. შპს „Flexmedia“.

94. შპს „ნიკ მოტორსი“
95. შპს „ვისოლ ავტო სერვისი“.
96. შპს „დაირექტ დებიტ ჯორჯია“
97. შპს „მწვანე სტუდია“.
98. შპს „ლინგვო სტუდია“.
99. სს „ლიბერთი ბანკი“.
100. „ნიკოლი“.
101. „ბარაკონი“.
102. შპს „საუნჯე“.
103. შპს „ლსლ და კომპანია“.
104. შპს „აიტი კრაფტი“.
105. შპს „ავტომოტივი“.
106. შპს „ჯი თი მოტორსი“.
107. სს „გუდვილი“.
108. სს „ფრანს ავტო“.
109. სს „კრედო ბანკი“.
110. „მაუდი“.

ზემოთდასახელებული პროგრამის ფარგლებში ქ. თბილისის უმუშევრობის მომზადება-გადამზადება ზემოთდასახელებულ საგანმანათლებლო დაწესებულებებში (სამი კოლეჯი და ერთი პროფესიული ცენტრი) 40-ზე მეტ სპეციალობაში ხორციელდება. თითოეული სპეციალობის შიგნით კი ვიწრო სპეციალობების დიდი სიმრავლეა. ასე რომ, ხელობაში მომზადება-გადამზადების მსურველებს ქალაქ თბილისის მერიის მიერ პროფესიის არჩევანის დიდი სპექტრი აქცვთ შეთავაზებული ამის წარმოსადგენად მოვიყვანოთ რამდენიმე მაგალითს:

მშენებლობა:

- ამზომველ-გეოდეზისტი.
- ფილაამწყობი.
- ელექტრიკოსი.
- შემდუღებელი.
- კონდიციონერების სისტემის მემონტაჟე.
- სანტექნიკისა და გათბობის სპეციალისტი.
- წყალგამაცხელებელი სისტემის მემონტაჟე.
- მღებავი.
- მძიმე სამშენებლო ტექნიკის (ავტოგრეიდერი, სატვირთველი და ჰიდრა-გ-ლიკური ექსკავატორი) ოპერატორი.
- შრომის უსაფრთხოების სპეციალისტი.
- დეკორატიული ლესვის სპეციალისტი.

დიზაინი:

- მასიური ხის ავეჯის რესტავრატორი.
- გრაფიკული დიზაინი.
- დურგალი (ლამინირებული ავეჯის დამზადება, კონსტრუირება და აწყობა).
- მებაღე-დეკორატორი.
- სამკერვალო ნაწარმის სპეციალისტი.
- ტყავის აქსესუარების მკერავი.
- ტანსაცმლის დიზაინის და კერვის ოსტატი.
- ტიხრული მინანქრის სპეციალისტი.
- ქალის ტანსაცმლის კონსტრუირების სპეციალისტი.

➤ ხეზე მხატვრული კვეთის ოსტატი.

ინჟინერია და ინფორმაციული ტექნოლოგიები:

➤ ინფორმაციული ტექნოლოგიის სპეციალისტი.

➤ ვებ-დეველოპმენტი.

➤ კომპიუტერული ქსელისა და სისტემების ტექნიკოსი.

➤ სხვადასხვა მასალის დამუშავება თანამედროვე CAM პროგრამის გამოყენებით,

3D მოდელირება და რთული მრავალკომპონენტური ნაკეთობების დამპროექტებელი.

➤ კომპიუტერული გრაფიკული პროგრამების საშუალებით რიცხვითი პროგრამული დანადგარების მმართველი CNC ლაზერული ჭრის დანადგარები).

➤ პროგრამირების ძირითადი კურსის მცოდნე.

➤ ფრონტ ენდ დეველოპმენტი React

➤ მობილ დეველოპმენტი React Native

➤ ბექ ანდ დეველოპმენტი Python

➤ ციფრული პროდუქტების ტესტირების მცოდნე.

➤ დიზაინის (ვებ-დიზაინი) სპეციალისტი.

➤ სოციალური მედიის მართვის სპეციალისტი.

ტრანსპორტი:

➤ ძრავის კვების დიაგნოსტიკა და სერვისი.

➤ ძრავის შემკეთებელი.

სურსათის ტექნოლოგია:

➤ მზარეული.

➤ კონდიტერი.

➤ კონდიტერი (პურ-ფუნთუშეულის).

➤ საკონდიტრო დიზაინის (შოკოლადი, კარამელი, მარცეპანი) სპეციალისტი.

➤ ტორტების ცხობა-დეკორის მცოდნე.

➤ სასაწყოზე ლოგისტიკის სპეციალისტი.

➤ სამრეცხაოს მომსახურების ოსტატი.

➤ თევზის გადამუშავების და თევზის პროდუქტების მომზადების სპეციალისტი.

➤ ხორც-პროდუქტების დამუშავების ტექნიკოსი.

საფინანსო სექტორი:

➤ სალაროს ოპერაციების განმხორციელებელი (მოლარე).

➤ საიუველირო საქმის მცოდნე.

ვეტერინარია:

➤ ვეტერინარის ასისტენტი.

➤ კინოლოგის ასისტენტი.

➤ გრუმინგის სპეციალისტი.

ჯანდაცვა:

➤ ესთეტიკური კოსმეტოლოგიის სპეციალისტი (ასისტენტი).

ტურიზმი:

➤ სასტუმრო საქმის (მიღება, განთავსება, დაჯავშნა) მწარმოებელი.

➤ სასტუმროს დასუფთავების მომსახურე.

➤ კვებისა და სასმელების მომსახურე.

➤ ბართენდერი.

➤ ტუროპერატორი.

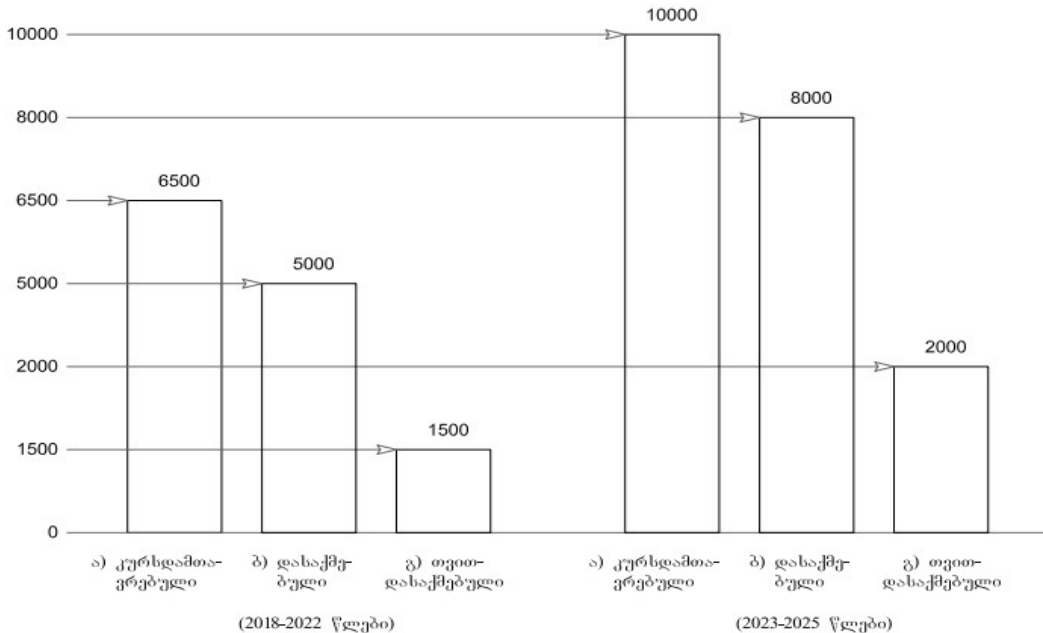
➤ სომელიე.

კინოინდუსტრია:

➤ კინოგანმათეבלების/გრიპის საქმიანობის მცოდნე.

დასახელებულ კურსებზე სწავლება ყველა მიმართულებით თეორიულ-პრაქტიკულია: ლექცია, ჩვენება-დემონსტრირება, პრაქტიკული სავარჯიშოების შესრულება. 2023 წლის სექტემბრისთვის გადამზადებული იყო 6500 მოქალაქე, რომელთაგან დასაქმდა 5000, ანუ დასაქმების მაჩვენებელმა 70%-ს გადააჭარბა (იხ. ნახაზი 1). ქ. თბილისის მერიის განცხადებით, 2023-2025 წლებში პროგრამაში ჩაირთვება 10 000 მოქალაქე [www.dasakmdi.ge], საიდანაც დასაქმდება სულ მცირე 8000 მოქალაქე.

ნახაზი 1. ქ. თბილისის მერიის მიერ უმუშევარი მოქალაქეების გადამზადება-დასაქმების

მაჩვენებლები

ცხადია, ქ. თბილისის მერიის მიერ გატარებული ეს ღონისძიება მეტად მისასაღმებელია და იგი აუცილებლად უნდა გაგრძელდეს. მეტიც, ეს ღონისძიება უნდა დაწყებულიყო საქართველოს დამოუკიდებლობის მოპოვების პერიოდიდან, რადგან კატასტროფული უმუშევრობა საქართველოში და მათ შორის ქ. თბილისში, იმ პერიოდიდან დაიწყო. ამ პრობლემის მოსაგვარებლად მაშინ მიღებული არაერთი სამთავრობო დადგენილება შეგვიძლია დავასახელოთ [საქართველოში ეკონომიკური განვითარებისა და სიღარიბის შემცირების სტრატეგია. თბ., 2002 წ. ნოემბერი. ერთიანი საქართველო სიღარიბის გარეშე. თბ., 2009. თებერვალი; საქართველოს გრძელვადიანი ეკონომიკური განვითარების კონცეფცია. თბ., 2013; დასაქმების პრობლემები და სახელმწიფო პოლიტიკა დასაქმების სფეროში. საქართველოს პარლამენტი. თბ., 2018.], რომლებიც საჯაროდ გაჟღერდა, მაგრამ „ქალაქზე დაწერილი“ დარჩა. ამის მიზეზი ბიუჯეტის დეფიციტი იყო, და, ალბათ, კიდევ საბაზრო ეკონომიკის შესახებ ცოდნის უკმარისობა. ამ მიზეზით გასული 30-32 წლის განმავლობაში საქართველოში, მ. შ. ქ. თბილისში უმუშევრობის ფაქტიური დონე საგრძნობლად აღემატებოდა მის ბუნებრივ დონეს (5-7%), ამიტომაც ქვეყანა ჩაითვალა განვითარების გზაზე მდგომ ღარიბ ქვეყანად.

დღეს საქართველო საშუალოზე მაღალი შემოსავლების ქვეყანად ითვლება, მაგრამ ეს მაჩვენებელი საშუალოა, გაშუალებულია მდიდრებიდან ღარიბებზე, ანუ საშუალოზე მეტი შემოსავალი საქართველოში არა აქვს ყველას. მთლიანი შიგა პროდუქტი მიმდინარე ფასებში ერთ სულზე 2021 წელს ქ. თბილისში ყველაზე მაღალი იყო და შეადგენდა 21866 ლარს, რაც 2,6-ჯერ აღემატებოდა საქართველოს

ყველაზე დაბალი დონის რეგიონის (გურიის) შესაბამის მაჩვენებელს, ხოლო 1,5-ჯერ საქართველოს საშუალო მაჩვენებელს [მიქელაძე გ., ოქრუაშვილი მ., 2023, გვ. 102]. ასეთ ვითარებაშიც კი, ქ. თბილისში 2021 წელს სიღარიბის აბსოლუტურ ზღვარს ქვევით მცხოვრები მოსახლეობის წილი 13,9%-ს შეადგენდა (იხ. ნახაზი 2). ორი აზრი არ არის, რომ სიღარიბის ძირითადი მიზეზი უმუშევრობაა და რადგან 2021 წელს იგი ქ. თბილისში ასეთი მაღალი იყო, ცხადია, უფრო მაღალი იქნებოდა 2018 წლამდე, ანუ პროგრამა - „ისწავლე და დასაქმდი“-ს ამუშავებამდე. ამდენად, ამ პროგრამის შემუშავება-ამოქმედებით ქ. თბილისის მართვის მუნიციპალურმა ორგანომ - მერიამ თავის საქმიანობის შეფასებაში ერთი მაღალი ქულა ჩაიწერა. როგორც ავლნიშნეთ, მერიის ეს ინიციატივა უნდა გაგრძელდეს მანამ, სანამ, თბილისში უმუშევრობის დონე ბუნებრივ დონეს არ გაუტოლდება. როგორც ჩანს, ეს ასეც არის ჩაფიქრებული, რადგან, მათი მხრიდან გაცხადებულია 2023-2025 წლებში პროგრამაში დამატებით 10 000 თბილისელი მოქალაქის ჩართვა და პარტნიორ კომპანიების და პარტნიორ-კოლეჯების დამატებაც.

ზემოთგანხილული სიტუაცია, ცხადია, გვამლევს უფლებას დადებითად შევაფასოთ ამ სფეროში ქ. თბილისის მერიის საქმიანობა, თუმცა, ქ. თბილისის მოსახლეობის უმუშევრობის იმ ფონზე, რომელიც დღეს თბილისში არსებობს ამ პროგრამის მეშვეობით 8-10 ათასი მოქალაქის დასაქმება სიტუაციას რადიკალურად ვერ შეცვლის. ჩვენი ღრმა რწმენით დასახელებულმა პროგრამამ, რომ ქ. თბილისის მოსახლეობის დასაქმებაში გარღვევა მოახდინოს იგი ორი მიმართულებით უნდა გადაპროექტდეს:

1. უმუშევარი მოქალაქეებისთვის იგი სავალდებულო უნდა გახდეს (დღეს იგი სარეკომენდაციო ხასიათს ატარებს).

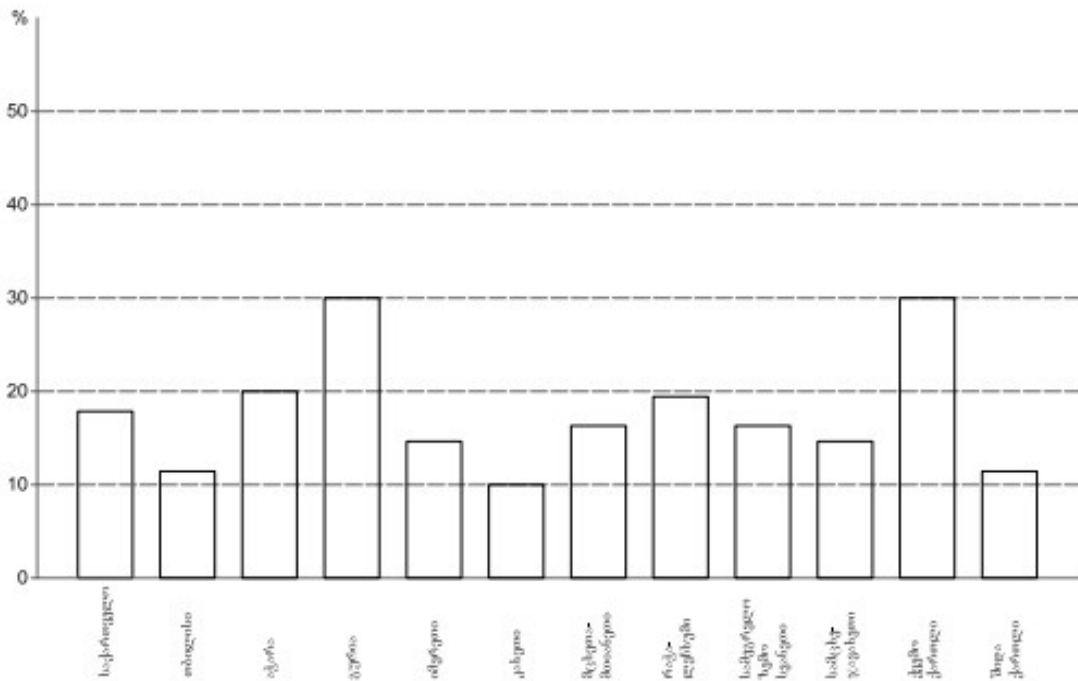
2. გადამზადებამ უნდა მოიცვას უმაღლესი განათლების პროფესიები (დღეს გადამზადება ხდება მხოლოდ პროფესიული განათლების (კოლეჯები), ანუ ხელობის დაუფლების კუთხით).

3. მომზადება საჭიროა მოხდეს „მომავლის“ პროფესიებში.

4. უმუშევარი მოქალაქეების გადასამზადებლად ქ. თბილისის მერიამ სპეციალურად უნდა დააფუძნოს თავის დაქვემდებარებაში და თავის კონტროლის ქვეშ სტაციონალური მომზადება-გადამზადების სამეწარმეო სკოლა, რომელსაც ექნება 4 განყოფილება: 1) უმაღლესი სწავლების; 2) პროფესიული (სახელობო) სწავლების; 3) უმაღლეს პროფესიებში გადამზადების; 4) მომავალ პროფესიებში მომზადება-გადამზადების.

ჩვენ ვთვლით, რომ ის რაც ქ. თბილისის მერიის მიერ კეთდება პროფესიულ ხელობებში გადასამზადებლად სრულიად საკმარისია ამ ხელობებში (ელექტრიკოსი, ამზომი გეოდეზისტი, მზარეული, მკერავი, მეზაღე, დეკორატორი, ვეტერინარის ასისტენტი, კონდიტერი, ტანსაცმლის კონსტრუირებელი, შემდუღებელი, ვებ-დეველოპმენტი, ბართენდერი, სიმელიე, ტუროპერატორი და სხვა და სხვა) შრომის ბაზარზე არსებული მოთხოვნის დასაკმაყოფილებლად, მაგრამ დღევანდელ შრომის ბაზარზე განსხვავებული მოთხოვნილებებიც უმაღლეს პროფესიებშიც წარმოიშვა. ესენია ახალი პროფესიები. მეტიც, დღეს თუ არა, ხვალ შრომის ბაზარი გამოწვევად წარმოგვიდგენს მომავლის პროფესიებს, რომლის მომზადებაზე ეხლავე უნდა დავიწყოთ ზრუნვა. სხვადასხვა კვლევებზე და უცხოელ მეცნიერთა ასევე სხვადასხვა შეხედულებებზე დაყრდნობით ქართველი მეცნიერი გ. ჯოლია ასეთ „სახვალიო“ პროფესიებად თვლის [ჯოლია გ. 2021. გვ. 310-312; Формирование цифровой... 2018. с.580-582]:

ნახაზი 2. სიღარიბის აბსოლუტურ ზღვარს ქვევით მყოფი მოსახლეობის წილი საქართველოში

რეგიონების მიხედვით (წყარო: მიქელაძე გ., ოქრუაშვილი მ. ეკონომიკური განვითარების ასიმეტრია საქართველოში. ჟ. „ეკონომიკა“. #3. 2023. გვ. 102.)

- კომპიუტერ-ინჟინერს (3D ბეჭდვის და რობოტოტექნიკის სპეციალისტი და საკუთრების დამცველი);
- ბიოჰაკერის (მოლეკულური ბიოლოგიის მკვლევარი);
- ციფრული მარკეტოლოგის (ციფრული ბაზრის სპეციალისტი);
- კოსმოგეოლოგი (კოსმოსში წიაღისეულის მკვლევარი);
- ბლოკჩეინლოიერს (ბლოკჩეინის ტექნოლოგიის სამართლებრივად მარეგულირებელი).
- IT-მედიკოსის (სამედიცინო მოწყობილობების პროგრამული უზრუნველყოფის სპეციალისტი);
- ურბანისტ IT-ეკოლოგის (ეკოლოგიურად სუფთა, მწვანე ქალაქების დამპროექტებელი);
- შოურანერის (ციფრული მედიაპროექტი) შემქმნელი და ხელმძღვანელი) და მრავალი სხვა.

დასკვნა. მაშასადამე, ის რაც ქ. თბილისის მერიამ პროგრამა „ისწავლე და დასაქმდი“-ს ამუშავებით ქ. თბილისის მოსახლეობის დასასაქმებლად გააკეთა, კარგია, მაგრამ არასაკმარისია. საჭიროა მსგავსი პროგრამა შემუშავდეს და ამოქმედდეს ქალაქ თბილისის უმუშევარ უმაღლესკურსდამთავრებულთა გადასამზადებლად. და, აგრეთვე, მომავლის პროფესიებში მოსამზადებლად. საჭიროა მერიამ დააპროექტოს თავის დაქვემდებარებაში ამოქმედოს დღეს მოთხოვნად პროფესიებში და მომავლის პროფესიებში მომზადებაგადასამზადებელი სკოლა. ჩვენ მას ვუწოდებთ „თბილისის მუნიციპალური სამეწარმეო სკოლა“.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. ქ. თბილისის მერიის 2022 წლის წლიური ანგარიშგება (www.dasakmdi.ge)
2. საქართველოში ეკონომიკური განვითარების და სიღარიბის შემცირების სტრატეგია. თბ., 2002.
3. ერთიანი საქართველო სიღარიბის გარეშე. თბ., 2009.
4. „საქართველო - 2020“. თბ., 2013.
5. დასაქმების პრობლემები და სახელმწიფო პოლიტიკა დასაქმების სფეროში. საქართველოს პარლამენტი. თბ., 2018.
6. მიქელაძე გ., ოქრუაშვილი ე. ეკონომიკური განვითარების ასიმეტრია საქართველოში. ჟ. „ეკონომისტი“. #3. 2023.
7. ჯოლია გ. განათლება და დასაქმება ციფრულ სამყაროში. თბ., 2021.

რეზიუმე

სტატიაში - ქ. თბილისის მართვის მუნიციპალური ორგანოს - მერიის ძალისხმევები მოსახლეობის დასაქმების უზუნველყოფაში - წარმოდგენილი და შეფასებულია მერიის მიერ შემუშავებული და 2018 წლიდან ამოქმედებული განათლების და დასაქმების პროგრამა სახელწოდებით „ისწავლე და დასაქმდი“. ეს პროგრამა გულისხმობდა ქ. თბილისში რეგისტრირებულ უმუშევარ ადამიანების გადამზადებას მათ მიერ არჩული პროფილით ყოველგვარი სწავლის გადასახდის გადახდის გარეშე. ამ საქმეში მერიამ პარტნიორებად აირჩია სამი კოლეჯი - „სპექტრი“, „მერმისი“, „იკაროსი“ და „გლდანის პროფესიული მომზადების ცენტრი“. ამის გრდა, პარტნიორებად დამტკიცდა 100-ზე მეტი საწარმო და დაწესებულება, სადაც სტუდენტები გაივლიდნენ პრაქტიკას და შემდეგ დასაქმდებიან კიდევ.

აღნიშნული პროგრამა დღესაც 40-ზე მეტ სპეციალობაში ხორციელდება. გადამზადებულია 6 500 ადამიანი, საიდანაც დასაქმდა 70%. მერიას გადაწყვეტილი აქვს 2023-2025 წლების პერიოდში ამ პროგრამაში ჩართოს კიდევ 10 000 უმუშევარი.

სტატიაში ქ. თბილისის მერიის ეს ძალისხმევა უაღრესად დადებითად არის შეფასებული და გამოთქმულია აზრი პერმანენტულად მისი გაგრძელების შესახებ.

EFFORTS OF THE MUNICIPAL GOVERNMENT OF THE CITY OF TBILISI - THE MAYOR'S OFFICE TO ENSURE EMPLOYMENT OF THE POPULATION

Marika Khvadagiani

PhD Student of Georgian Technical University

SUMMARY

The article “Efforts of the Municipal Government of the City of Tbilisi - the Mayor’s Office to ensure Employment of the Population” - an education and employment program under the name “Study and Work” developed and implemented by the Mayor’s Office since 2018 is presented and evaluated. This program implied the training of unemployed people registered in the city of Tbilisi

in the profile of their choice without paying any tuition fees. At the same time, the Mayor's Office chose three colleges as partners - "Spectri", "Mermis", "Ikaros" and "Gldani Vocational Training Center". In addition, more than 100 enterprises and institutions have been approved as partners, where students will undergo internships and then be employed.

This program is already being implemented in more than 40 specialties. 6,500 people were trained, 70% of them were employed. The Mayor's Office decided to include another 10 thousand unemployed in this program in the period 2023-2025.

In the article, this attempt by the Tbilisi City Hall was assessed very positively and an opinion was expressed about its continuation on an ongoing basis.

Keywords: Major's office Efforts; employment; Program "Study and Work"; the profession of the future.

საზღვაო ტრანსპორტი: განვითარების ტენდენციები მსოფლიოში და საქართველოს ეკონომიკაში

ზვიად იაკობიძე
საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი

DOI: <https://doi.org/10.52340/gbsab.2024.51.05>

Introduction

Global geopolitical and economic transformations, a high degree of uncertainty in the development of the world community, extremely rapid changes in the business environment, accelerated development of information technologies, and many other factors require a permanent analysis of the external environment to develop and implement strategies for the development of branches of the national economy. One of the most important industries for Georgia, a country located at the crossroads of trade routes between East and West, is maritime transport. If we talk about the role of transport in general, then, as noted in the Transport Strategy of Georgia until 2030, transport, acting as a “System-forming element of the economy and a generator of investment and innovative demand for products, can be considered as an independent point of economic growth”.

The tightening of the international competition, and the exacerbation of the international political situation in the conditions of a high and low degree of integration of the Georgian economy in the world, complicates the implementation of the above-mentioned strategies and requires correction of the mechanism of their implementation. The development of the maritime transport of Georgia directly depends on the growth rates of the world economy, international trade, and international sea transportation, which makes it important to identify the trends of their development.

Discussion

Let us consider the main indicators of the development of the global economic system over the past five years. In 2023, the world economy maintained low rates of development, as in 2022, they amounted to 2.5% (Table 1). Growth dynamics among the main groups of countries remained uneven. Developed countries slightly increased their GDP growth rate – from 1.7 to 2.0%. In terms of economic growth rates among the G7 countries, the United Kingdom and the United States lead (2.6% growth each). In Japan, zero indicators gave way to a slight increase (0.5%). In developing countries, the downward trend in economic growth rates continues

Total GDP fell to 3.9%. Against the backdrop of a decline in the growth rate of the Chinese economy (in 2011 growth of 9.3%, in 2023 - 6.9%), the growth of the Indian economy is observed (in 2012 growth of 4.4%, in 2023 - 7.2%). The decline in growth rates in developing countries of the American continent was significantly influenced by the worsening economic situation in Brazil (a decline of 3.8%).

The group of least developed countries reduced the rate of development from 5.5% in 2014 to 3.6% in 2023. The negative growth dynamics of countries with transition economies (a decline of 2.8%) significantly influenced the decline in the growth rate of the Georgian economy.

The growth rates of GDP, merchandise trade (world trade in goods refers to the physical volume of trade, calculated based on the indicator in value terms, adjusted for inflation and exchange rate fluctuations) and maritime transport are closely related.

Table 1. Dynamics of economic growth by groups of countries in 2013-2023, changes in % relative to the previous year

Countries	2013	2014	2015	2016	2022	2023
World GDP	2,8	2,2	2,2	2,5	2,5	2,3
Developed countries, including:	1,4	1,1	1,1	1,7	2,0	1,6
European Union (28), including:	1,7	-0,5	0,3	1,4	2,0	1,8
France	2,0	0,2	0,7	0,2	1,2	1,5
Germany	3,3	0,4	0,3	1,6	1,7	1,7
Italy	0,4	-2,8	-1,8	-0,3	0,8	0,8
United Kingdom	1,1	0,7	1,7	2,4	2,6	1,6
Japan	-0,6	1,7	1,4	0,0	0,5	0,7
USA	1,6	2,3	1,7	2,4	2,6	1,6
Developing countries, including	6,0	4,7	4,6	4,4	3,9	3,8
Africa	0,9	5,1	2,0	3,7	2,9	2,0
South Africa	3,6	2,2	2,2	1,5	1,3	0,3
Asia	7,2	5,1	5,5	5,5	5,1	5,1
China	9,3	7,7	7,7	7,3	6,9	6,7
India	7,9	4,4	6,3	7,0	7,2	7,6
Developing Americas	4,3	3,2	2,7	1,1	0,2	-0,2
Brazil	2,7	1,8	3,0	0,1	-3,8	-3,2
Least developed countries	3,6	4,3	4,9	5,5	3,6	3,8
Countries with economies in transition, including	4,7	3,3	2,0	0,9	-2,8	0,0
Georgia	4,3	3,4	1,3	0,7	-3,7	-0,3

Table 2 - Dynamics of world trade in goods by groups of countries in 2011-2015, changes in % relative to the previous year

Countries	2013	2021	2022	2023	2025	2013	2021	2022	2023	2025
	Export					Import				
All countries of the world	5,5	2,0	3,3	2,3	1,4	5,4	2,0	2,7	2,4	1,6
Developed countries, including:	4,9	0,6	2,2	1,9	2,2	3,4	-0,4	0,0	2,8	3,3
European Union	5,5	-0,1	1,8	1,7	3,2	2,8	-2,5	-0,9	3,3	3,6
Japan	-0,6	-1,0	-1,5	0,6	-1,0	4,2	3,8	0,3	0,6	-2,8
USA	7,2	3,9	2,8	4,4	-0,2	3,8	2,8	1,0	4,3	4,8
Developing countries, including:	6,7	4,0	4,6	3,1	0,4	7,7	5,1	6,3	2,5	0,4
Africa	-6,8	5,5	-0,7	0,0	2,1	3,9	13,2	6,5	5,7	1,5
Developing Americas	5,1	3,2	1,9	3,3	2,9	11,3	3,3	3,6	0,2	-1,8
Asia, including:	8,5	4,0	5,6	3,3	-0,1	7,3	7,7	6,8	2,6	0,7
China	13,4	6,2	7,7	6,8	-0,9	10,7	3,6	9,9	3,9	-2,2
India	15,0	-1,8	8,5	3,5	-2,1	9,7	5,9	-0,3	3,2	10,1
Countries with economies in transition	4,1	0,7	2,3	0,5	0,9	16,8	5,6	-0,5	-7,6	-19,4

Source: [7, 8].

The growth rate of world trade can be higher or lower than the growth rate of world GDP, as a rule, since 1990 it has been many times higher. In 2013, world export growth was 5.5%, which is twice as high as the growth rate of world GDP (2.8%) (Table 2). Starting in 2014, this rule was violated; the growth rate of world exports (2.3%) turned out to be lower than the growth rate of world GDP (2.5%). The divergence widened in 2015, with global trade growth falling below two percent (1.4%) for the first time in three decades. Just five years ago, in 2018, they reached 13.9%. The fall in world exports and imports is associated with a sharp reduction in the growth rate of foreign trade indicators of developing countries (0.4%). For the first time in history, there

was a fall in exports in Asian countries, among them in China by 0.9%, and India - by 2.1%. The positive dynamics of import demand from developed countries (3.3%) and the growth of their exports (2.2%) could not significantly affect the dynamics of world trade.

Table 3 - Dynamics of international maritime transport by volume of cargo transported (million tons) and cargo turnover (billion ton-miles)

	2013	2021	2022	2023	2025 forecast
International maritime transport, total (million tons loaded)					
World cargo turnover, total, billion ton-miles	8784	9197	9514	9843	10047
Changes in % compared to the previous year	46,6	48,26	50,0	52,7	53,6
International maritime transport, total (million tons loaded)					
International maritime transport, cargo turnover, total, billion ton-miles	4,5	4,7	3,8	3,4	2,1
International maritime transport, total (million tons loaded)	5,0	3,6	3,6	5,4	1,7

In 2023, despite the slowdown in global economic development, the volume of international maritime transport exceeded 10 billion tons and increased by 2.1% compared to 2022 (Table 3). This figure is lower than the growth rate of world GDP but higher than the growth rate of world trade.

In 2023, international maritime transport in terms of cargo ton-miles increased to 53.6 billion ton-miles, which is 1.7% more than in 2022. It can be noted that in 2023 the lowest growth rate of international maritime transport both in terms of the volume of cargo transported and in terms of cargo turnover.

Table 4 - Dynamics of international maritime transport by type of cargo in 2021-2025 (million tons loaded)

Types of cargo	2021	2022	2023	2024 Forecast	Growth rate 2024/23, %	2025 Fore- cast	Growth rate 25/2024, %
Container cargo	1393	1464	1544	1640	105,6	1687	102,9
Other dry cargo	2112	2150	2218	2393	102,4	2463	102,9
Five major bulk cargoes	2486	2742	2923	2985	106,5	2951	98,9
Oil and gas	2794	2841	2829	2825	99,9	2947	104,3
Total	8784	9197	9514	9843	103,4	10047	102,1

Table 5 – Structure of international maritime transport by groups of countries in 2021-2025, as a percentage of global cargo volume

Country groups	Loaded			Unloaded		
	2013 r.	2014 r.	2015 r.	2013 r.	2014 r.	2015 r.
The developed countries	33	34	34	38	38	37
Developing countries	61	60	60	60	61	62
Countries with economies in transition	6	6	6	2	1	1

Source: [7, 8].

Table 6 – Dynamics of participation of developing countries in international maritime transport from 2010 to 2025, %

Operation	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Loaded	53	56	63	62	62	61	60	60	60	61	60	60
Uploaded	37	41	46	50	51	56	56	57	58	60	62	62

Source: [8]. Note: 2024, 2025- Forecast

Table 7 – Geographical structure of cargo loading/unloading in seaports in 2023-2025. (% of global cargo volume)

Region	Loaded/exported			Unloaded/imported		
	2023 r.	2024 r.	2025 r.	2023 r.	2024 r.	2025 r.
Asia	41	41	41	58	58	60
America	22	22	22	15	16	14
Europe	17	18	17	21	20	20
Oceania	11	12	12	1	2	1

Even though in 2023 the growth rates of developing countries slowed down significantly, their share in the total volume of loaded cargo (exports) remained the same - 60%; in terms of unloaded cargo (imports), it increased from 61% to 62% (Table 5).

Retrospective analysis of the dynamics of developing countries in international maritime transport from 1970 to 2015. showed that in less than half a century the share of unloaded cargo (imports) increased more than 3 times - from 18% to 62% (Table 6). This is due to the increasing participation of developing countries in world trade, the growth of mutual trade between former Third World countries, and the increased consumption of primary and consumer goods due to urbanization and demographic growth in these regions. The share of loaded cargo (export) changed slightly – decreased from 63% to 60%. In recent years, the share of developing countries in the total volume of loaded and unloaded cargo has become almost equal.

The devaluation of the national currency and several other factors influenced the change in the structure of cargo turnover of Georgian seaports. In 2022-2023 the share of export cargo accounted for 78-79%, import and transit – 7-8% each, and cabotage – 6% of the total cargo turnover. In 2023, compared to 2022, the volume of transshipment of imported cargo decreased by 23.3%, and its share was 4.9%. The volumes of export and cabotage cargo increased by 9.7% and 37.5%, and their share increased to 80% and 8.3%, respectively (Table 8).

Table 8 - Dynamics of the structure of cargo turnover of Georgian seaports in 2023-2025

	2023 r.		2024 r.		2025 r.		Rate of change 2025 / 2024, %
	Million tons	Specific gravity, %	Million tons	Specific gravity, %	Million tons	Specific gravity, %	
Total cargo	589,0	100	623,4	100	676,7	100	108,5
Export	460,1	78,1	491,6	78,9	539,1	79,7	109,7
Imported	48,4	8,2	43,4	7,0	33,3	4,9	76,7
Transit	44,5	7,6	47,6	7,6	48,2	7,1	101,2
Coasting	36,0	6,1	40,8	6,5	56,1	8,3	137,5

Source: [1].

The growth of cargo turnover at sea ports requires attention to the further development of Georgia's seaport infrastructure. The construction and payback period of projects in seaports is decades, which increases the relevance of the long-term forecast of supply and demand for maritime transport services. The Strategy for the Development of Georgian Seaport Infrastructure until 2030 predicts that the total volume of cargo transshipment in Georgian seaports will increase by 1.7-2 times under various scenarios. The conservative (energy and raw materials) scenario assumes an increase in transshipment volumes of all types of cargo to 1102.59 million tons and the innovative scenario – to 1285.29 million tons [5]. The innovative scenario assumes an increase in international trade volumes with the countries of the Asia-Pacific region and the development of Arctic deposits. The analysis of trends in the development of maritime transport within the global and national economy showed that the innovative scenario for the development of Georgia's seaport infrastructure is quite real.

Forecast for the development of the world economy. According to the UNCTAD forecast, the prospects for global economic growth shortly are quite pessimistic (Table 1). The global GDP rate will be at 2.3%. The economic situation in developed and developing countries will worsen, and the growth rates of their economies will decrease to 1.6% and 3.8%, respectively. Against the backdrop of economic growth in India (7.6%), the rate of economic development in China will continue to decline (6.7%). A relative improvement in the economic situation in Georgia is expected (an increase of 0.3%).

The projected decline in global GDP is likely to hurt international trade, whose growth rate in 2022 was already below the growth rate of the global economy. Despite this, it can be assumed that international maritime transport will maintain positive growth dynamics both in terms of the volume of cargo transported and in terms of freight turnover (ton-miles). The high share of developing countries in export-import transactions in general and the high share of the Asian region, in particular, indicate that the trend of deepening the international division of labor continues; developing countries have changed their role in the global production process, turning from exporters of raw materials to importers finished products and semi-finished products. These factors lead to an increase in foreign trade, which has a positive effect on the dynamics of maritime transport, as the cheapest mode of transport capable of transporting large volumes of cargo.

An additional basis for forecasting the growth of maritime traffic is the expansion of the Suez Canal, from the original 60 km to 95 km, which will lead to an increase in throughput to 97 ships per day. The completion of the reconstruction of the Panama Canal will also contribute to the growth of maritime transport due to an increase in the carrying capacity of ships and a reduction in the time it takes ships to travel through the canal.

Conclusion

The study showed that in 2024 there will be a slight improvement in developed countries, while in developing countries there will be several negative factors constraining economic activity. Developing countries, long the engines of economic growth, are facing challenges due to both internal problems and unfavorable external conditions. Asian ports continue to occupy a leading position in the list of leading ports in the world in terms of cargo turnover. They account for 60% of global cargo landed (imports) and 41% of global cargo loaded (exports). In recent years, the share of developing countries in the total volume of loaded and unloaded cargo has become almost equal. Asia remains a major player in maritime transport.

In the modern global economy, in the context of declining growth rates of world GDP and world trade, the following trends in the development of maritime transport have been identified: (i) a decrease in the growth rate of international maritime transport in terms of the volume of cargo transported and cargo turnover; (ii) maintaining a high share of developing countries in global maritime trade; (iii) the excess of the share of unloaded cargo (imports) over the share of loaded

cargo (exports) in developing countries; (iv) the leading role of Asian ports in maritime transport.

The aggravation of geopolitical relations with developed countries and a reorientation to the Asia-Pacific region, while maintaining the high role of developing Asian countries in world trade and international maritime transport, creates the preconditions for the implementation of the innovative scenario of the Strategy for the Development of Georgia's Seaport Infrastructure until 2030.

References:

1. Alberti F. The concept of the industrial district: main contributions. INSME. International Network for SME, 2020
2. Braudel F. In the age of Philip II / University of California Press, 2020, the Mediterranean and the Mediterranean world. – T. 2
3. Dwarakish D.S., Salim A. M. Review on the Role of Ports in the Development of a Nation / Aquatic, 2015. No. 2, pp 295-301
4. Gapochka, A. Prospects of Russian Hub Ports Formation in the Baltic Sea Region / A. Gapochka / Russian Logistics Journal. - 2016. - pp. 22-26.
5. Krugman, P. Increasing Returns, Monopolistic Competition, and International Trade. Journal of International Economics, 1919, vol. 9, pp. 469- 479.
6. National Bank of Belgium statistics database – Режим доступа: <http://stat.nbb.be/>
7. Partim Transshipment Volume. State of the European Port System – Market Trends and Structure Update / 7th Framework Programme, 2014. 31 p. 168
8. Review of Maritime Transport, 2015 // United Nations Conference on trade and development (UNCTAD), Geneva, October 2015. 122 p.
9. Review of Maritime Transport, 2016 // United Nations Conference on trade and development (UNCTAD), Geneva, November, 2016. 118 p.
10. Rodrigue, J.P International Maritime Freight Transport and Logistics / J. P. Rodrigue, M. Browne//Transport Geographies – Elsevier B.V. www.sciencedirect.com
11. Stopford M. “Maritime Economics”. 3rd Edition, Routledge, NY, 2009
12. Talley, W.K. Maritime Transport Chains: Carrier, Port, and Shipper Choice effects / W. K. Talley // Production Economics – Elsevier B.V. – www.sciencedirect.com
13. United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). Review of Maritime Transport 2022 / New York - Geneva, United Nations Publication, 2022. P. 122
14. WTO publication. Aid for Trade at a Glance 2015: Reducing Trade Costs for Inclusive, Sustainable Growth, 2015.- 413 p.
15. Zhang, Y. Research on the impacts of Ports' construction on the regional economic development / Y. Zhang, S. Wen // Atlantis Press: International Conference on Educational Technology and Management Science. - 2022. – 1420 – 1423 p.

რეზიუმე

არჩეული თემის აქტუალობა აიხსნება საქართველოს საზღვაო ტრანსპორტის დამოკიდებულებით მსოფლიო ეკონომიკისა და საერთაშორისო ვაჭრობის ზრდის ტემპზე, რაც საქართველოში ტვირთბრუნვისა და საპორტო ობიექტების მოცულობის პროგნოზირებისთვის მოითხოვს მათი განვითარების ტენდენციების იდენტიფიცირებას. სტატიაში გამოვლენილია საერთაშორისო საზღვაო ტრანსპორტის განვითარების ტენდენციები. 2023 წელს მსოფლიო ვაჭრობის ზრდის

ტემპი მსოფლიო ეკონომიკის ზრდის ტემპზე დაბალი იყო, რამაც გამოიწვია საერთაშორისო საზღვაო ტრანსპორტის ზრდის ტემპის შენელება. განვითარებადი ქვეყნები დიდ წილს ფლობენ საერთაშორისო საზღვაო ტრანსპორტში? მაგალითად, აზიის პორტები დღემდე ინარჩუნებენ წამყვან პოზიციებს ტვირთბრუნვის მხრივ. საქართველოს საზღვაო პორტებზე ტვირთბრუნვის ზრდის ტემპი მსოფლიოში საშუალოზე დაბალია. ეროვნული ვალუტის გაუფასურებამ შეცვალა საქართველოს პორტების ტვირთბრუნვის სტრუქტურა. აზიის ქვეყნების მუდმივი მაღალი როლი მსოფლიო ვაჭრობაში და საერთაშორისო საზღვაო ტრანსპორტში ქმნის 2030 წლამდე საქართველოს საზღვაო ნავსადგურის ინფრასტრუქტურის განვითარების სტრატეგიის ინოვაციური სცენარის განხორციელების წინაპირობებს.

საკვანძო სიტყვები: საზღვაო ტრანსპორტი, მსოფლიო ეკონომიკა, მსოფლიო ვაჭრობა, საზღვაო ტრანსპორტი.

SEA TRANSPORTATION: DEVELOPMENT TRENDS IN THE WORLD AND GEORGIAN ECONOMY

Zviad Iakobidze

The Doctoral Student of Georgian Technical University

Abstract. The relevance of the chosen topic is explained by the dependence of Georgian maritime transport on the growth rate of the world economy and international trade, which requires identifying trends in their development to predict cargo turnover and the volume of port facilities in Georgia. The article identifies trends in the development of international maritime transport. In 2023, the growth rate of world trade was lower than the growth rate of the global economy, which led to a slowdown in the growth rate of international maritime transport. Developing countries hold a high share in international maritime transport; Asian ports retain leading positions in terms of cargo turnover. The growth rate of cargo turnover at Georgian seaports is higher than the world average. The devaluation of the national currency has changed the structure of cargo turnover of Georgian ports. The continued high role of Asian countries in world trade and international maritime transport creates the prerequisites for the implementation of the innovative scenario of the Strategy for the Development of Georgia's Sea Port Infrastructure until 2030.

Keywords: maritime transport, world economy, world trade, maritime transport.

INTERNATIONAL TERRORISM AS A FACTOR IN SOLVING GEOPOLITICAL GOALS

Marina Izoria

Doctor of Social Sciences
Sokhumi State University (Georgia)

DOI: <https://doi.org/10.52340/gbsab.2024.51.13>

International terrorism has become particularly acute in recent years. Among the acute political, economic and social problems that concern the world, terrorism represents one of the main dangers. Nowadays, terrorism has entered everyday life, posing a real threat to the national security of many countries around the world. Purpose of the work: to study the problem of terrorism and its solution at the state level.

The specificity and level of modern civilization is characterized by the existence of acute global problems that affect the fate of not only individuals, social groups, nations, classes, regions and continents, but all of humanity as a whole.

Terrorism is one of the most dangerous and difficult to predict phenomena of our time, which is acquiring increasingly diverse forms and threatening proportions. Terrorist acts most often cause massive human casualties, entail the destruction of material and spiritual values that sometimes cannot be restored, sow hostility between states, provoke wars, mistrust and hatred between social and national groups, which sometimes cannot be overcome within the life of an entire generation. Terrorism on an international scale is increasingly becoming a factor in the geopolitical influence of world centers of power.

The scale of terrorism and its interstate nature have made it absolutely necessary to establish an international system to counter it, coordinate the efforts of various states on a long-term basis and at the highest level, and create international organizations to combat it. Terrorism, having long gone beyond national boundaries, has acquired an international character. This crime belongs to those types of criminal violence, the victim of which can be anyone, even those who have not the slightest connection to the conflict that gave rise to the terrorist act. The transformation of the problem of international terrorism into one of the most pressing global problems of our time related to the sphere of international relations and geopolitical goals is due to the following reasons:

1) international terrorism is becoming increasingly widespread on a planetary scale. It manifests itself both in regions of traditional international conflicts (for example, the Middle East, South Asia, Russia), and even the most developed and prosperous states (in particular the USA and Western Europe) were not immune from this dangerous phenomenon;

2) international terrorism poses a serious threat to the security of individual states and the entire world community as a whole. Every year hundreds of acts of international terrorism are committed in the world, and their victims number thousands of killed and maimed people;

3) to combat international terrorism, the efforts of one great power or even a group of highly developed states are not enough. Overcoming international terrorism as an escalating global problem requires the collective efforts of the majority of states and peoples on our planet, the entire world community.

The problem of international terrorism has many common features characteristic of other universal human problems, such as the planetary scale of manifestation, severity, negative dynamism, when the negative impact on the life of humanity increases, the need for an urgent

solution, etc. At the same time, the global problem of international terrorism also has specific, characteristic features.

A distinctive feature of the problem of international terrorism is the significant influence on it of international criminal communities, certain political forces and some states. This influence undoubtedly leads to an aggravation of the problem under consideration.

In the modern world, there are manifestations of state terrorism associated with attempts to eliminate heads of foreign states and other political figures; with actions aimed at overthrowing the governments of foreign countries; creating panic among the population of foreign countries, etc.

Another specific feature of the global problem of international terrorism is its low predictability. In many cases, the subjects of terrorism are mentally unstable people and overly ambitious politicians. Terrorism is often seen as a way to achieve goals on the world stage and in international relations that cannot be achieved by any other methods. In modern conditions, the forms of terrorist activity are becoming more and more complex, and are increasingly in conflict with universal human values and the logic of world development. The preparation of a terrorist attack, the mechanism for its implementation, the amount of funding, the depth and degree of impact on society - everything has become more ambitious. This is greatly facilitated by the globalization of the world economy, the development of communications, and the improvement of information technology.

Thus, the problem of international terrorism poses a real threat on a planetary scale for the world community. This problem has its own specificity, which distinguishes it from other universal human difficulties. However, the problem of terrorism is closely interconnected with most global problems of modern international relations. It can be considered one of the most pressing global problems of our days.

Terrorism is a very complex and difficult to accurately define social phenomenon. Leaving aside various legal formulations that characterize terrorism from the point of view of criminal law, let us pay attention to its socio-political characteristics. We can agree with the opinion that an integral property of terrorism is the systematic use of violence, and violence is used with appropriate socio-political motivation and ideological justification. Achieving the goals set by terrorists includes two stages: at the first, an act of intimidation is carried out, and at the second stage, terrorists control people's behavior in a direction beneficial to themselves. Consequently, any terrorist act is a structurally complex phenomenon that has two objects of criminal attacks. The primary entity may be an individual, a group of individuals, or a material entity; secondary - an object of management, which can be considered social relations in a broad sense.

Of course, after September 11, 2001, the situation in the world regarding the fight against terrorism has changed. However, it is difficult to say how fundamental and irreversible these changes are. The September terrorist attacks in New York had other consequences for the theory and practice of international relations. Until recently, the concept of "international terrorism" emphasized the international danger of such a phenomenon rather than denoting a real, obvious factor in international relations. Recent events have shown that qualitative changes have occurred in world politics.

Back in the early 70s of the 20th century, many researchers noted the emergence and increasing role of non-state factors in international relations, with a simultaneous relative decrease in the role of individual sovereign national states. Supporters of neoliberal views drew attention to the positive, from their point of view, nature of such processes. Meanwhile, today their negative side has come to light. Thanks to technical and technological progress, and the development of means of communication, non-governmental international terrorist organizations, which

undoubtedly include Al-Qaeda, have received opportunities unprecedented for such structures. In the new conditions, these organizations are capable of challenging even the most economically and militarily powerful states and creating a direct threat to their security. The states, as it turned out, turned out to be poorly prepared for new challenges and vulnerable to the danger posed by opponents with significantly fewer resources.

Consequently, it can be concluded that security issues are acquiring a new dimension, both at the national and international levels. This is very important to take into account in the theory and practice of international relations.

The end of the 20th - the beginning of the 21st centuries. - this is a period of serious changes in terrorism as a socially dangerous socio-political phenomenon, the growth of its threats to the security of the modern world. Under the direct or indirect influence of social contradictions and conflicts of various levels of different nature, terrorism is transformed both in its internal content and forms, and in its relationships with other destructive phenomena of our time.

The ongoing changes in terrorism give rise to a counter process on the part of the world community and individual states to improve the mechanisms to combat this threat to humanity. However, despite a number of measures taken by the UN Security Council on the problems of combating international terrorism and anti-terrorism measures taken by many states in general, this process has not yet led to the creation of an anti-terrorism system adequate to terrorist threats⁶.

A significant role in optimizing the international and national systems of combating terrorism is played by the timely identification and forecasting of those new processes in the development of terrorism that have been occurring in it over the past one and a half to two decades.

The result of the practice of mass terror is not only increased social tension in society, growing dissatisfaction of the population with the anti-terrorism policies of the authorities, growing human and material losses, but also the emergence of difficult-to-solve problems in organizing the state's fight against terrorism. Among the latter is the need to effectively neutralize negative socio-psychological and political processes in public opinion, which objectively complicate the fight against terrorism; creating an effective system for protecting numerous and diverse targets of terrorist attacks, as well as effective mechanisms for minimizing damage resulting from terrorist attacks.

Extremely detrimental to ensuring international and national security is the creation and activation in the complex of terrorist organizations of various ideological and political orientations of a number of terrorist subjects significant in their capabilities, which claim to be independent national or international political forces. These structures usually have a significant and relatively stable financial, material and social base both in their "own" country and abroad (primarily this applies to a number of Islamist and ethno-nationalist terrorist organizations: Al-Qaeda, Muslim Brotherhood, IRA, etc.) and have serious capabilities to inflict particularly grave damage on the state that is the target of their terrorist aspirations.

As a result of the emergence and activity of this kind of terrorist formations in the system of modern terrorism, the international community and individual states are faced with the need to qualitatively improve public and secret mechanisms for identifying sources of financing and other significant in nature and scale of support for terrorist organizations at the international and national levels, and a sharp improvement in anti-terrorism control on major international, regional and national communications; development of new aspects of forceful anti-terrorist influence to combat large-scale terrorist structures, often resorting to so-called tactics. terror wars, to the use of methods and forms of partisan activity.

In many countries, there are currently no effective means to counter the active information and propaganda companies of terrorists, at least the most significant organizations that actively use,

in particular, such means as the global Internet system, their own or independent media, contacts with those or other political circles. The emerging problem has a number of difficult-to-solve aspects - both organizational and technical, and political and legal (which, in the latter case, is associated with existing absolutist interpretations of the institution of freedom of the press, with double standards in the policies of individual states, etc.)

The development of modern terrorism is also characterized by the formation of such negative phenomena as the diversity of its destructive impact on various spheres of public life, which is explained by a number of circumstances and, above all, by the fact that there is a process of expanding the range of objects of direct terrorist influence, including objects of large concentration of human masses, objects of increased environmental risk, increasing the destructive potential of the means of terrorist activity themselves, etc.

- the growing scale of terrorism in terms of the geographic spread of the activities of terrorist organizations and their commission of terrorist acts;

- adaptation of the organization and tactics of terrorism to the tasks of carrying out terrorist influence on objects of various nature and public purpose;

- the real and potential possibility of terrorist structures causing significant damage to their political opponents in various spheres of public life;

- active development of external relations between terrorism as a socio-political phenomenon and other types of anti-social activities that pose a threat to international and national security, etc.

Thus, summing up the above, we can draw the following conclusions:

Assessing the underlying causes of extremist sentiments, we agree with experts who believe that they are based primarily on socio-economic reasons: social inequality, poverty, lack of social prospects for certain categories of citizens, and especially young people.

Despite significant work to prevent national and religious extremism, it has not reached the required level.

The actions of executive authorities, local self-government and law enforcement agencies are poorly coordinated. This sphere is very subtle. Even economic miscalculations or mistakes of local authorities that cause discontent among the population quickly acquire national overtones. It is necessary, in this case, to strengthen criminal liability for such manifestations. The almost uncontrolled distribution of materials with openly extremist content, both in the form of printed materials and on the Internet, is of serious concern.

In this regard, we believe it would be appropriate to establish criminal liability for distributors, website holders, and providers for posting and distributing extremist materials online, as well as new measures against organizations engaged in publishing activities and production of such printed products, up to and including their liquidation. However, the problem is not only the shortcomings of the legislation. Any law adopted must be implemented. The truth is known to everyone, but it does not lose its relevance.

Literature:

[1]. "Illustration of David C. Rapoport's 'The Four Waves of Terrorism'." 2004.

[2]. Chadwick, Elizabeth (1996). "Terrorism and the law: Historical contexts, contemporary dilemmas, and the end(s) of democracy." *Crime, Law and Social Changes*, vol. 26, issue 4, pp. 329-350.

[3]. Baghat, K., Medina, R. (2013), "An Overview of Geographical Perspectives and Approaches

in Terrorism Research”, Perspectives on Terrorism, Vol. 7, N° 1, pp. 38-72.

[4]. Fidler, David P. (2016). “Cyberspace, Terrorism and International Law.” Journal of Conflict and Security Law, vol. 21, issue. 3, pp. 475-493.

[5]. Baker, D. (2014), « The Effects of Terrorism on the Travel and Tourism Industry », International Journal of Religious Tourism and Pilgrimage, Vol. 2, N° 1, pp. 58-67.

[6]. Fleming, Marie (2008). “Propaganda by the deed: Terrorism and anarchist theory in late nineteenth-century Europe.” Terrorism, vol. 4, issue 1-4, pp. 1-23.

[7]. Dory, D. (2017), « L’analyse géopolitique du terrorisme : conditions théoriques et conceptuelles », L’Espace Politique, N° 33, (en ligne), <https://journals.openedition.org/espacepolitique/4482> DOI : 10.4000/espacepolitique.4482

[8]. Friedlander, Robert A. (1976). “The Origins of International Terrorism: A Micro LegalHistorical Perspective.” Israel Yearbook on Human Rights, vol. 6, p. 49.

[9]. Dory, D. (2017b), Compte rendu de : Mathieu Guidère, « Atlas du terrorisme islamiste. D’Al Qaïda à Daech », L’Espace Politique, (en ligne), <https://journals.openedition.org/espacepolitique/4055> DOI : 10.4000/espacepolitique.4055

[10]. LaFree, Gary, Nancy A. Morris and Laura Dugan (2010). “Cross-national patterns of terrorism: comparing trajectories for total, attributed and fatal attacks, 1970–2006.” British Journal of Criminology, vol. 50, no.4, pp. 622-649.

[11]. Eisman, E. et al. (2017), “Developing a geographically weighted complex systems model using open-source data to highlight locations vulnerable to becoming terrorist safe-havens”, Annals of GIS, Vol. 23, N° 4, pp. 251-267. DOI : 10.1080/19475683.2017.1368705

[12]. Morgan, Edward M. (1988). “The Imagery and Meaning of Self-Determination.” New York University Journal of International Law and Politics, vol. 20, pp. 355-359.

Parker, Tom, and Nick Sitter (2016). “The Four Horsemen of Terrorism: It’s Not Waves, It’s Strains.” Terrorism and Political Violence, vol. 28, issue 2, pp. 197-216.

[13]. Farrell, M. et al. (2019), “Geographical approaches in the study of terrorism”, in : Chenoweth E. et al. (eds.), The Oxford Handbook of Terrorism, Oxford University Press, Oxford, pp. 238-250.

საერთაშორისო ტერორიზმი, როგორც გეოპოლიტიკური მიზნების გადაჭრის ფაქტორი

მარინა იზორია

**სოციალურ მეცნიერებათა აკადემიური დოქტორი
სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი**

რეზიუმე

თანამედროვე ცივილიზაციის სპეციფიკა და დონე ხასიათდება მწვავე გლობალური პრობლემების არსებობით, რომლებიც გავლენას ახდენენ არა მხოლოდ ინდივიდების, სოციალური ჯგუფების, ერების, კლასების, რეგიონებისა და კონტინენტების, არამედ მთელი კაცობრიობის ბედზე. მწვავე პოლიტიკურ, ეკონომიკურ და სოციალურ პრობლემებს შორის, რომლებიც მსოფლიოს აწუხებს, ტერორიზმი წარმოადგენს ერთ-ერთ მთავარ საფრთხეს. დღესდღეობით ტერორიზმი შემოვიდა ყოველდღიურ ცხოვრებაში, რაც რეალურ საფრთხეს უქმნის მსოფლიოს მრავალი ქვეყნის ეროვნულ უსაფრთხოებას.

ტერორიზმი ჩვენი დროის ერთ-ერთი ყველაზე საშიში და მძლავრ პროგნოზირებადი

ფენომენია, რომელიც სულ უფრო მრავალფეროვან ფორმებსა და საფრთხის შემცველ პროპორციებს იძენს. ტერორისტული აქტები ყველაზე ხშირად იწვევს უზარმაზარ ადამიანურ მსხვერპლს, იწვევს მატერიალური და სულიერი ფასეულობების ნგრევას, რომლებიც ხშირად ვერ აღდგება, თესავს მტრობას სახელმწიფოებს შორის, იწვევს ომებს, უნდობლობას და სიძულვილს სოციალურ და ეროვნულ ჯგუფებს შორის, რაც ხანდახან შეუძლებელია დაძლევა ცხოვრებაში. მთელი თაობის. საერთაშორისო მასშტაბის ტერორიზმი სულ უფრო მეტად ხდება მსოფლიო ძალაუფლების ცენტრების გეოპოლიტიკური გავლენის ფაქტორი.

ტერორიზმის მასშტაბებმა და მისმა სახელმწიფოთაშორისმა ბუნებამ აუცილებლობას გახადა საერთაშორისო სისტემის ჩამოყალიბება მის დასაპირისპირებლად, სხვადასხვა სახელმწიფოს ძალისხმევის გრძელვადიან და უმაღლეს დონეზე კოორდინაცია და მის წინააღმდეგ საბრძოლველად საერთაშორისო ორგანიზაციების შექმნა. ტერორიზმმა, რომელიც დიდი ხანია გასცდა ეროვნულ საზღვრებს, შეიძინა საერთაშორისო ხასიათი. ეს დანაშაული მიეკუთვნება იმ ტიპის კრიმინალურ ძალადობას, რომლის მსხვერპლი შეიძლება იყოს ნებისმიერი, თუნდაც ის, ვისაც ოდნავი კავშირიც კი არ აქვს იმ კონფლიქტთან, რამაც გამოიწვია ტერორისტული აქტი. საერთაშორისო ტერორიზმის პრობლემის გადაქცევა ჩვენი დროის ერთ-ერთ ყველაზე აქტუალურ გლობალურ პრობლემად, რომელიც დაკავშირებულია საერთაშორისო ურთიერთობების სფეროსთან და გეოპოლიტიკურ მიზნებთან.

პროფესიული განათლების დონის ამაღლება - ქვეყნის ეკონომიკური განვითარების სანინდარი

ირაკლი ზაზას-ძე მიქაძე
ადმოსავლეთ ევროპის უნივერსიტეტის მაგისტრანტი
სამეცნიერო ხელმძღვანელი: ნატო ქათამაძე - სტუ-ს ასოცირებული პროფესორი;
სტატია წარდგენილია გამოსაქვეყნებლად ბიზნესის აკადემიის ნამდვილი წევრის,
ირაკლი პოლიკარპეს-ძე მიქაძის რეკომენდაციით

DOI: <https://doi.org/10.52340/gbsab.2024.51.08>

პროფესიული განათლების ძირითადი მიზნებია: შრომითი ბაზრის შესწავლა, მაქსიმალური დაახლოება ევროპულ საგანმანათლებლო სივრცესთან, შესაბამისი სტრუქტურის მომზადება, პროფესიული საგანმანათლებლო მოთხოვნების განსაზღვრა და დაკმაყოფილება, სოციალური დაცვის ხელშეწყობა, კონკურენტუნარიანი, კვალიფიციური კადრების მომზადება-გადამზადება და დასაქმება.

სახელმწიფოს უმთავრესი ამოცანაა, მოქალაქეების დასაქმებაზე ზრუნვა, რაც უფრო მეტი ადამიანი იქნება დასაქმებული, მით უფრო გაუმჯობესდება ქვეყნის ეკონომიკა, რადგან მაღალი უმუშევრობის დონის მიუხედავად, მაინც არის ისეთი პროფესიები, რომლებიც მოთხოვნილია, ხოლო კადრები - დეფიციტური.

ბოლო წლების განმავლობაში საქართველოში პროფესიული განვითარების როლი წლიდან წლამდე მატულობს, უფრო პოპულარული ხდება და უახლოვდება საერთაშორისო სტანდარტებს.

მსოფლიოს განვითარებულ ქვეყნებში პროფესიული განათლება იწყება პროფესიულ სკოლებში ზოგადი პროფესიული ცოდნისა და უნარ-ჩვევების დაუფლებით დასრულდება სპეციალიზებულ ცენტრებში კვალიფიკაციის მინიჭებით. კურსდამთავრებული ღებულობს დიპლომს ან სერტიფიკატს. პროფესიული მომზადება და გადამზადება, ასევე ხორციელდება სასწავლო ცენტრების, კურსების ან ტრენინგების მეშვეობით, რის შემდეგ გაიცემა შესაბამისი სერტიფიკატი. კოლეჯში სწავლას აქვს რიგი უპირატესობები: იქ მოხვედრა გაცილებით მარტივია, სწავლაც უფრო იაფია, პროფესიის არჩევისა და ორ-სამწლიანი სწავლების შემდეგ, შესაძლებელია მათი წარმოებაში დასაქმება.

საფრანგეთში სახელმწიფო ხელს უწყობს პროფესიული განათლების განვითარებას, ფრანგულ ლიცეუმში (Lycée Professionnel) ჩაბარება 15 წლის ასაკიდანაა შესაძლებელი. სწავლა ლიცეუმებში 2 წლიანია, საიდანაც 12-22 კვირა ეთმობა პრაქტიკულ მეცადინეობებს, სწავლის გადასახადი მცირეა, 350-დან 700 ევრომდე წელიწადში, რის გამოც, სულ უფრო პოპულარული ხდება პროფესიული ლიცეუმები. ლიცეუმის სერტიფიკატით სტუდენტს უფლება ეძლევა დაიწყოს მუშაობა, მაგრამ თუ სტუდენტს სურს აკადემიური განათლების მიღება, შეუძლია ჩააბაროს 4-წლიან ბაკალავრიატზე უნივერსიტეტში, ან ამავე ლიცეუმში ბაკალავრიატის ერთწლიან კურსებზე.

დიდ ბრიტანეთში ორი ტიპის სასწავლებელია, რომლებიც საშუალო პროფესიულ განათლებას სთავაზობს ახალგაზრდებს: „შემდგომი განათლების კოლეჯები (Colleges of Further Education)“ და „უნივერსიტეტის წინა კოლეჯები (Colleges of Sixth Form)“. სწავლა პრესტიჟულია და გადასახადიც მაღალია – 15-დან 40 ათას ევრომდე წელიწადში. კოლეჯში ჩაბარება 16 წლის ასაკიდან შეიძლება. ნებისმიერ მსურველს, რომელიც საზღვარგარეთ კოლეჯში ჩააბარებს, შეუძლია სტუდენტური ვიზის გაფორმება და

სხვადასხვა შეღავათებით სარგებლობა.

ბევრ ქვეყანაში, სამუშაო სპეციალობები მოთხოვნადი და მაღალანაზღაურებადი იყო, რასაც ხელს უწყობდა საერთაშორისო არაკომერციული მოძრაობა WorldSkills-ი, რომელიც სამუშაო პროფესიის პოპულარიზაციას ეწეოდა. ახალგაზრდა სპეციალისტები იღებენ უნარების პასპორტს (Skills Passport), რომელიც დამსაქმებლისთვის სრულიად საკმარისია.

ჰოლანდიაში საშუალო სპეციალიზებული განათლების (MSE) პროგრამა შეიძლება ერთიდან 4 წლამდე გაგრძელდეს. მუშაობის დაწყება ნებისმიერი პროგრამის დასრულების შემდეგ შეიძლება, უნივერსიტეტში ჩაბარება კი – მხოლოდ ოთხწლიანი პროგრამის გავლის შემდეგ.

ჰოლანდიის შრომის ბაზარზე მუშახელის ძირითადი მომწოდებლები საშუალო განათლების კოლეჯებია – დასაქმებული ჰოლანდიელების 40%-მა სწორედ ასეთი სახის განათლება მიიღო. ჰოლანდიურ საგანმანათლებლო დაწესებულებათა შორის კოლეჯებს ყველაზე მჭიდრო კავშირები აქვთ კომპანიებთან, რომლებსაც მუდმივად სჭირდებათ თანამშრომლები. კომპანიების მოთხოვნების მიხედვით, კოლეჯები გარკვეულ უნარებზე ორიენტირდებიან და დამსაქმებლებს მათთვის საინტერესო კადრებით ამარაგებენ. ყველაზე პოპულარული მიმართულებები, რომლებსაც სტუდენტები ირჩევენ, არის – ეკონომიკა, ჯანდაცვა, ტექნიკური სპეციალობები და სოფლის მეურნეობა.

ესპანეთში პროფესიულ სასწავლებლებში სწავლა 200-დან 500 ევრომდე ჯდება წელიწადში. აქ არც ცხოვრებაა ძვირი – დიდ ქალაქში ოთახის ქირაობა 300 ევროდ შეიძლება, სწავლის საფეხურს, რომელიც ესპანეთში საშუალო პროფესიულ სწავლებას უტოლდება, Formacion Profesional: Grado Medio ჰქვია. სწავლის ხანგრძლივობა ერთი-ორი წელია, საიდანაც, 25% პრაქტიკას ეთმობა. სპეციალობათა შორის პოპულარობით სარგებლობს: ბირთვული მედიცინა, სტომატოლოგია, 3D-ანიმაცია, დიჯეინგი და ხმის რეჟისურა.

პროგრამა Grado Medio ხელმისაწვდომია ყველასათვის, ვისაც 17 წელი შეუსრულდება. ჩაბარებისთვის საჭიროა საშუალო განათლების დიპლომის წარდგენა ან შიდა მისაღები გამოცდების ჩაბარება. პროგრამის კურსდამთავრებული იღებს უმცროსი სპეციალისტის დიპლომს, რომელიც ევროპის ყველა ქვეყანაშია აღიარებული. ასეთი დიპლომით შესაძლებელია სამსახურის დაწყება ან კოლეჯის უფროს კლასში ჩაბარება. ესპანურ უნივერსიტეტებში ჩასაბარებლად მხოლოდ პროგრამა Grado Medio არ არის საკმარისი – საჭიროა პროფესიული სწავლების მეორე უმაღლესი საფეხურის - Grado Superior-ის დამთავრება.

ირლანდიაში კოლეჯები „მესამე საფეხურს“ წარმოადგენენ. სახელმწიფო ტექნიკურ უნივერსიტეტებში შესაძლებელია როგორც საშუალო პროფესიული სერტიფიკატის, ისე სამეცნიერო ხარისხის მიღება. უფრო მეტად ფასობს კომპიუტერული ტექნოლოგიების სფეროში პროფესიული განათლების სერტიფიკატი. პროფესიული მომზადების მოკლევადიანი პროგრამა 1-დან 3 წელზეა გათვლილი. დამთავრების შემდეგ სტუდენტი ეროვნულ სერტიფიკატს (სწავლების 2 წლის შემდეგ) ან ეროვნულ დიპლომს (3 წლის შემდეგ) მიიღებს.

კოლეჯში ან ტექნიკურ უნივერსიტეტში მოხვედრა 16 წლის ასაკიდან შეიძლება, მაგრამ სტუდენტების ძირითადი ნაკადი 18 წელს ზევითაა: ამ ასაკამდე ირლანდიაში საშუალო სკოლაში სწავლობენ. ჩასაბარებლად საშუალო განათლების ატესტატი და TOEFL ან IELTS სერტიფიკატია საჭირო. სწავლის საფასური ირლანდიაში უფრო დაბალია, ვიდრე მეზობელ დიდ ბრიტანეთში – 10-დან 13 ათას ევრომდე წელიწადში. უცხოელებს სტუდენტებს კოლეჯი სტიპენდიის მიღების საშუალებას აძლევს, რაც

წლიური ღირებულების 60%-ს ფარავს.

კანადაში კოლეჯები 3 ტიპად იყოფა: საჯარო, ტექნიკური და კოლეჯები CEGEP სისტემით. ეს უკანასკნელი მხოლოდ კვებუკის პროვინციაშია და განკუთვნილია ფრანგულენოვანი სტუდენტებისათვის. საჯარო და ტექნიკურ კოლეჯში უცხოენოვანი სტუდენტებისთვის მოხვედრა უფრო მარტივი და სასარგებლოა, რადგან ღებულობენ კოსმეტოლოგის, ფიზიოთერაპევტის, 3D-დიზაინერის, სისტემური ადმინისტრატორის ან საიმიგრაციო კონსულტანტის პროფესიებს.

საჯარო კოლეჯში სწავლა ორწლიანია. ამის შემდეგ სტუდენტი იღებს არასრული უმაღლესი განათლების სერტიფიკატს და აბარებენ პარტნიორი უნივერსიტეტების მე-3 კურსზე. ტექნიკურ კოლეჯში სწავლა 2 წელიწადს გრძელდება. ის უმეტესად ლაბორატორიებში და სახელოსნოებში მიმდინარეობს. დამთავრებისას კი სტუდენტი საშუალო პროფესიული განათლების დიპლომს იღებს. ასეთი დიპლომით უცხოენოვანი სტუდენტი კანადაში მუშაობის სამწლიან ნებართვას იღებს (Post Graduate Work Permit), მომავალში კი შეუძლია მოქალაქეობის მიღება. სწავლა წელიწადში 5 ათასი ევრო ღირს.

კანადის კოლეჯში მოხვედრა 18 წლიდანაა შესაძლებელი, საჭიროა საშუალო განათლების ატესტატი და ენის გამოცდის ჩაბარების სერტიფიკატი TOEFL ან IELTS. ზოგი კოლეჯი ატარებს საკუთარ მისაღებ გამოცდებს ან ითხოვს მოსამზადებელი კურსების გავლას.

ევროპის ქვეყნებისათვის სახელმძღვანელო დოკუმენტს წარმოადგენს ევროპის საკვალიფიკაციო ჩარჩო, მისი მიზანია, ერთმანეთთან დააკავშიროს სხვადასხვა ქვეყნების საგანმანათლებლო სივრცე და ხელი შეუწყოს სტუდენტების მობილობას.

2010 წლის 10 დეკემბერს საქართველოს განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის მინისტრის ბრძანებით დამტკიცდა საქართველოს ეროვნული საკვალიფიკაციო ჩარჩო, რომელშიც აღწერილია განათლების სისტემის ყველა საკვალიფიკაციო საფეხური და მათი ურთიერთკავშირი. ლისაბონის სტრატეგიამ საფუძველი დაუდო პროფესიული სფეროს რეფორმირებას ევროპის მამტაბით, რომლის თანახმად, ევროპაში ეკონომიკა უნდა იყოს კონკურენტუნარიანი, ცოდნაზე დაფუძნებული და შექმნას მეტი სამუშაო ადგილები. შედეგად, მიიღწევა არა მარტო ეკონომიკის რადიკალური ტრანსფორმაცია, არამედ განათლების სისტემის მოდერნიზაციაც.

2002 წელს ევროკომისიის და ევროკავშირის განათლების მინისტრებმა მიიღეს კოპენჰაგენის დეკლარაცია „პროფესიული განათლებისა და ტრენინგის სფეროში ევროპული თანამშრომლობის გაძლიერების შესახებ“. დეკლარაცია მიზნად ისახავდა ევროპული პროფესიული განათლების და ტრენინგის კოოპერაციის გაძლიერებას.

კოპენჰაგენის დეკლარაციის საფუძველზე დაისახა პრიორიტეტები, რომელმაც კოპენჰაგენის პროცესში საფუძველი დაუდო განათლებისა და ტრენინგის სფეროში საერთო ევროპული სივრცის ფორმირებას. პროცესის მნიშვნელოვან საფეხურს წარმოადგენს „სწავლა მთელი ცხოვრების განმავლობაში“ - სტრატეგიის ფარგლებში ევროპული კვალიფიკაციის ჩარჩოს სამუშაო დოკუმენტი.

ევროპული პროფესიული განათლების სისტემის მნიშვნელოვანი მახასიათებლებია: პროფესიული განათლების პროგრამების განხორციელების ხელშეწყობის მიზნით, სოციალური პარტნიორების აქტიური მონაწილეობა, შრომითი ბაზრის მოთხოვნების დაკმაყოფილება და მეტი პრესტიჟულობა საზოგადოებაში.

2014 წლიდან პროფესიული განათლება გადავიდა მოდულური პროგრამებით სწავლებაზე, რომლის მიზანია საგანმანათლებლო პროგრამების მოქნილობის ხელშეწყობა და ბაზრის მოთხოვნილების გათვალისწინება, რაც ხელშემწობ ფაქტორს

წარმოადგენს სტუდენტების დასაქმების და თვითდასაქმების პროცესში. პროგრამის საშუალებით სტუდენტებს ეძლევათ შესაძლებლობა მიიღონ ცოდნა, პრაქტიკული გამოცდილება და დასაქმების შესაძლებლობა. 2015 წელს 52 მოდულური სისტემა განხორციელდა და მათში შემავალი 748 სავალდებულო პროფესიული მოდულის დაგეგმვის ღონისძიებები გაიმართა. მოდულური პროგრამა სტუდენტს აძლევს საშუალებას შეიძინოს კონკრეტული კვალიფიკაცია და სწავლის დასრულებისას მიიღოს შესაბამისი დიპლომი.

პროგრამა შედგება სხვადასხვა მოდულებისგან, რომლებშიც გაწერილია ის კომპეტენციები, რომელსაც დამსაქმებელი ითხოვს. კონკრეტული მოდულის გავლის შემდგომ სტუდენტს შეუძლია დაიმატოს სხვა კომპეტენციაც. ამ შემთხვევაში დასაქმების შანსი უფრო დიდია, რადგან ახალ მოდულურ სისტემაში ჩართულია დამსაქმებელი. ამ სისტემის ერთ-ერთი პრიორიტეტი გახლავთ თავსებადობა შრომით ბაზარზე, რადგან დამსაქმებელი და დასაქმებული ერთად ქმნიან პროფესიულ სტანდარტს.

2015 წელს მოდულური პროფესიული საგანმანათლებლო პროგრამების სწავლების ხელშეწყობისთვის საჭირო საგანმანათლებლო რესურსების შექმნის კუთხით მნიშვნელოვანი როლი ითამაშა „პროფესიულ კვალიფიკაციათა განვითარების ხელშეწყობის პროგრამამ“. პროგრამის ფარგლებში შემუშავდა 54 პროფესიული მოდულური პროგრამის და 5 ზოგადი მოდულის განხორციელებისათვის საჭირო სასწავლო პროგრამა.

მოდულური სისტემის მთავარი მიზნებია: ორიენტაცია სწავლის შედეგებზე, პრაქტიკული კომპეტენციის გაძლიერება და თანამედროვე შეფასების სისტემების დანერგვა.

პროფესიის დასაუფლებად სტუდენტებს რამდენიმე თეორიული საგნის შესწავლის ნაცვლად, მოუწევთ კონკრეტულ პროფესიაზე მორგებული მოდულების გავლა, მიმართულებები პირდაპირ კავშირშია განათლების რეფორმის სტრატეგიით გათვალისწინებულ აქტივობებთან. თუ აქამდე პრიორიტეტული იყო საგნობრივი პროგრამები - სასწავლებელი, საკუთარი ადამიანური და მატერიალური რესურსებიდან გამომდინარე, საგანმანათლებლო პროგრამას თავადვე შეიმუშავებდა, დღეს, გადასვლა ხდება მოდულურ საგანმანათლებლო პროგრამებზე. ასევე, მსურველებს შეუძლიათ არჩევითი მოდულების შესწავლაც, რაც მათ დასაქმების შანს კიდევ უფრო ზრდის.

მოდულური პროგრამების განხორციელების უფლებას ვერ მიიღებს ის სასწავლებლები, რომელთაც არ გააჩნიათ შესაბამისი რესურსი, რეფორმის ერთერთი სიკეთე იყო ის, რომ მოხდებოდა სასწავლებლების ხელახალი აღჭურვა. ამაში სახელმწიფო ბიუჯეტთან ერთად დიდი როლს თამაშობენ დონორები, განსაკუთრებით სოფლის მეურნეობის პროფილის სასწავლებლებში, სადაც დონორს გაეროს განვითარების პროგრამა წარმოადგენს.

თანამედროვე მოდულური მეთოდოლოგიის საფუძველზე, სწავლება განხორციელდება იმ სპეციალობებში, რომლებიც ყველაზე მოთხოვნადია შრომით ბაზარზე: ბუღალტერ-ტექნიკოსი, სარეკლამო აგენტი, სადაზღვევო აგენტი, კონსულტანტ-გამყიდველი, ღონისძიებების მენეჯერი, საბაჟო საქმის სპეციალისტი, ოფისის მენეჯერი, ბანკის მოლარე-ოპერატორი, ბაგა-ბაღის აღმზრდელი, ინფორმაციული ტექნოლოგიების მხარდამჭერის სპეციალისტი, ვებ ინტერფეისის დიზაინერი, საგამომცემლო საქმის ტექნიკური დიზაინერი, დაბალი ძაბვის ელექტრიკოსი, ელექტრონული და ციფრული მოწყობილობების დიაგნოსტიკოს-შემკვთებელი, კომპიუტერული საინჟინრო გრაფიკის ოპერატორი, სისტემის

ადმინისტრატორი, მასაჟისტ-რეაბილიტატორი, სასტუმრო საქმის სპეციალისტი, არქიტექტორ-ტექნიკოსი, ფილამწყობი, ზეინკალ-სანქტექნიკოსი, მღებავი, თაბაშირ-მუყაოს კონსტრუქციების მემონტაჟე, ფეხსაცმლის და ტყავის აქსესუარების სპეციალისტი, ტუროპერატორი და სატრანსპორტო ლოჯისტიკის ოპერატორი.

ზემოთჩამოთვლილი სფეროები აქტუალური და მოთხოვნადია შრომით ბაზარზე, იმ მიზნით, რომ მიღწეულ იქნას მაქსიმალური ეფექტი, რეფორმები უნდა მიმდინარეობდეს უფრო მასიურად, ტარდებოდეს მეტი გაცნობითი ღონისძიებები და ჩართულობა მისი პოპულარიზაციის მხრივ.

ანოტაცია

სახელმწიფოს უმთავრესი ამოცანაა, მოქალაქეების დასაქმებაზე ზრუნვა, რაც უფრო მეტი ადამიანი იქნება დასაქმებული, მით უფრო გაუმჯობესდება ქვეყნის ეკონომიკა, რადგან მაღალი უმუშევრობის დონის მიუხედავად, მაინც არის ისეთი პროფესიები, რომლებიც მოთხოვნადია, ხოლო კადრები - დეფიციტური.

ევროპის ქვეყნებისათვის სახელმძღვანელო დოკუმენტს წარმოადგენს ევროპის საკვალიფიკაციო ჩარჩო. 2010 წლის 10 დეკემბერს საქართველოს განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის მინისტრის ბრძანებით დამტკიცდა ეროვნული საკვალიფიკაციო ჩარჩო, რომელშიც აღწერილია განათლების სისტემის ყველა საკვალიფიკაციო საფეხური და მათი ურთიერთკავშირი.

2014 წლიდან პროფესიული განათლება გადავიდა მოდულური პროგრამებით სწავლებაზე, რომლის მიზანია საგანმანათლებლო პროგრამების მოქნილობის ხელშეწყობა და ბაზრის მოთხოვნილების გათვალისწინება, რაც ხელშემწობ ფაქტორს წარმოადგენს სტუდენტების დასაქმების და თვითდასაქმების პროცესში. მოდულური პროგრამა სტუდენტს აძლევს საშუალებას შეიძინოს კონკრეტული კვალიფიკაცია, დასაქმდეს ან სწავლა გააგრძელოს ბაკალავრიატზე უნივერსიტეტში.

პროგრამა შედგება სხვადასხვა მოდელებისგან, მოდულში ის კომპეტენციები გაწერილი, რომელსაც დამსაქმებელი ითხოვს. კონკრეტული მოდულის გავლის შემდგომ სტუდენტს შეუძლია დაიმატოს სხვა კომპეტენციაც. დასაქმების შანსი უფრო დიდია, რადგან ახალ მოდულურ სისტემაში ჩართულია დამსაქმებელი.

RAISING THE LEVEL OF PROFESSIONAL EDUCATION IS A PREREQUISITE FOR THE COUNTRY'S ECONOMIC DEVELOPMENT

Irakli Mikadze

Anotation

The main task of the state is to take care of the employment of citizens, the more people are employed, the more the country's economy will improve, because despite the high level of unemployment, there are still professions that are in demand, and staff are in short supply.

The European qualification framework is a guiding document for European countries. On December 10, 2010, by order of the Minister of Education, Science, Culture and Sports of Georgia, the national qualification framework was approved, which describes all the qualification levels of the education system and their interrelationships.

Since 2014, professional education has moved to teaching with modular programs, the

purpose of which is to promote the flexibility of educational programs and take into account market demands, which is a contributing factor in the process of employment and self-employment of students. The modular program allows the student to acquire a specific qualification, get a job or continue his studies at a bachelor's degree at a university.

The program consists of different models, the competencies required by the employer are listed in the module. After passing a specific module, the student can add other competencies. Chances of employment are greater because the employer is involved in the new modular system.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. პროფესიული განათლების სტუდენტების სოციალურ-ეკონომიკური სტატუსი - საქართველოს განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის სამინისტროს პროფესიული განათლების განვითარების დეპარტამენტისა და კვლევითი კომპანია „ეისითის“ თანამშრომლობით

<https://www.mes.gov.ge/uploads/files/VET-studentta-soc-ekonomikuri-statusi.pdf?fbclid=IwAR3nXyINvuEQKbOpH>

kzT41WHh5DU5TvUfjv9dFz5DwDVIRV-VI-ftd6kro.

2. ევროპული გამოცდილების შესახებ ინფორმაცია, საქართველოს განათლების მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის სამინისტროს ვებ-გვერდი <http://www.mes.gov.ge/content.php?id=6657&lang=geo&fbclid=IwAR3dATZyHx4CvHTWtcOiWf-X7T-fo4yLT2QlGa3A8D7pdvnONXEQ3gGsW4xo>

3. ევროპაში აღებული დიპლომის და შემდეგ მუშაობის შესახებ ინფორმაცია: <http://mastsavlebeli.ge/?p=16057>;

4. სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის მიერ მომზადებული მიმდინარე რეფორმები და გამოწვევები საქართველოსთვის

5. ადგილობრივი შრომის როლი პროფესიულ განათლების დაგეგმვასა და განვითარებაში თამარ კაკუტია

http://press.tsu.ge/data/image_db_innova/fsiqologia/tamar_kakutia.pdf.